

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
HADİS BİLİM DALI

**ÂD VE SEMÛD KAVİMLERİYLE İLGİLİ RİVÂYETLERİN
TESBÎTİ VE TAHRÎCİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Veli ATMACA

HAZIRLAYAN

Sinan ERDİM

ELAZIĞ–2007

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
HADİS BİLİM DALI

**ÂD VE SEMÛD KAVİMLERİYLE İLGİLİ RİVÂYETLERİN TESBÎTİ
VE TAHRÎCİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bu tez/...../2007 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği /
oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Üye

**Yrd. Doç. Dr. Veli ATMACA
(Danışman)**

Üye

Yukarıdaki jüri üyelerinin imzaları tasdik olunur.

Enstitü Müdürü

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****ÂD VE SEMÛD KAVİMLERİYLE İLGİLİ RİVÂYETLERİN TESBÎTİ VE TAHRİCÎ****Sinan ERDİM****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı****Hadis Bilim Dalı****2007, Sayfa: 105**

Kur'ân geçmiş kavimlerden ve onların peygamberlerinden ayrıntıya girmeden, ibret amaçlı bahseder. Bu bağlamda Kur'ân diğer kutsal kitaplarda yer almayan Âd ve Semûd Kavimleri'ni kendine özgü üslubuyla ele almaktadır. Tefsir kaynaklarında, İslam tarihi ve hadis verilerinden yararlanılarak bu kavimlerle ilgili ayetler açıklanmaya çalışılmıştır. İslam Tarihi kaynaklarında ise Araplar arasında dilden dile dolaşan söz konusu toplumların hikâyelerinden ve onların hükümdarlarının üstün özelliklerinden bahsedilmektedir. Hadislerde de her konuda olduğu gibi daha çok ilgili kavimlerin, Kuran'da geçen hayat kesitleriyle ilgili açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca Âd ve Semûd Kavimlerinden bahseden hadislerin çoğu sahih kabul edilen temel hadis kaynaklarında geçmektedir.

Anahtar Kelimeler: Âd, Semûd, Hûd, Sâlih, Ahkâf, Hicr.

ABSTRACT**Master Thesis****THE DETERMINATION AND EVALUATION OF THE RUMORS ABOUT
THE ÂD AND SEMÛD PEOPLE****Sinan ERDİM****The University of Firat
Social Sciences Institute
Basic Islamic Sciences,
Main Department of Hadith
2007, Page: 105**

The Quran, mentions the previous tribes and their prophets not detailly but intends to serve all as a deterrent. Therefore, the Quran considers Âd and Semûd tribes which do not take place in the other Holy Books in its own style. Tafsirs that are related to these tribes are tried to be explained using the datas given by the history of İslam and Hadiths which takes place in the interpretations of the Quran. Although in the sources of Historic İslam the superior characteristics of the monarchs that are rumors between Arabians are mentioned in the stories of the communities being talked of. In the hadiths explanations about the parts of related tribes' lives which takes place in the Quran are more emphasized. Besides, most of the Hadiths that are mentions about Âd and Semûd tribes take place in the basic hadith sources which are accepted as reliable and genuine.

Key Words: Âd, Semûd, Hûd, Sâlih, Ahkâf, Hicr.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT.....	II
İÇİNDEKİLER	III
ŞEKİLLER VE TABLOLAR LİSTESİ	VII
KISALTMALAR	VIII
ÖNSÖZ	IX
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İSLÂM KAYNAKLARINA GÖRE ÂD VE SEMÛD KAVMI

1.1. Kur'ân-ı Kerim'e Göre Âd Ve Semûd Kavmi	4
1.1.1. Kur'ân-ı Kerim'e Göre Âd Kavmi	4
1.1.1.1.Hz. Hûd'un Âd Kavmi'ni Hakka Davet Etmesi ve Onların Hûd'a Cevabı	5
1.1.1.2.Âd Kavmi'ne Verilen Nimetlerin Hatırlatılması	7
1.1.1.3. Âd Kavmi'nin Helâk Edilmesi.....	8
1.1.2. Kur'ân-ı Kerim'e Göre Semûd Kavmi	10
1.1.2.1.Sâlih Peygamber'in Semûd Kavmi'ni Hakka Davet Etmesi ve Kavminin Ona Tepkisi	10
1.1.2.2. Semûd Kavmi'ne Verilen Nimetlerin Hatırlatılması.....	12
1.1.2.3. Semûd Kavmi'nin Kendilerine Verilen Deveyi Boğazlamaları ve Helâk Edilmeleri	13
1.2. İslam Tarihi Kaynaklarına Göre Âd Ve Semûd Kavmi	15
1.2.1.Hûd Peygamber Ve Âd Kavmi	15
1.2.1.1.Hûd Peygamber ve Soyu	15
1.2.1.2. Hûd Peygamber'in Vefâtı ve Mezarı	16
1.2.1.3. Âd Kavmi'nin Nesebi.....	17
1.2.1.4. Âd Kavmi'nin Yaşadığı Bölge	17
1.2.1.5. Âd Kavmi İnsanlarının Fiziki Özellikleri.....	19

1.2.1.6. Âd Kavmi'nin İnsanlarının Dini Yapısı.....	19
1.2.1.7.Hz. Hûd'un Âd Kavmi'ne Uyarıda Bulunması ve Kavminin Ona Cevabı	19
1.2.1. 8. Âd Kavmi'nin Helâk Edilmesi.....	20
1.2. 2. Sâlih Peygamber Ve Semûd Kavmi.....	24
1.2.2.1. Sâlih Peygamber'in Soyu	24
1.2.2.2. Semûd Kavmi'nin Nesebi ve Yaşadığı Bölge.....	24
1.2.2.3. Semûd Kavmi'nin Dini Yapısı	27
1.2.2.4. Sâlih Peygamber'in Kavmini Hakka Daveti Ve Semûd Kavmi'nin Cevabı	27
1.2.2.5. Semûd Kavmi'nin Helâk Edilmesi	29
1.2.2.6.Sâlih Peygamberin Vefâtı ve Kabri.....	32
1.3. Tefsir Kaynaklarına Göre Âd Ve Semûd Kavimleri.....	32
1.3.1.Hûd Peygamber Ve Âd Kavmi	33
1.3.1.1.Hûd Peygamber ve Soyu	33
1.3.1.2.Hûd Peygamber'in Fiziki Yapısı ve Konumu	33
1.3.1.3. Hûd Peygamber'in Vefâtı ve Mezarı	34
1.3.1.4. Âd İsmi'nin Kökeni.....	34
1.3.1.5. Âd Kavmi'nin Nesebi.....	34
1.3.1.6. Âd Kavmi'nin Yaşadığı Bölge	35
1.3.1.7. Âd Kavmi İnsanlarının Fiziki Özellikleri.....	35
1.3.1.8. Âd Kavmi'nin Başlıca Cürümleri	36
1.3.1.9.Âd Kavmi'ne Verilen Nimetler.....	37
1.3.1.10. Hûd Peygamber'in Dine Daveti.....	38
1.3.1.11. Âd Kavmi'nin Dini Yapısı.....	38
1.3.1.12. Hz. Hûd'un Âd Kavmi'ne Gönderilmesi	39
1.3.1.13. Âd Kavmi'nin Hûd Peygambere Verdiği Tepki	39
1.3.1.14. Âd Kavmi'nin Helâk Edilmesi.....	45
1.3.1.15. Âd Kavmi Kıssasından Alınacak İbretler ve Çıkarılacak Hükümler	51
1.3.2. Sâlih Peygamber Ve Semûd Kavmi.....	53
1.3.2.1. Sâlih Peygamber Ve Soyu	53
1.3.2.2. Sâlih Peygamber'in Fiziki Yapısı ve Konumu	53
1.3.2.3. Semûd Kavramı	54

1.3.2.4. Semûd Kavmi'nin Nesebi.....	54
1.3.2.5. Semûd Kavmi'nin Yaşadığı Bölge.....	54
1.3.2.6. Semûd Kavmi İnsanlarının Fiziki Özellikleri	56
1.3.2.7. Semûd Kavmi'ne Verilen Nimetler	56
1.3.2.8. Semûd Kavmi'nin Dini Yapısı.....	58
1.3.2.9. Sâlih Peygamber'in Semûd Kavmini Uyarması	58
1.3.2.10. Semûd Kavmi'nin Sâlih Peygambere Verdiği Tepki.....	58
1.3.2.11. Semûd Kavmi'nin Helâk Edilmesi	60
1.3.2.12. Semûd Kavmi Kıssasından Alınacak İbretler ve Çıkarılacak Hükümler.....	63

İKİNCİ BÖLÜM

HADİS KAYNAKLARINA GÖRE ÂD VE SEMÛD KAVİMLER

2.1.Âd Ve Semûd Kavimleriyle İlgili Hadisler	65
2.1.1. Hûd Peygamber Ve Âd Kavmi	65
2.1.1.1.Hz. Hûd'un Soyu.....	65
2.1.1.2. Hz. Hûd'un Peygamberler Arasındaki Sırası	66
2.1.1.3. Hz. Hûd'un Hz. Adem'e En Çok Benzeyen Kişi Olduğu	67
2.1.1.4. Hz. Hûd'un Güçlü Bir İnsan Olduğu.....	67
2.1.1.5. Hz. Hûd ve Sâlih'in Uğradığı Vadi.....	67
2.1.1.6. Hz. Hûd'un Kabri.....	68
2.1.1.7. Âd Kavmi'ne Hz. Hûd'un Gönderildiği	69
2.1.1.8. Âd Kavmi'nin Bulutu Görünce Yağmur Beklemesi.....	69
2.1.1.9. Âd Kavmi'ne Rüzgarın Gönderilmesi	70
2.1.1.10. Âd Kavmi'nin Yıldırım İle Helâki (Saika-i Âd ve Semûd)	73
2.1.1.11. Allah'ın Âd ve Semûd'u Helâk Etmesi	74
2.1.1.12. Âd Kavmi'nin Helâk Ediliş Sebepleri.....	74
2.1.1.13. Helâk İle İlgili Diğer Bilgiler.....	75
2.1.1.14. Âd Kavmi ve Hz. Hûd.....	76
2.1.1.15. Hz. Peygamber'in Hz. Hûd'a Duası.....	77
2.1.2. Semûd (Hicr) Kavmi	78

2.1.2.1. Hz. Sâlih'in Arap Olduğu	78
2.1.2.2. Hz. Sâlih'in Şemali.....	79
2.1.2.3. Hz. Sâlih'in Peygamberler Arasındaki Sırası	80
2.1.2.4. Hz. Hûd ve Sâlih'in Uğradığı Vadi.....	80
2.1.2.5. Semûd Toprağı.....	81
2.1.2.6. Semûd Kavmi'ne Kardeşleri Sâlih'in Gönderildiği	82
2.1.2.7. Allah'ın Açık Bir İbret Olarak Deveyi Semûd Kavmi'ne Verdiği.....	83
2.1.2.8. Semûd Kavmi'nin Kendilerine Mucize Olarak Gönderilen Deveyi Kestikleri.....	83
2.1.2.9. Deveyi Kesen Kişinin Vasıfları	84
2.1.2.10. İnsanlardan En Şaki İki Kişi	84
2.1.2.11. Allah'ın Âd ve Semûd'u Helâk Etmesi	85
2.1.2.12. Saika-i Âd ve Semûd.....	85
2.1.2.13. Semûd Kavmi'nin Hikayesi	87
2.1.2.14. Helâk Sırasında Semûd Eşrafından Ebu Riğâl İsimli Kişinin Mekke'de Olması ve Dönüşünde Onun da Ölmesi.....	90
2.1.2.15. Hz. Peygamberin Semûd Bölgesi'ne Girmeyi Yasaklaması Ve Sahabeye Suyu Yalnızca Devenin Kuyusundan İçmeyi Emretmesi	92
2.1.2.16. Hicr Bölgesi'ne Girmenin Yasaklanması	93
2.2. Rivâyetlerin Değerlendirilmesi	93
2.2.1. Rivâyetlerin İlk Râviye Göre Değerlendirilmesi.....	93
2.2.2. Hadis Kaynaklarına Göre Rivâyetlerin Dağılımı	95
2.2.3. Sıhhat Derecelerine Göre Hadislerin Dağılımı	97
SONUÇ	98
BİBLİYOGRAFYA	101
ÖZGEÇMİŞ	105

ŞEKİLLER VE TABLOLAR LİSTESİ

Şekil 1.1.	Âd Kavminin Yaşadığı Bölge.....	18
Şekil 2.1.	Semûd Kavminin Yaşadığı Bölge.....	26
Tablo 2.1.	Sahabe, Tabiin Ve Tebe-u Tabiinden Hadis Râvilerine Göre Hadislerin Dağılımı	94
Tablo 2.2.	Hadis Kaynaklarına Göre Rivayetlerin Dağılımı.....	96
Tablo 2.3.	Sihhat Derecelerine Göre Hadislerin Dağılımı	97

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.s.	: Aleyhisselam
b.	: Bin, İbn
Bkz	: Bakınız
Bsm	: Basımevi
c. c.	: Celle Celaluh
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
H.z.	: Hazreti
H.	: Hicri
İ.A.	: İslam Ansiklopedisi
Mad.	: Maddesi
M.E.B.	: Milli Eğitim Basımevi
M.Ö.	: Milattan Önce
no	: Hadis numarası
r.a.	: Radiyallahu anh
s.	: Sayfa
Tah.	: Tahkik eden
trs.	: Tarihsiz
Vef.	: Vefatı
Yay.	: Yayın (ları)
yy.	: Yayın Yeri Yok

ÖNSÖZ

Kur'ân, Allah'ın insanlara yol göstermesi için gönderdiği son kutsal kitaptır. O, insanların konuşma tarzlarına, anlayışlarına ve durumlarına uygun bir biçimde inmiştir. İnsanın bugünü kolaylıkla anlayıp geleceğe yönelik düşler kurabilmesinin tarihsel bilgi birikiminden geçtiği gerçeğini göz ardı etmeyen Kur'ân bize geçmiş toplumların hayatlarından ibret sahneleri sunmaktadır. Bu bağlamda Kur'ân kendine özgü olup Tevrat ve İncil gibi kutsal kitaplarda anılmayan iki topluluk Âd ve Semûd Kavimleri'ni fazla detaya inmeden insanların nazarına sunmuştur.

Kur'ân'ın eşsiz değerinin farkında olan müslümanlar tarihlerinin bütün dönemlerinde onu anlama çabası içinde olmuş ve bunu en önemli görev olarak görmüşlerdir. Kur'ân'ın en yetkin müfessirinin de Hz. Muhammed olduğu hususunda müslümanlar fikir birliği içindedirler. Dolayısıyla her konuda olduğu gibi Kur'ân'daki tarihsel kesitleri anlamanın en sıhhatli yolu peygamber mirasına başvurmaktan geçer.

Biz de bu gerçekten ilham alarak giriş ve iki bölüm halinde “**Âd ve Semûd Kavimleri'yle İlgili Rivâyetlerin Tesbiti ve Tahrîci**” adı ile sunduğumuz bu çalışmanın giriş kısmında; araştırmanın amacını, önemini, problemini, kapsamını, sınırlılıklarını ve metodolojik yaklaşım ile kuramsal çerçevesini ele aldık.

Araştırmanın birinci bölümünde İslam Kaynaklarına Göre Âd ve Semûd Kavimleri adı altında; Kur'ân, İslam Tarihi ve Tefsir Kaynakları ışığında bu kavimleri incelemeye çalıştık. Kutsal Kitaplardan özellikle Tevrat, İncil ve Kur'ân'ın bu kavimlerden söz edip etmediğini araştırarak elde edilen verileri göz önüne sermeye çalıştık. Sözü edilen üç kutsal kitabın dışındaki kutsal metinler çalışmamızın kapsamı dışında tutulmuştur. Çalışmamızın yüksek lisans düzeyinde olduğu anımsandığında bütün kutsal metinleri incelemenin imkân haricinde olduğu takdir edilecektir.

Çalışmamızın temelini oluşturan ikinci bölümde ise Hadis kaynaklarındaki Âd ve Semûd Kavimleri'yle ilgili rivâyetler tespit edilmeye çalışılmıştır. Hadis kaynakları taranırken öncelikli olarak Hicri İlk Üç Asır'da yazılmış hadis kaynakları ele alınmıştır. Şayet bir haber bu zaman zarfında yazılan hadis kaynaklarında varsa bu zaman zarfından sonra yazılan hadis kaynakları kaynak olarak gösterilmemiştir. Hicri İlk Üç Asır hadis kaynaklarında bulunmayıp bu dönemden sonraki kaynaklarda

bulunan haberlerde çalışmamıza eklenmiş ve kaynağı da belirtilmiştir. Elde ettiğimiz bilgiler ilk râviye ve kaynaklara göre dağılımı bir tablo halinde sunulmuştur. Ayrıca tespit edilen rivâyetler hakkında, kaynaklarda verilen cerh ve tadil yargılarına da değinilmiştir.

Çalışmamız genel bir değerlendirme niteliğini taşıyan sonuç bölümü ile bitirilmiştir.

Çalışmamız boyunca maddi ve manevi her türlü desteğini esirgemeyen muhterem hocam Yrd. Doç. Dr Veli Atmaca Bey'e teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Elazığ-2007

Sinan ERDİM

GİRİŞ

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Kur'ân geçmiş kavimlere ilişkin tarihsel olayları fazla detaylandırmadan anlatmaktadır. Peygamberler, insanlığa tek bir toplummuş gibi Allah tarafından birbiri ardınca gönderilerek aynı görevi devam ettirmişlerdir. Kur'ân'ın peygamber kıssalarını birbirine benzer şekilde anlatmasından, tarih süreci boyunca insanların aynı davranışlar sergiledikleri sonucuna ulaşmak zor olmasa gerektir.

Yıkılmış kentlerin durumlarından, eski ulusların oralarda yaşayıp şenlik kurduklarını sonradan ise yurtlarını bırakıp gittiklerini düşünüp ibret almalı ve bir gün tekrar Allah'a döneceği unutulmamalıdır. Kur'ân'a göre tarih okumak, gezip dolaşıp harabelerin sahiplerini düşünerek ibret almak içindir.

Buna bağlı olarak kutsal kitaplar geçmişte yaşamış birçok peygamber ve kavmi konu edinmektedir. Kutsal Kitaplar zincirinin son halkası olan Kur'ân'da diğer kutsal kitaplarda yer almayan Âd ve Semûd Kavimleri işlenerek hedef kitleden onların yaşamlarından öğüt almaları istenmektedir. Kur'ân'ın en yetkin müfessirinin de Hz. Peygamber olduğu göz önünde bulundurulursa diğer Kur'ânî anlatımlarda olduğu gibi bu konuyla ilgili de gerçekçi bilgilere ulaşmak için Hz. Peygamberin sözlerine başvurmak kaçınılmaz olacaktır.

Dolayısıyla biz de bu çalışmamızda Kur'ân'a özgü kıssalar olan Âd ve Semûd Kıssalarının Hz. Peygamberin dilinden nasıl anlatıldığının ortaya konulmasının Kur'ân kıssalarından hedeflenen amaçların gerçekleşmesine katkıda bulunacağını düşünüyoruz.

Araştırmanın Problemi ve Kapsamı

Çalışmamız esnasında, gerek zaman gerekse imkânlar göz önüne alındığında konumuzla ilgili kaynakların tamamına ulaşamayacağı takdir edilecektir. İnceleme konusu yaptığımız konular Kur'ân'da detaya inilmeden ele alınırken, içinde bulunduğu, etkileşim halinde bulunduğu toplum ve kültürlerden de etkilenen İslam Tarihi Tefsir ve Hadis Kaynaklarında teferruatlı bilgilere ulaşmaktayız. Ancak bu kavimler hakkında bizlere kadar ulaşan efsane, ustûre ve israiliyat türü bütün bilgilerin tespit edilip analiz edilmesi ve İslami Kaynaklar dışındaki kaynaklara ulaşmak yüksek lisans çalışmasının sınırlarını zorlayacaktır.

İslam tarihçilerinin ve tefsircilerin, Âd ve Semûd Kavimleri'ni anlatırken tenkitsiz veya yeterince tenkit etmeden bilgileri bize aktarmaları da ayrıca problem teşkil etmektedir.

Araştırmamızın kapsamına gelince Âd ve Semûd Kavimleri'nin öncelikle diğer kutsal kitaplarda yer alıp almadığı tespit edilmeye çalışıldıktan sonra Kur'ân'da nasıl işlendiğine yer verilmiştir. Daha sonra bu kavimlerle ilgili tarih kaynaklarından geniş bir şekilde yararlanılmış ve klasik tefsirlere başvurulmuştur.

Ayrıca tezimiz, Hadis bilim dalında hazırlandığı için Âd ve Semûd Kavimleri'yle ilgili hadis kaynaklarında geçen rivâyetler verilerek bunların değerlendirilmesi yapılmıştır. Hadis kaynakları taranırken öncelikli olarak Hicri İlk Üç Asır'da yazılmış hadis kaynakları ele alınmıştır. Şayet bir haber bu zaman zarfında yazılan hadis kaynaklarında varsa bu zaman zarfından sonra yazılan hadis kaynakları kaynak olarak gösterilmemiştir. Hicri İlk Üç Asır hadis kaynaklarında bulunmayıp bu dönemden sonraki kaynaklarda bulunan haberlerde çalışmamıza eklenmiş ve kaynağı da belirtilmiştir. Elde ettiğimiz bilgiler ilk râviye ve kaynaklara göre dağılımı bir tablo halinde sunulmuştur. Ayrıca tespit edilen rivâyetler hakkında, kaynaklarda verilen cerh ve ta'dil yargılarına da değinilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Âd ve Semûd Kavimleri Kutsal Kitaplardan sadece Kur'an bağlamında ele alınmaktadır. Tevrat ve İnciller'de bu kavimlerin kıssaları yer almamaktadır. Diğer kutsal kitaplar ise inceleme konusu yapılmamıştır. Çünkü böyle bir çalışma daha çok zaman ve imkân gerektirmektedir.

Ayrıca bu kavimlerle ilgili Kur'ân'da anlatılan verilerden de yola çıkılarak Hûd ve Sâlih Peygamber ve Âd ve Semûd'un kendilerine verilen olanca nimete karşı takındıkları tavırlar ve helâka uğramalarıyla ilgili rivâyetler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmadaki Metodolojik Yaklaşım

Çalışmada, inceleme konusu yapılan her branşın klasik kaynaklarına müracaat etmeye gayret gösterilmiştir. Tarih alanında Taberi'nin Tarihu'l-Umem'i, İbnü'l-Esir'in el-Kamil'i ve İbn Kesir'in el-Bidaye'si, Ebu'l-Fida'nın el-Muhtasar'ı, Mes'udî'nin Murucu'z-Zeheb'i, Tefsir kaynaklarından ise Taberi, Razi, Zemahşeri, Beğavi, Kurtubi,

Şevkani, Alusi gibi rivâyet, dirayet ve iş'ari tefsirlerin klasik kaynaklarına başvurulmuştur.

Hadislerin tespit ve tahricinde çeşitli hadis kitapları ve el-Mevsua gibi hadis Cd'leri kullanılarak kitapların taranması gerçekleştirilmiştir. Ulaşılabildiğince tasnif dönemi eserleri kullanılmaya çalışılmakla birlikte zaman zaman ikinci el kaynaklara da yer verilmiştir.

Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

Araştırmamız iki bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölüm'de İslam Kaynakları başlığı altında Âd ve Semûd Kavimleri Kur'ân, İslam Tarihi Kaynakları ve Tefsir Kaynakları çerçevesinde ele alınmıştır.

İkinci Bölüm'de; Âd ve Semûd Kavimleri'yle ilgili olarak Hadis kaynaklarında geçen rivâyetler toplanarak değerlendirilmesi yapılmıştır.

Çalışma, sonuç ile bitirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İSLÂM KAYNAKLARINA GÖRE ÂD VE SEMÛD KAVMI

Çalışmamızın bu bölümünde Âd ve Semûd Kavimleri’ni Kur’ân-ı Kerim, İslam Tarihi kaynakları ve Tefsir kaynakları açısından ele alacağız.

Âd ve Semûd Kavimlerini Tevrat ve İnciller’de araştırdık. Ancak ne Tevrat’ta ne de İnciller’de bu kavimlerle ilgili herhangi bir bilgiye ulaşamadık. Bu kavimler Arap kökenli olduklarından bunlardan ve kendilerine gönderilen peygamberlerden bahsedilmemiş olabilir.

Tevrat ve İnciller’de bu kıssaların anlatılmaması, bu kavimlerin tarihte yaşamadıkları anlamına gelmez. İbn İshâk, Âd, Semûd, Hûd ve Sâlih’le ilgili haberlerin Araplar arasında hem cahiliye hem de İslamiyet döneminde Hz. İbrahim kadar meşhur olup bilindiklerini söylemektedir. İbn Esir ise, “Tevrat ehlinin bunu inkâr etmeleri, Hz. İbrahim’in peygamberliğini ve Hz. İsa’nın durumunu inkâr etmelerinden daha hayrete düşürücü değildir.” demiştir.¹

1.1. Kur’ân-ı Kerim’e Göre Âd Ve Semûd Kavmi

İslam Kaynaklarının merkezinde yer alan Kur’ân’da Âd ve Semûd Kavimleri genelde peşpeşe zikredilmişlerdir. Birbirinin devamı olduklarını belirten ayetler mevcuttur. Gelecek başlıklarda bunları ele alacağız.

1.1.1. Kur’ân-ı Kerim’e Göre Âd Kavmi

Kur’ân’da hedef kitleye ulaştırılmak istenen öğütler ekseninde, Âd Kavmi’yle ilgili tarihi kesitler sunulmaktadır. Kur’ân’da Hûd kelimesi beş kere yalın olarak, iki defa da kavim kelimesine izafe edilerek kullanılmıştır. Âd Kavmi ise çeşitli surelerde yirmi dört defa anılmıştır.² Âd Kavmi’nden bahseden Kur’ân ayetlerini anlam kapsamını göz önünde bulundurarak şöylece sınıflandırılabiliriz:

¹ İbnü’l-Esîr, İzzeddîn Ebu’l-Hasan Ali b. Muhammed, **el-Kâmil fi’t-Târih**, (I-XII), Dâr-u Sâdr, Beyrut, trs. , C. I, s. 93

² Kırca, Celal, “**Âd Maddesi**”, D. İ. A. İslâm Ansiklopedisi, C. I, s. 334; Ünsal, Ali, **Kur’ân-ı Kerim’de Peygamberlere Yönelik Husûsî Hitaplar** (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 57

1.1.1.1. Hz. Hûd'un Âd Kavmi'ni Hakka Davet Etmesi ve Onların Hz. Hûd'a Cevabı

Âd Kavmi'nin peygamberi olan Hûd (a.s.) kavmini, sadece Allah'a kulluk etmeye çağırılmış ve onlara tebliğde bulunmuştur. Bu çağrı, Kur'an'da değişik yerlerde mükerreren zikredilmiştir:

Âd Kavmi'ne de kardeşleri Hûd'u gönderdik: “ Ey kavmim, Allah'a kulluk edin, ondan başka hiçbir ilahınız yoktur! Siz hâlâ O'nun azabından sakınmayacak mısınız? “ dedi.³

Âd'a kardeşleri Hûd' u gönderdik, onlara: “ Ey kavmim, Allah'a kulluk edin, sizin O'ndan başka hiçbir ilahınız yoktur. Siz yalnızca iftira etmektesiniz. Ey kavmim! Ben, ona (peygamberliğe) karşılık sizden bir ücret istemiyorum. Benim ücretim, beni yaratandan başkasına ait değildir. Hâla aklınızı kullanmıyor musunuz? Ey kavmim! Rabbinizden bağışlanmanızı dileyin, sonra O'na tövbe ile başvurun ki, size göğün feyzini, bereketini bolca indirsin, gücünüze güç katarak artırsın; günahkârlar olarak yüz çevirmeyin.” dedi.⁴

Âd (Kavmi de) gönderilen peygamberlerini yalanladı. Kardeşleri Hûd o zaman onlara şöyle demişti: “Siz Allah'tan korkmaz mısınız? Haberiniz olsun ki, ben size gönderilmiş güvenilir bir peygamberim. Gelin Allah'tan korkun ve bana itaat edin! Buna karşı ben sizden bir ücret de istemiyorum. Benim mükâfatım ancak âlemlerin Rabbine aittir. Siz her tepeye bir alamet bina edip eğlenir durur musunuz? Ebedi kalacakmışsınız gibi bir takım mesani' ediniyorsunuz. Hem tuttuğunuz vakit, merhametsiz zorbalar gibi tutuyorsunuz. Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin. O Allah'tan korkun ki, size bildiğiniz şeyleri verdi. Size davarlar, oğullar, cennet gibi bağlar, bahçeler, pınarlar verdi. Cidden ben sizin için büyük bir günün azabından korkuyorum.”⁵

Âd ve Semûd'a da (peygamberler gönderdik) ki, size bunlar, meskenlerinden belli olmaktadır. Şeytan, onlara yaptıklarını güzel göstermiş ve kendilerini yoldan çevirmişti; hâlbuki gözleri açık adamlardı.⁶

³ A'raf, 7/65

⁴ Hud, 11/50–52

⁵ Şu'ara, 26/123–129

⁶ Ankebut, 29/38

*Bir de Âd'ın kardeşini (Hûd'u) an. Ahkâf'da kavmini uyardığı vakit ki, önünden ve ardından nice uyarıcılar gelip geçmiştir, demişti ki: "Allah'tan başka ma'bud tanımayın, çünkü ben, size büyük bir günün azabının gelmesinden korkuyorum!"*⁷

Hz. Hûd'un bu çağrılarına karşı kavmi ona değişik şekillerde cevap vermiş; bazen onu yalancılıkla, bazen delilikle itham etmiş, onun söylediklerini önemsemediklerini belirtmiş bazen de onu tehdit ederek ona meydan okumuşlardır:

*Kavminden o küfre dalmış olan cumhur (ileri gelenler): "Gerçekten biz, seni bir çılgınlık içinde görüyoruz ve muhakkak seni yalancılardan biri sanıyoruz." dediler.*⁸

Dediler ki: "Ey Hûd, sen bize bir mucize getirmedin, biz ise senin sözünle ilahlarımızı terk etmeyiz ve biz sana inanmayız!"

*"Biz, yalnızca herhalde Tanrılarımızın bazısı seni fena halde çarpmış." deriz.*⁹

*Size, sizden önce gelip geçenlerin haberleri gelmedi mi? Nûh, Âd ve Semûd Kavmi'nin ve onlardan sonrakilerin ki, ayrıntularını ancak Allah bilir! Onlara peygamberleri açık delillerle geldiler de onlar, ellerini ağızlarına ittiler ve: "Biz, sizinle gönderilen şeyi tanımıyoruz ve biz, bizi davet ettiğiniz şeyden bir şüphe içindeyiz." dediler.*¹⁰

Dediler ki: "Sen ha öğüt vermişsin, ha öğüt verenlerden olmamışsın, bizce birdir. Bu sadece eskilerin âdetidir." ¹¹

*Onlardan önce Nûh Kavmi, Âd Kavmi ve o kazıkların (büyük yapıtların) sahibi Firavun da peygamberleri yalanladılar.*¹²

Hz. Hûd onların bu tutumlarına, uygun bir üslupla cevap vermiş, suçlamaları reddederek çağrısını devam ettirmiş, bazen de onları azab edilme ile tehdit etmiştir:

Hûd: "Ey kavmim, bende hiçbir çılgınlık yok, fakat ben âlemlerin Rabbi tarafından gönderilen bir peygamberim!" dedi. "Size Rabbimin mesajlarını iletiyorum ve ben sizler için güvenilir bir öğütçüyüm. Sizi uyarmak için içinizden bir adam aracılığı ile size Rabbinizden bir ihtar geldiğine inanmayıp da şaşıyor musunuz?.." ¹³

Hûd: "Ben Allah'ı şahit gösteriyorum, siz de şahit olun ki, ben ondan başka, ona ortak koştuklarınızdan hiçbirini tanımıyorum; artık hepiniz toplanın bana

⁷ Ahkâf, 46/21

⁸ A'raf, 7/66

⁹ Hud, 11/53-54

¹⁰ İbrâhim, 14/9

¹¹ Şu'ara, 26/136-137

¹² Sâ'd, 38/12

¹³ A'raf, 7/67-69

istediğiniz tuzağı kurun, sonra da bana bir an bile süre tanımayın! Ben kesinlikle hem benim Rabbim, hem de sizin Rabbiniz olan Allah'a dayanmışım. O'nun perçeminden tutmadığı hiçbir canlı yoktur. Şüphesiz O, her şeyi koruyup gözetendir.

Eğer, yine de yüz çevirirseniz, ben size ne ile gönderilmişsem, işte onu tebliğ ettim. Ayrıca Rabbim, sizin yerinize başka bir kavmi getirir de siz O'na zerrece zarar veremezsiniz. Hiç şüphesiz O, her şeyi koruyup gözetendir.” dedi.¹⁴

1.1.1.2. Âd Kavmi'ne Verilen Nimetlerin Hatırlatılması

Kur'ân'da Âd Kavmi'ne verilen çeşitli nimetlerden ve bu kavmin bazı üstün özelliklerden bahsedilmektedir. Bu nimetler ve özellikler bazen Yüce Allah tarafından, bazen de Hûd'un diliyle (a.s.) bu kavme hatırlatılmaktadır:

And olsun ki, Biz onlara, (Âd Kavmine)siz vermediğimiz güç ve imkânları vermiştik. Onlar için kulaklar, gözler ve gönüller yapmıştık, ama ne kulakları, ne gözleri ve ne de gönülleri kendilerine bir fayda sağladı. Çünkü Allah'ın ayetlerini inkâr ediyorlardı. O alay ettikleri şey de kendilerini kuşatıverdi.¹⁵

Ayrıca Kur'an, Âd Kavmi'nin yaptığı ve bir benzerinin olmadığını ifade ettiği İrem denilen bir şehirden söz eder;

Görmedin mi Rabbin ne yaptı Âd Kavmi'ne? Sütunların sahibi İrem'e ki, o ülkeler içinde bir benzeri daha yaratılmamıştı¹⁶

Sonra Âd (Kavmi) yeryüzünde haksız yere kibirlenmek istediler ve: “Bizden daha kuvvetli kim var?” dediler. Ya kendilerini yaratmış olan Allah'ın onlardan daha kuvvetli olduğunu hiç düşünmediler de mi?¹⁷

Kardeşleri Hûd o zaman onlara şöyle demişti: “Siz Allah'tan korkmaz mısınız? Haberiniz olsun ki, ben size gönderilmiş güvenilir bir peygamberim. Gelin Allah'tan korkun ve bana itaat edin! Buna karşı ben sizden bir ücret de istemiyorum. Benim mükâfatım ancak âlemlerin Rabbine aittir. Siz her tepeye bir alamet bina edip eğlenir durur musunuz? Ebedi kalacakmışsınız gibi bir takım mesani' ediniyorsunuz. Hem tuttuğunuz vakit, merhametsiz zorbalar gibi tutuyorsunuz. Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin. O Allah'tan korkun ki, size bildiğiniz şeyleri verdi. Size davarlar,

¹⁴ Hud, 11/54-57

¹⁵ Ahkâf, 46/26

¹⁶ Feer, 89/6-8

¹⁷ Fussilet, 41/15

oğullar, cennet gibi bağlar, bahçeler, pınarlar verdi. Cidden ben sizin için büyük bir günün azabından korkuyorum."¹⁸

Hûd: "Ey kavmim! Düşünün ki, O, sizi Nûh Kavmi'nden sonra onların yerine getirdi ve yaratılıştta sizi iri kıyım yaptı. O halde Allah'ı nimetlerini unutmayıp onları anın ki kurtuluşa erdirilesiniz." dedi.¹⁹

1.1.1.3. Âd Kavmi'nin Helâk Edilmesi

Hz. Hûd'un tüm açıklama, uyarı ve tehditlerine rağmen kavmi inkârdan vazgeçemediler. Hz. Hûd, Allah'ın onları helâk edeceğini söyledi:

Hûd: "İşte üzerinize Rabbinizden bir azap fırtınası ve bir öfke hak oldu. Siz, benimle sizin ve atalarınız uydurduğu kuru adlar hakkında mı tartışıyorsunuz? Oysa Allah onlara hiçbir zaman saltanat indirmedir. Artık gözetin, ben de sizinle birlikte gözetendenim." dedi.²⁰

Onlarsa bu tehdide aldırış etmeyip aynı şekilde meydan okudular:

Onlar: "Sen bizi tanrılarımızdan çevirmek için mi geldin bize? Haydi, getir bize, tehdit edip durduğun o azabı; eğer doğru söyleyenlerden isen!" dediler.²¹

"Sen bize yalnız Allah'a tapalım ve atalarımızın tapmakta olduklarını bırakalım diye mi geldin? Eğer doğru söyleyenlerden isen, haydi bizi korkuttuğun o azabı başımıza getir de görelim!" dediler.²²

Yüce Allah bunun üzerine onların üzerine yedi gece ve sekiz gün süren bir rüzgâr göndermiş ve hepsini helâk etmiştir.

Derken onu vadilerine doğru gelen bir bulut halinde gördüklerinde: "Bu, bize yağmur yağdıracak ufukta beliren bir buluttur." dediler. O (Hûd) ise: *"Hayır, o, sizin çabuk gelmesini istediğiniz şeydir; içinde acıklı bir azap bulunan bir rüzgârdır. Rabbinin emriyle her şeyi yerle bir eder."* dedi. Derken öyle oluverdiler ki, evlerinden başka hiçbir şey görünmez oldu. *İşte Biz, suçlu bir topluluğa böyle ceza veririz.*²³

¹⁸ Şu'ara, 26/124–129

¹⁹ A'raf, 7/67–69

²⁰ A'raf, 7/72

²¹ Ahkâf, 46/22

²² A'raf, 7/70

²³ Ahkâf, 46/23–26

*Âd Kavmi de yalanladı, azabım ve uyarılarım nasıl oldu? Çünkü üzerlerine, uğursuzluğu devam eden bir günde dondurucu bir rüzgâr salıverdik. İnsanları, kökünden devrilen hurma kütükleri gibi söküp atıyordu.*²⁴

*Fakat ayetlerimizi inkâr ediyorlardı. Biz de kendilerine dünya hayatında zillet azabını tattırmak için uğursuz günlerde üzerlerine sarsar rüzgârı (dondurucu veya çok gürültülü bir kasırga) gönderdik. Elbette ki, âhiret azabı daha zahmetlidir; hem de onlar kurtarılamayacaklardır.*²⁵

*Bir de Âd Kavmi'nde (ibret verici deliller vardır) ki, üzerlerine köklerini kesen rüzgârı göndermiştik.*²⁶

*Semûd ve Âd inanmadı o (beyinlerinde patlayacak) kıyamete! Âd ise şiddetli bir rüzgâr, azgın bir fırtına ile yok edildi. Allah, köklerini kesmek için onu yedi gece, sekiz gündüz aralıksız onların üzerine musallat etti. Bir de görürsün o topluluğu ki, o süre zarfında içleri kof hurma kütükleri gibi yıkılıp kalmışlar. Bak şimdi görebilir misin onlardan bir kalıntı?*²⁷

*Nitekim O, helâk etti önce gelen Âd'ı.*²⁸

*İşte Âd Kavmi, Rablerinin ayetlerini inkar ettiler, peygamberlerine isyan ettiler ve her inatçı zorbanın emrine uydular. Hem bu dünyada hem de kıyamet gününde bir lanet cezasına çarptırıldılar. Bak işte, Âd Topluluğu Rablerine küfrettiler ve bak işte, defoldu gitti Hûd'un Kavmi Âd!*²⁹

*Âd, Firavun ve Lut'un yurттаşları da helâk edildiler.*³⁰

*Demek ki Allah, onlara zulmetmiş değildi. Fakat onlar kendilerine zulmediyorlardı. Onlara kendilerinden öncekilerin; Nûh, Âd ve Semûd Kavmi'nin, İbrahim Kavmi'nin, Medyen Halkı'nın ve alt üst olmuş şehirlerin haberi gelmedi mi? Peygamberler bunların hepsine apaçık delillerle gelmişti.*³¹

Hz. Hûd ve ona inananlar ise Yüce Allah'ın rahmeti sonucu olarak bu helâktan kurtulmuşlardır.

²⁴ Kamer, 54/18–20

²⁵ Fussilet, 41/14

²⁶ Zariyat, 51/41

²⁷ Hakka, 69/4.6–8

²⁸ Necm, 27/50

²⁹ Hud, 11/59–60

³⁰ Kâf, 50/13

³¹ Tevbe, 9/70

*Bunun üzerine kendisini ve beraberindekileri, yalnız katımızdan bir rahmet ile kurtardık, ayetlerimize yalanlayıp îmân etmeyenlerin ise kökünü kestik.*³²

1.1.2.Kur'ân'ı Kerim'e Göre Semûd (Hicr) Kavmi

Diğer kıssalarda olduğu gibi, Kur'ân, bu kıssada da ayrıntıya girmemiş ve bu kavmin hayat serüveninden ibret alınacak kısımları insanların dikkat-i nazarına sunmuştur. Semûd Kavmi'yle ilgili, Tevbe Suresi yetmişinci ayet hariç diğerleri Mekke dönemine ait ayetlerdir. Semûd Kavmi'nin işlendiği ayetleri aşağıdaki başlıklar altında toplayabiliriz:

1.1.2.1. Sâlih Peygamber'in Semûd Kavmi'ni Hakka Daveti ve Kavminin Ona Tepkisi

Semûd Kavmi de Âd Kavmi gibi Kur'an'ın değişik bölümlerinde birkaç defa zikredilmiştir. Semûd Kavmi'nin peygamberi Sâlih (a.s.)'dir. Kur'an-ı Kerim'in değişik yerlerinde Hz. Sâlih'in Semûd Kavmine gönderildiği ve Sâlih'in onları Allah'a kulluğa çağırdığı ifade edilmektedir;

*Semûd Halkı'na da içlerinden biri olan kardeşleri Sâlih'i gönderdik. "Ey benim halkım! Yalnız Allah'a kulluk edin, sizin O'ndan başka tanrınız yoktur..."*³³

*Semûd Kavmi'ne de kardeşleri Sâlih'i elçi olarak gönderdik. "Ey benim halkım! Yalnız Allah'a ibadet edin, çünkü sizin O'ndan başka ilahınız yoktur. Sizi topraktan yaratıp orada yaşatan da O'dur. O halde O'ndan mağfiret dileyin, yine O'na dönün, tövbe edin. Çünkü Rabbim kullarına çok yakın ve onların tövbe ve dualarını çokça kabul edendir. " dedi.*³⁴

Bir vakit Biz Semûd Halkı'na da, yalnız Allah'a ibadet edin diye çağrıda bulunmak için kardeşleri Sâlih'i gönderdik. Çok geçmeden onlar birbiriyle çekişen iki bölük oluverdiler.

*"Ey halkım!" dedi, "İyiliği bırakıp da neden kötülüğün çarçabuk gelmesini istiyorsunuz. Niçin, merhametine nail olmak ümidiyle Allah'tan af dilemiyorsunuz?"*³⁵

Semûd Halkı da resullerini yalancı saydı. Kardeşleri Sâlih onlara şöyle demişti: "Hâlâ inkâr ve isyandan sakınmayacak mısınız? Bilin ki ben size gönderilmiş güvenilir

³² A'raf, 7/72

³³ A'raf, 7/ 73

³⁴ Hud, 11/61

³⁵ Neml, 27/45-46

*bir elçiyim. Öyleyse Allah'a karşı gelmekten sakının da bana itaat edin! Bu hizmetten dolayı sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim ücretimi verecek olan ancak âlemlerin rabbidir.*³⁶

*Artık Allah'a karşı gelmekten sakının da bana itaat edin. Sakın işi gücü dünyada fesat çıkarıp nizamı bozmak olan, düzeltme için ise hiç bir gayretleri bulunmayan o haddi aşanların isteklerine uymayın.*³⁷

Sâlih (a.s.)'in bu uyarılarına karşılık kavmi onu bazen yalancılık ve küstahlıkla, sihrin etkisine kapılmakla bazen huzuru bozmakla bazense uğursuzluk sebebi olmakla itham etmişler, ona inananları küçük görmüşler ve peygamberliğini isbat için ondan sıra dışı bir şey getirmesini istemişlerdir;

*Dediler ki: " Sen bir sihrin etkisine kapılmışlardansın. Hem bize hiçbir üstünlüğün yok, bizim gibi bir insansın. Yok, eğer böyle değil de, iddianda doğru isen mucize göster bize!"*³⁸

*Semûd Kavmi de peygamberlerini yalancı saydı ve: "Yani biz." dediler, "İçimizden bir adamın peşinden mi gideceğiz? Böyle yaparsak doğrusu sapıtmış ve çıldırılmış oluruz! Ne o, yani bu kitap, içimizden bula bula onu mu buldu, o mu buna lâyük görülmüş? Hiç de öyle değil, bilakis o, yalancının, küstahın tekidir!"*³⁹

Biz, senin ve sana bağlı olanların yüzünden uğursuzluğa uğradık." dediler...⁴⁰

*Kavminden büyüklük taslayanlar, içlerinden zayıf görünen müminlere alay yollu: "Siz, gerçekten Sâlih'in Rabbi tarafından size elçi olarak gönderildiğini biliyor musunuz?" dediler. Onlar da: "Elbette, biz onunla gönderilen her şeye inandık, îmân ettik." diye cevap verdiler. O kibirlenenler ise, "Doğrusu, biz sizin îmân ettiğiniz şeyi inkâr ediyoruz." dediler.*⁴¹

Yüce Allah Hz. Sâlih'e onların bu söz ve tutumlarına karşı sabretmesini belirtmiş ve istedikleri mucizeyi onlara onun eliyle vermiştir;

*Biz de Peygamberleri Sâlih'e dedik ki: "Sen hiç üzülme! Asıl kimin yalancı ve küstah olduğunu yarın öğrenirler!"*⁴²

³⁶ Şu'ara, 26/141-145

³⁷ Şu'ara, 26/150-152

³⁸ Şu'ara, 26/153-154

³⁹ Kamer, 54/23-25

⁴⁰ Neml, 27/47

⁴¹ A'raf, 7/ 73-76

⁴² Kamer, 54/23-25

"Sâlih onlara: "Uğursuzluk dediğiniz şey Allah katında takdir edilmiştir. Doğrusu siz imtihana tutulan bir toplumsunuz." diye cevap verdi.⁴³

İşte size Rabbinizden açık bir delil, bir mucize geldi. İşte Allah'ın devesi de size bir ayet! Onu kendi haline bırakın, Allah'ın diyarında otlasın, sakın ona bir fenalık yapmayın. Yoksa sizi acı veren bir azap yakalayacaktır." dedi.⁴⁴

Sâlih: "İşte mucize, şu dişi deve! Nöbetleşe olarak, kuyudan bir gün onun içme sırası, belirli günde de sizin içme sıranız olsun. Sakın ona fenalık dokundurayım demeyin, yoksa sizi müthiş bir günün azabı bastırır." dedi.⁴⁵

1.1.2.2. Semûd Kavmi'ne Verilen Nimetlerin Hatırlatılması

Kur'an'da Semûd Kavmine verilen nimetlerden, onların ilerleme kaydettikleri bazı işlerden ve bu imkânlar içinde başıboş bırakılmayacaklarının kendilerine anlatıldığından bahsedilir. Ayrıca Allah'ın onları Âd Kavmi'ne halef yaptığı ve yeryüzüne hükümran kıldığı anlatılır;

Sâlih, onlara şöyle dedi: "Siz burada güven ile bırakılacak mısınız? O cennetler, pınarlar, latif, tomurcuğu sarkmış hurmalar ekinler içinde, bir de dağlardan keyifli keyifli evler yontuyorsunuz."⁴⁶

Vadideki kayaları oyup yontarak sağlam evler yapan Semûd Milleti'ne.⁴⁷

Gerçekten Hicr Halkı da peygamberleri yalanladılar. Biz onlara ayetlerimizi vermiştik, fakat onlardan yüz çeviriyorlardı. Dağlardan emniyetli emniyetli evler yontuyorlardı.⁴⁸

Sâlih onlara şöyle dedi: "Bir de düşünün ki Allah sizi Âd Halkı'na halef yaptı ve dünya üzerinde size imkânlar bahşetti. Arzın düzlüklerinde saraylar kurup, dağlarını yontarak evler yapıyorsunuz. Allah'ın nimetlerini düşünün de, bozgunculuk yaparak dünyada karışıklık çıkarmayın."⁴⁹

⁴³ Neml, 27/47

⁴⁴ A'raf, 7/ 73

⁴⁵ Şu'ara, 26/151-155

⁴⁶ Şu'ara, 26/147-149

⁴⁷ Feer, 89/9

⁴⁸ Hicr, 15/80-82

⁴⁹ A'raf, 7/74

1.1.2.3. Semûd Kavmi'nin Kendilerine Verilen Deveyi Boğazlamaları ve Helâk Edilmeleri

Yüce Allah, Semûd Kavmi'ne mucize olarak dişi bir deve vermiştir. Kavmin su kaynaklarını da birer gün nöbetle deve ile kavim arasında pay kılmıştır;

*"Biz imtihan etmek için onlara bir deve göndereceğiz. Şimdi sen onların ne yapacağını bekle ve eziyetlerine sabret. Hem onlara bildir ki; su, aralarında nöbetleşe olacak, her su nöbetinde, sahibi hazır bulunacaktır."*⁵⁰

Hz. Sâlih onlara deveye dokunmamalarını aksi takdirde azaba uğrayacaklarını bildirmiştir.

*Sâlih: "İşte mucize, şu dişi deve! Nöbetleşe olarak, kuyudan bir gün onun içme sırası, belirli günde de sizin içme sıranız olsun. Sakın ona fenalık dokundurayım demeyin, yoksa sizi müthiş bir günün azabı bastırır."*⁵¹

Onlar bu uyarıyı dikkate almayarak deveyi kesmişler ve azabı getirmesi için Sâlih'e meydan okumuşlardır. Sâlih onlara üç gün sonra azaba uğrayacaklarını bildirmiştir. Üç gün sonra ise şiddetli bir deprem ve korkunç bir gök gürültüsü şeklinde azap gerçekleşmiştir;

*Derken deveyi boğazladılar ve Rableri'nin emrinden çıkıp O'na isyan ettiler ve dediler ki: "Sâlih! Sen gerçekten resullerden isen, bizi tehdit edip durduğun o azabı getir de görelim!" Bunun üzerine o şiddetli sarsıntı onları kısıvrak yakaladı da yurtlarında çöke kaldılar.*⁵²

*Fakat halk o deveyi tepeleyince Sâlih onlara: "Yurdunuzda üç günlük bir ömrünüz kaldı. Sonra helâk olacaksınız. İşte hilafı olmayan kesin bir söz!" dedi.*⁵³

*Onlar en yakın arkadaşlarını çağırdılar, o da bıçağı çıkarıp deveyi kesti. Nasılmış Benim cezalandırmam ve tehdidim! Görsünler bakalım! Biz onlara bir sayha, müthiş bir ses gönderdik, davar ağılındaki kuru ot ve çırpı gibi oldular.*⁵⁴

*Derken, deveyi boğazladılar, ama çok geçmeden yaptıklarına pişman oldular. Çünkü bildirilen azap onları bastırır. Elbette bunda alınacak ibret vardır. Fakat onların çoğunluğu ders alıp da îmân etmezler.*⁵⁵

⁵⁰ Kamer, 54/27–28

⁵¹ Şu'ara, 26/151–155

⁵² A'raf, 7/77–78

⁵³ Hûd, 11/65

⁵⁴ Kamer, 54/28–31

⁵⁵ Şu'ara, 26/156–158

*Zulmedenleri ise o korkunç ses tutuverdi de diyarlarında çöke kaldılar. Sanki hiç orada yaşamamış gibi oldular, ortadan silindiler. Evet. İnkâr etti Rabbini Semûd Milleti. Evet, işte onun için defolup gitti Semûd Milleti!*⁵⁶

*Semûd Ahalisi'nde de böyle alınacak ibretler vardır. Onlara da "Bir süre hayattan zevk alın bakalım!" denilmişti. Onlar Rablerinin emrinden uzaklaşıp azıttınca kendileri baka baka, o müthiş yıldırım onları çarpıverdi. Oldukları yerde çöke kaldılar, ne doğrulabildiler, ne de yardım gördüler.*⁵⁷

*İşte Semûd ve Âd Milletleri de o kafalara çarpan kıyamet dehşetini yalan saymışlardı. Bunlardan Semûd, o korkunç zelzele ile yok edildi. Âd ise azgın bir kasırga ile imha edildi.*⁵⁸

*Azınlığı yüzünden Semûd Milleti resullerinin bildirdiği gerçekleri yalan saydı. Bir ara onların en azılı olanları öne atıldığında, bu yalanlamaları iyice şiddetlendi. Elçileri ise kendilerine: "(Mucizevî olarak verilen) Allah'ın devesini ve onun su içme sırasını gözetin, ona dokunmayın!" dedi Fakat onlar o peygamberi yalancı sayıp deveyi kestiler. Allah da böylesi suç ve isyanları sebebiyle azap indirdi, onları yerle bir etti*⁵⁹

*Kâfirlerin keyfi olarak istedikleri mucizeleri göndermeyişimizin tek sebebi, daha önceki kâfirlerin bu gibi mucizeleri yalanlamış olmalarıdır. Nitekim Semûd Halkı'na açık bir mucize olarak o dişi deveyi verdik de onu öldürdüler ve bu yüzden kendilerine zulmettiler. Biz o ayetleri sadece korkutmak için göndeririz.*⁶⁰

Semûd Kavmi sabah vakti helâk edilmiştir;

*Bunları da sabahleyin korkunç bir ses tutuverdi. Kazanmakta oldukları şeylerin kendilerine hiç faydası olmadı.*⁶¹

Yüce Allah Sâlih'i ve inananları ise azaptan kurtarmıştır;

*Azap emrimiz gelince, tarafımızdan bir lütuf olarak Sâlih'i ve beraberindeki müminleri azaptan ve o günün zilletinden kurtardık. Şüphesiz ki senin Rabbin kavi ve azizdir (çok kuvvetlidir, mutlak galiptir).*⁶²

Gördüğü müthiş manzara karşısında Sâlih, yüzünü üzüntü ile öbür tarafa çevirip "Ey halkım!" dedi, "Ben size Rabbimin buyruklarını tebliğ ettim, sizin iyiliğinize

⁵⁶ Hûd, 11/67-68

⁵⁷ Zariyât, 51/43-45

⁵⁸ Hakka, 69/4-5

⁵⁹ Şems, 91/11-14

⁶⁰ İsrâ, 17/59

⁶¹ Hicr, 15/80-84

⁶² Hûd, 11/66

çalıştım, size öğütler verdim. Lâkin siz, iyiliğinizi isteyip öğüt verenleri bir türlü sevmediniz gitti!”⁶³

Bu kavim içinde yaşayan dokuz kişilik bir çete Sâlih’i ve ailesini öldürmek istemişler Allah buna müsaade etmemiştir;

Şehirde dokuz çete vardı ki bunlar ülkede hep bozgunculuk çıkarır, iyileştirme ve düzeltme adına hiç bir şey yapmazlardı.

Allah'a and içerek birbirlerine şöyle dediler: “Gece ona ve ailesine baskın yapalım (hepsini öldürelim); sonra da velisine: "Biz (Sâlih) ailesinin yok edilişi sırasında orada değildik, inanın ki doğru söylüyoruz" diyelim.”

Onlar bir tuzak kurdular, ama tuzaklarına karşı Biz de tuzak kurduk, kendileri farkında olmadan onların tuzaklarını bozduk, onların planlarını altüst ettik. Bak işte onların tuzaklarının akıbeti nasıl oldu! Biz onları da kendilerine uyan toplumlarını da imha ettik! İşte onların, zulümleri sebebiyle ıssız kalmış, çökmüş evleri. Elbette bunda bilen ve anlayan kimseler için ibret vardır. İman edip Allah’a karşı gelmekten sakınanları ise kurtardık.⁶⁴

1.2. İslam Tarihi Kaynaklarına Göre Âd Ve Semûd Kavmi

Âd ve Semûd Kavimleri’ni İslam Tarihi kaynaklarından tarayarak, çalışmamıza ışık tutacak bilgileri tesbit etmeye çalıştık. Elde ettiğimiz bilgileri konumuzu açıklayacak şekilde ele alacağız.

1.2.1. Hûd Peygamber Ve Âd Kavmi

Bu bölümde İslam Tarihi kaynaklarından tesbit edebildiğimiz kadarıyla, Âd Kavmi ve peygamberleri Hz. Hûd ile ilgili bilgileri sunacağız.

1.2.1.1. Hûd Peygamber Ve Soyu

Yüce Allah, Âd Kavmi’ne peygamber olarak Hz. Hûd’u göndermiştir Hz. Hûd’un şeceresi; Hûd b. Abdullah b. Rebâh b. Celûd b. Âd b. Avd’dır.⁶⁵ Bazı kimseler

⁶³ A’raf, 7/79

⁶⁴ Neml, 27/45–53

⁶⁵ İbn Sa’d, Ebu Abdullah Muhammed, **Tabakâtu’l-Kebîr**, (VIII), Dâr-u Sâdr, Beyrut, trs. C. I, s. 54; Ebu İshâk Ahmed b. Muhammed b. İbrâhîm en-Sa’lebî, **Arâisü’l-Mecâlis**, Dâru’l- Fikr, Beyrut 2000, C. I, s. 67

onun soyunun; Ğâbir b. Şâlih b.Erfahşed b. Sâm b. Nûh şeklinde olduğunu iddia etmişlerdir.⁶⁶

İbni Abbas'tan gelen bir rivâyete göre Hz Hûd, arapça konuşan ilk peygamberdir.⁶⁷

Hûd (a.s), kavmindeki insanlar gibi güçlü kuvvetli olup, beyaz tenli ve uzun sakallı bir insandı.⁶⁸

1.2.1.2. Hûd Peygamber'in Vefâtı Ve Mezarı

Hz. Hûd yüz elli yaşındayken vefat etmiştir. Bir rivâyete göre, kabri Hadramevt'tedir.⁶⁹ Başka bir rivâyete göre ise Mekke'deki Hicr bölgesinde yer almaktadır. Abdurrahman b. Sabit' ten gelen bir rivâyete göre, Mekke'de Zemzem ile Hacerü'l Esved arasında doksan dokuz peygamber gömülüdür. Hûd, Sâlih, Şu'ayb ve İsmâil (a.s.) bunlardan bazılarıdır.⁷⁰ İbni Kesir'in belirttiği başka bir rivâyette ise Şam'da olduğu şeklindedir. Caminin kible duvarında (Büyük Cami) bir yer vardır ki, bazı kimseler, oranın Hûd peygamberin mezarı olduğuna inanırlar.⁷¹

Bir başka rivâyette ise Hz Hûd ve Sâlih Kâ'be'yi tavaf etmeyen tek iki peygamberdir.⁷²

Hz Hûd 'un mezarı ile ilgili şu bilgilere de rastlamaktayız. İbn İshâk'ın bir rivâyetine göre, Yemen'de bir taş üzerinde Zebur'dan şu ibareler yazılıymış: "Zemar'ın (Harem) mülkü kime aittir? Seçkin Himyerliler'e aittir. Zemar'ın mülkiyeti kime aittir? Şerli Habeşliler'e aittir. Zemar'ın mülkü kime aittir? Hür Farslılar'a aittir. Zemar'ın mülkü kime aittir? Tüccar Kureyşliler'e aittir."⁷³ İbni Kesir'in bu kitabe ile ilgili yorumu ise şudur: "Muhammed b. İshâk'ın sözünü ettiği bu kitâbe, Yemen'de rüzgârın

⁶⁶ Taberî, Muhammed b. Cerîr, **Târihu'l-Umem ve'l-Mülûk**, Tah.(Muhammed Ebu'l-Fadl İbrâhîm), Revâiu't-Turâsi'l-Arabî, Beyrut, trs. C. I s. 216; Ebu'l-Fida, İmaduddîn İsmâil b. Ali, **el-Muhtasar fi Âhbâri'l-Beşer (Târihu Ebi'l-Fida)**, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1197, Beyrut, C. I, s. 25; İbn Kesîr, İmaduddîn Ebu'l-Fida İsmâil b. Ömer, **el-Bidâye ve'n-Nihâye**, (XIV), Mektebu'l- Meârif, Beyrut, trs. C. I, s. 120; İbnü'l-Esîr, İzzeddîn Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed, **el-Kâmil fi't-Târih**, (XII), Dâr-u Sâdr, Beyrut, trs. C. I, s. 85; Sa'lebî, **Arâisü'l-Mecâlis**, Dâru'l- Fikr, Beyrut, C. I, s. 63; İbn Kesîr, İmaduddîn Ebu'l-Fida İsmâil b. Ömer, **Kısasü'l- Enbiyâ**, Dâr-u İbni Kesîr, Beyrut, 2004, C. I, s. 113; Neccâr, **Kısasü'l-Enbiyâ**, s. 49

⁶⁷ İbn Kesîr, **Kısasü'l- Enbiyâ**, C. I, s. 113; Neccâr, **Kısasü'l-Enbiyâ**, s. 49

⁶⁸ Abdulvehhâb Neccâr, **Kısasü'l-Enbiyâ**, Müessesetü'l- Halebî, Kâhire trs. , s. 51

⁶⁹ İbn Sa'd, **Tabakâtu'l-Kebîr**, C. I, s. 52

⁷⁰ Sa'lebî, **Arâisü'l-Mecâlis**, C. I, s. 67

⁷¹ Ebu'l-fida, **Târihu Ebi'l-Fida**, C. I, s. 26; İbn Kesîr, **el- Bidâye ve'n-Nihâye**, C. I, s. 130; İbnü'l-Esîr, **Kâmil**, C. I, s. 88; İbn Kesîr, **Kısasü'l- Enbiyâ**, C. I, s. 129

⁷² Muhammed İbni İshâk, **Siyer**, (Yayına hazırlayan Prof. Dr. Muhammed Hamidullah, tercüme eden Doç. Dr. İhsan Süreyya Sırma), Akabe Yayınevi, İstanbul, 1991, s. 147

⁷³ İbni İshâk, **Siyer**, s. 106

toprağı savurması neticesinde meydana çıkan, Hz. Hûd'un mezarı yanında bulunmuştur. Bu kitabenin bulunması, Mâlik b. Zi'l-Menar zamanında, yani Belkıs'ın döneminden az bir zaman önce olmuştur. Kitabedeki yazıların Hz Hûd'un mezarı üzerinde de yazılı olduğu söylenir ki, bu kitabedeki yazı, Hz. Hûd' un sözlerindedir.”⁷⁴

1.2.1.3.Âd Kavmi'nin Nesebi

Âd Kavmi, Kur'ân-ı Kerim hariç diğer kutsal kitaplarda yer almamaktadır. Âd Kavmi bir arap kavmidir.⁷⁵ Hz İsmail'den önceki Araplara Arab-ı Âribe denilirdi ki, bunlar pek çok kabileydiler. Bu kabilelerden birisi de Âd Kavmi'dir.⁷⁶ Birinci Âd Kavmi olarak da adlandırılan Âd Kavmi'nin nesebi; Âd. b. Avd b. İrem b. Sâ'm b. Nûh şeklindedir. Araplar arasında her tâifenin babalarının adlarıyla anılması âdet olduğundan, Âd neslinden gelen kimselere de Âd Oğulları denilmiştir.⁷⁷ Âd Kavmi'nin bir kolu olan Lüveyze Oğulları ise Mekke'de yaşıyorlardı. Kavimlerine gelen belâ, kendilerine isabet etmedi. Bunlara da Son Âd Kavmi denilir.⁷⁸

Helâk edilen kavim Birinci Âd Kavmi'dir. Son Âd Kavmi ise Sebe' ve Katahan'da oturan insanlardır. Son Âd Kavmi için Semûd Kavmi'dir, diyenler de olmuştur.⁷⁹

1.2.1.4. Âd Kavmi'nin Yaşadığı Bölge

Âd Kavmi'nin yurdu, denize doğru uzanan, Şahr, Umman ve Hadramevt arasındaki Ahkâf'a kadar olan dağlık bir bölgedir.⁸⁰ Vadilerinin ismi ise Muğis'tir.⁸¹

Âd Kavmi'nin yaşadığı bölge, bugün tamamen kumluktur. Bu bölgede, günümüzde kimse yaşamamaktadır.⁸² Âd Kavmi'nin insanları tarım ve ticaretle uğraşır ve şehirler inşa ederlerdi.⁸³

⁷⁴ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, C. I, s. 181

⁷⁵ Neccâr, *Kısasû'l-Enbiyâ*, s. 49

⁷⁶ İbn Kesîr, *Kısasû'l- Enbiyâ*, C. I, s. 114

⁷⁷ Taberî, *Târih*, C. I s. 216; İbn Kesîr, *el- Bidâye ve'n-Nihâye*, C. I, s. 120; İbnü'l-Esîr, *Kâmil*, C. I, s. 85; Sa'lebî, *Arâisü'l-Mecâlis*, C. I, s. 62; Mes'ûdî, Ebu'l-Hasan Ali b. El-Hüseyin, *Murûcu'z-Zeheb*, Mektebetü'l-İslâmiyye Beyrut, 1997, C. I, s. 41; İbn Kesîr, *Kısasû'l- Enbiyâ*, C. I, s. 113

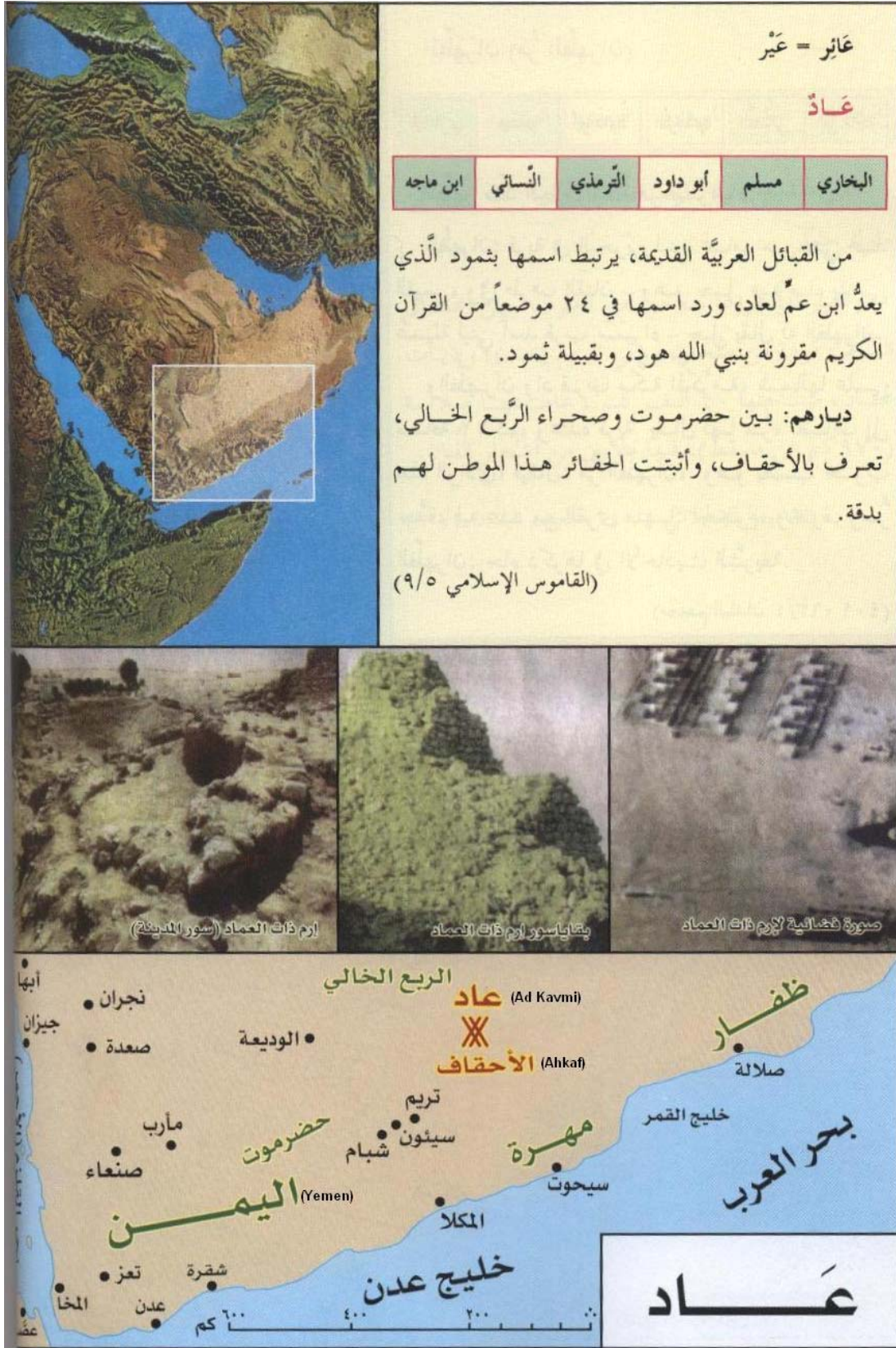
⁷⁸ İbn Kesîr, *el- Bidâye ve'n-Nihâye*, C. I, s. 127; Süleyman Ateş, *Kur'ân'da Peygamberler Târihi*, Ufuklar Neşriyat, İstanbul, 2004, s. 78

⁷⁹ Neccâr, *Kısasû'l-Enbiyâ*, s. 53

⁸⁰ Bkz. harita için s. 18. Harita kaynağı; Şevki, Ebu Halil, *Atlasu'l- Hadisi'n-Nebevi*, Daru'l-Fikr, Şam,2003, s.202

⁸¹ İbnü'l-Esîr, *Kâmil*, C. I, s. 85; Cevdet, Ahmed, *Kısas-ı Enbiyâ*, Kültür ve Turizm Bak. Yay. yy, 1985, C. I, s. 6; İbn Kesîr, *el- Bidâye ve'n-Nihâye*, C. I, s. 120; Sa'lebî, *Arâisü'l-Mecâlis*, C. I, s. 62; Mes'ûdî, *Murûcu'z-Zeheb*, C. I, s. 41; Neccâr, *Kısasû'l-Enbiyâ*, s. 51

⁸² Neccâr, *Kısasû'l-Enbiyâ*, s. 51

Şekil 1.1. Âd Kavminin Yaşadığı Bölge

Süleyman Ateş ise, Âd Kavmi'nin Kuzey Arabistan'da yaşadığını ileri sürmektedir. İrem Şehri'nin ise, Lut Gölü çevresindeki Edom Bölgesinde olduğunu iddia etmektedir.⁸⁴

İbni Kesir'e göre ise İrem'de yaşayan Âd, Birinci Âd Kavmi'dir. Nüfusları oldukça fazla olup büyük direkleri olan çadırlarda yaşarlardı. Ayrıca İbni Kesir, İrem Şehri'nin altın ve gümüşten inşa edildiği fikrine de katılmamaktadır.⁸⁵

1.2.1.5. Âd Kavmi İnsanlarının Fiziki Özellikleri

Âd Kavmi'nin insanları, yeryüzünde benzerleri olmayan, uzun boylu, oldukça güçlü, zorba ve kibirli kişilerdi.⁸⁶ Allah, onları yeryüzünün hâkimi kıldığını ve üstün bir şekilde yarattığını bildirmektedir.⁸⁷ Ebu Hamza Yemanî, onların uzun boylularının yetmiş arşın, İbni Abbas seksen arşın, Kelbi ise yüz arşın olduklarını belirtmiştir. Kelbi, kısılarının ise altmış arşın olduğunu söylemiştir.⁸⁸ Vehb der ki: “Onlardan herhangi birisinin başı, büyük bir kubbe gibi idi. Adamın bir gözüne yırtıcı hayvanlar yavrulardı. Burun delikleri de böyleydi.”⁸⁹

1.2.1.6. Âd Kavmi İnsanlarının Dini Yapısı

Âd Kavmi'nin insanları arasında putperestlik görülmekteydi. Âd Kavmi, tufandan sonra, putlara ilk tapan kavimdir. Sadda, Samud ve el-Heba adında üç tane putları vardı.⁹⁰

1.2.1.7. Hz.Hûd'un Âd Kavmi'ne Uyarıda Bulunması Ve Kavminin Ona Cevabı

Hz. Hûd otuz yaşında iken kendisine peygamberlik verildi.⁹¹ Hz. Hûd, kavmini Allah'ın birliğine inanmaya, sadece ona ibadet etmeye ve insanlara zulüm ve haksızlığı terk etmeye çağırdı. “Size bildiğiniz nimetlerden bol bol ihsan eden Allah'tan korkun.

⁸⁴ Süleyman Ateş, **Kur'an'da Peygamberler Târîhi**, s. 80

⁸⁵ İbn Kesîr, **el-Bidâye ve'n-Nihâye**, C. I, s. 125; İbn Kesîr, **Kıyasu'l-Enbiyâ**, C. I, s. 113

⁸⁶ İbn Kesîr, **el-Bidâye ve'n-Nihâye**, C. I, s. 123; İbnü'l-Esîr, **Kâmil**, C. I, s. 85; Sa'lebî, **Arâisü'l-Mecâlis**, C. I, s. 63; İbn Kesîr, **Kıyasu'l-Enbiyâ**, C. I, s. 117; Neccâr, **Kıyasu'l-Enbiyâ**, s. 50

⁸⁷ A'raf, 7/ 69

⁸⁸ İslami gelenekte arşın ölçülerinin sayısı fazladır. Ortalama olarak bir arşın 54,04 cm'dir. Bu Abbasilerin kara arşınıdır. Mısırlıların arşını ile Haşimilerin arşını aynıdır. Ortalama olarak 66,5 cm'dir. Şam, Halep, Kudus arşınları da Haşimi arşınına yakındır. Bkz. Hinz, Walther, **İslam'da Ölçü Sistemleri**, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1990, Çev. Acar Sevim s. 67-72

⁸⁹ Sa'lebî, **Arâisü'l-Mecâlis**, C. I, s. 63

⁹⁰ Taberî, **Târîh**, C. I, s. 216; İbn Kesîr, **el-Bidâye ve'n-Nihâye**, C. I, s. 123; İbnü'l-Esîr, **Kâmil**, C. I, s. 85; Sa'lebî, **Arâisü'l-Mecâlis**, C. I, s. 63; İbn Kesîr, **Kıyasu'l-Enbiyâ**, C. I, s. 114; Neccâr, **Kıyasu'l-Enbiyâ**, s. 51

⁹¹ Sa'lebî, **Arâisü'l-Mecâlis**, C. I, s. 63

Size davarlar, servetler, oğullar verdi. Bağlar, ırmaklar, pınarlar ihsan etti. Allaha karşı gelmekten sakının.” dedi. Ancak onlar Hz. Hûd’u yalanlayarak: “Bizden daha kuvvetli kim var? Öğüt versen de vermesen de bizim için fark etmez. Biz senin dediklerine inanmıyoruz. Ey Hûd! “Sizin taptığımız bu putlar ilah değildir.” dersin. Senin bu iddian delilikten öteye gitmez. Bu konuda senin bir hüccetin, bir delilin yoktur. İbadet etmediğin bu putlar seni deliye çevirdiler.” dediler. Onların çok az bir kısmı Hz. Hûd’a îmân etti. İman eden kimseler de saklanır, dinlerini gizler ve açığa vurmaktan çekinirlerdi.⁹²

1.2.1.8. Âd Kavmi’nin Helâk Edilmesi

Âd Kavmi, peygamberleri Hûd’u yalanladıkları için şiddetli bir kıtlığa maruz kaldılar. Allah, onların pınarlarının suyunu kesti. Davarları kırıldı, üç yıl yağmur yağmadı. Şam ve Hicâz’da oturup Allah’a inanan kavimler, her ne zaman yağmur yağmasa Mekke’ye varıp kurban keserlerdi. İnkârcılar da Mekke toprağının haram bölge olduğunu bilirlerdi. Bunlardan her biri Harem’e saygı gösterirdi. Mekke’de Amalikalılar yaşarlardı. Bunlar, Nûh peygamberin oğlu Sâm’ın oğlu Amlık b. Lâviz’in soyundandılar. Amalika Kabilesi’nin reisi, Mu’âviye b. Bekr adında biriydi. Mu’âviye'nin annesi, Âd Kavmi’nden Celheze binti Hayberî idi. Çok zor durumda kalan Âd Kavmi de yağmur duası için Mekke’ye bir heyet gönderme konusunda anlaştılar. Daha sonra Kayl b. Amr, Lukaym b. Hezzal, Mersed b. Sa’d ve Lokman b. Âd’ın⁹³ da içinde olduğu yetmiş kişiyle birlikte Mekke’ye gönderdiler. Onlarla birlikte birçok davar ve koyun göndererek, “Varın bunları Mekke’de kurban edin, Allah’tan yağmur dileyin.” dediler.

Bu heyetin içinde inanan kişiler olarak Mersed b. Sa’d ve Lokman b. Âd bulunuyordu. Onlar da mü’min olduklarını gizliyorlardı. Hz. Hûd kavmine: “Bana uyun ki, Allah günahlarınızı bağışlasın ve size yağmur versin. Mekke’ye varacak adamlarınızı da mahrum döndürmesin.” dedi. Nitekim Kur’ân’ı Kerim’de şöyle buyrulmaktadır: “*Ey Kavmim Rabbinizden mağfîret dileyin. O’na tevbe edin ki size*

⁹² Taberî, **Târih**, C. I, s. 216, 217; İbnü’l-Esîr, **Kâmil**, C. I, s. 85; İbn Kesîr, **el-Bidâye ve’n-Nihâye**, C. I, s. 121; Sa’lebî, **Arâisü’l-Mecâlis**, C. I, s. 63; Neccâr, **Kıyasû’l-Enbiyâ**, s. 51, 52

⁹³ İbnü’l-Esîr, **Kâmil**, C. I, s. 86; Mekke’ye gönderilen bu elçilerin isimleri çok az değişikliklerle Taberî’de de zikredilmiştir. Bkz. Taberî, **Târih**, C. I, s. 219

gökyüzünden bol bol yağdırsın, kuvvetinize kuvvet katsın”⁹⁴ Âd Kavmi, Hz. Hûd’un bu sözlerine aldırış etmedi.

Mekke’ye gelen bu heyet, Mekke’nin dışında yaşamakta olan Muaviye b. Bekr’in evine konuk oldular. Muaviye aynı zamanda hısımları da olan bu heyeti hoş karşılayarak onlara ikramlarda bulundu. Muaviye’nin kız kardeşi, Huzeyl ile evli bulunuyordu. Bunlardan doğan çocuklar ise dayıları Muaviye’nin yanında Mekke’de bulunuyordu. Bu çocuklar Lavizoğulları olarak da bilinen Ubeyd, Amr, Amir ve Umeyr adlı kişilerdir. İşte bunlar Birinci Âd Kavmi’nden geriye kalan Son Âd Kavmi’nin atalarıdır. Muaviye’nin yanına konuk olarak gelen bu kimseler onun yanında bir ay kadar kaldılar. Onların bu kadar uzun kalmaları ve geliş gayelerini unutmaları Muaviye’yi çok rahatsız etti. “Dayılarım, akrabalarım mahvoldu.” diyerek sürekli söylendi, durdu. Ancak utancından dolayı misafir olarak gelen bu heyete de yağmur duasına çıkmalarını söyleyemedi. Muaviye bu durumu “ceradetan” denilen iki cariyesine aştı. Onlar da kendilerine bir şiir söylemesini isteyerek “Biz bu şiiri onlara okuruz, onlar da bu şiirin kim tarafından söylendiğini bilemezler, belki de bu şiir onların harekete geçmelerini sağlar.” dediler. Bunun üzerine cariyeler şu şiiri okudular:

“Ey Kayl! kalk da dua et, yazıklar olsun sana.
Belki Cenâb-ı Allah, bir bulut gönderir obana.
Âd Milleti’nin topraklarını sular yağmurlar,
Susuzluktan ağızları kurudu, konuşamaz oldular.
Bebekleri yaşlanamaz, yetişkin dahi olamazlar.
Bir zamanlar kadınları şen şakrak iken,
Ama şu günde kadınları dul oldular.
Canavarlar, onlara açıktan açığa gelir.
Âd Milleti’nin oklarından korkmaz oldular.
Siz burada arzularına kavuşan kimseler oldunuz.
Geceleri ve gündüzleri sefa buldunuz.
Heyetiniz çirkinlik işledi,
Selam ve saygı hakkınız değildi. ”

Bu iki cariyenin söylediği şiir onları harekete geçirdi. Duayı geciktirdiklerini birbirlerine hatırlatarak Hareme gidip dua edip, kurban kesmeleri gerektiğini söylediler. Bunun üzerine Mersed b. Sa’d: “Allah’a yemin ederim ki siz peygamberiniz Hûd’a itaat

⁹⁴ Hud, 11/ 52

etmedikçe dua etseniz bile Allah yağmur yağdırmayacaktır. Eğer Âd Kavmi kendi peygamberlerine inanmış olsaydılar Allah onlara yağmur yağdırırdı. Kurban sunmak da hiç gerekmezdi.” diyerek îmânını açığa vurdu. Mersed’in bu sözlerini duyan Muaviye’nin dayısı Muaviye’ye: “Mersed’i yanında tut, onu bizim yanımıza bırakma.”dedi. Daha sonra yağmur duasına çıkmak üzere topluca Mekke’ye yöneldiler. Mekke’ye varınca Allah’a yalvarıp kendileri için yağmur isteğinde bulundular. Kayl, şöyle yalvarıyordu:

“Ey göklerin Rabbi! Sen bilirsin ki senden dileğimiz var. Ama dileğim bir hastam olduğu için ona sağlık dilemek değildir. Biz ki kıtlığa uğradık. Sürülerimiz kırıldı. Dileğim, bize yağmur vermendir. Bizi bu kıtlık belasından kurtar.”

Dualarından hemen sonra Allah, gökte bembeyaz, kıpkızıl ve kapkara olmak üzere üç bulut yarattı. Sonra bulutlardan: “Ey Kayl, kendin ve kavmin için bu bulutlardan dilediğini seç.” diye bir ses işitildi. O da: “Ak buluttan hiçbir şey olmaz. Kızıl buluttan bir şey olacağından kuşku duyarım. Kara bulutta ise yağmur bol olur.” diyerek siyah bulutu seçti. Daha sonra bir münadi: “Ey Kayl! Sen öldürücü bir kül fırtınasını yeğledin. Bu bulut Âd Kavmi’nden geriye hiç kimseyi bırakmayacak, atalarını ve oğullarını yok edecektir. Ancak Lavizoğulları bu helâktan kurtulacaktır” dedi. Lavizoğulları ise Lukaym b. Hezzal’ın oğullarıdır. Bunlar Mekke’de kalıyorlardı. Sonunda Allah, içinde azap olan siyah bir bulutu Âd Kavmi’nin üzerine gönderdi. Bu bulut Muğis adındaki vadi tarafından onların üzerine geldi. Siyah bulutu gören Âd Kavmi yağmur geleceği düşüncesiyle çok sevinerek “Bu bize yağmur getiren bir buluttur.” dediler. Hz. Hûd ise : “Hayır çabucak gelmesini istediğiniz bulut, içinde acıklı azabı bulunduran rüzgârdır. O rabbinin emriyle her şeyi helâk edecektir.” dedi.

Bu bulutta nelerin bulunduğunu görüp, onun yok edici bir rüzgâr olduğunu anlayan ilk kişi Âd Kavmi’nden Mehded (Fehded) isimli bir kadındı. Bulutta bulunanları görünce bağırarak kendini kaybedip yere yığıldı. Ayıkınca “Neler gördün?” diye sorduklarında “Bulutun içinde ateş parçaları gibi parlayan bir şeyler gördüm ve bulutun önünde bulunan birtakım adamlar onu çekip sürüklüyorlardı.” dedi.⁹⁵

Sonunda azap rüzgârı vadiden çıkıp görüldüğünde içlerinde Halacan’ın da bulunduğu yedi kişi, “Hadi gelin vadinin kenarında durarak azap rüzgârını durduralım.” dediler. Ancak rüzgâr onların altından girerek havaya kaldırıyor, yere vurup boyunlarını

⁹⁵ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-Nihâye*, C. I, s. 126–128; İbn Kesîr, *Kıyasu’l-Enbiyâ*, C. I, s. 122-126

koparıyordu. Bu azap rüzgârından sadece Halacan kurtuldu. Dağa tırmanarak şunları söylüyordu:

“Geride sadece Halacan kurtulup sağ kalmıştır.

Gecesi ürküten gündüzün şiddetinden vay haline Halacan senin!

O günün saldırarak ayaklarıyla ezmesi sürekli olmuştur.

Eğer bu hal kendi başıma gelmeseydi mutlaka bu olayın haberini araştırır anlamaya çalışırdım.”

Bu sırada Halacan’la karşılaşan Hz. Hûd ona: “Eğer müslüman olursan kurtulursun.” deyince Halacan: “Müslüman olma karşılığında kazancım ne olacak?” diye sordu. Hûd: “Cennet vardır” cevabını verdi. Halacan: “Eğer müslüman olursam Rabbin beni onlardan korur mu?” deyince Hûd: “Sen hiç askerlerinden korkup onlara sığınan bir padişah gördün mü?” dedi. Bunun üzerine Halacan: “Rabbin dediklerini yapsa bile ben bundan hoşnut olmam.” karşılığını verdi. Bundan sonra azap rüzgârı gelip onu da helâk ederek arkadaşlarının arasına kattı. Nitekim Kur’ân’da, bu rüzgârla ilgili olarak “*Allah, köklerini kesmek için onu yedi gece, sekiz gündüz aralıksız onların üzerine musallat etti.*”⁹⁶ buyrulmuştur.

Rüzgâr diğer zamanların aksine o gün kendini idare ile görevli melekleri bile şaşırtacak derecede dehşet verici olmuştur. Bu fırtınalı rüzgâr, dev ağaçları köklerinden söküp deviriyor, Âd Kavmi’nin evlerini başlarına yıkıyordu. Bu konuyu bildiren bir ayette “*Âd kavmine gelince onlar da uğultulu, azgın bir fırtına ile helâk edildiler*”⁹⁷ denilmiştir. Bu kasırga, Âd Kavmi’nden hiç kimseyi sağ bırakmadı.⁹⁸

Bu sırada Hz. Hûd ve inananlar bir ağıla çekilmişti. Esen fırtınalı rüzgâr onun ve yanındakilerin sadece tenlerini okşayıp geçmiştir.

Âd Kavmi’nin gönderdiği heyet Mekke’den dönüp Muaviye b. Bekr’in yanına geldiklerinde deve üzerinde bir adam onlara, Âd Kavmi’nin helâk olduğunu, sadece Hz. Hûd’un ve ona inanan kimselerin kurtulduğunu haber verdi.

Mekke’ye gelen Lokman ile Mersed bir dağ başındaydılar. Âd Kavmi’nin haberi onlara da erişti. O ikisi, Kayl’e: “Gel îmân getir. Böylelikle kurtulursun.” dediler. Fakat O : “Âd Kavmi helâk olduktan sonra bana yaşamak gerekmez.” dedi. Bu sözünü

⁹⁶ Hakka, 69/ 7

⁹⁷ Hakka, 69/ 6

⁹⁸ Ebu’l-fida, **Muhtasar** . C. I, s. 26; İbnü’l-Esr, **Kâmil**, C. I, s. 85- 88; Sa’lebî, **Arâisü’l-Mecâlis**, C. I, s. 63- 66; Neccâr, **Kıyasû’l-Enbiyâ**, s. 49

tamamladıktan sonra Allah'ın emriyle bir yel esti. Onu da dağdan aşağı yuvarladı ve helak etti.

Lokman, Mersed'le konuşurken: "Allah'tan dileğim, benim buğdayımı çok etsin. Ölünceye kadar da buğday ekmeği yiyeyim." dedi. Lokman'ın buğday dilemesinin sebebi kendi memleketinde daima arpa ekmeğinin bulunmasından dolayıdır.

Allah tarafından, Lokman b. Âd'a: "Ebedi yaşamak hariç kendin için bir dilekte bulun." denilince o da : "Ey Rabbim! Bana ömür ver. " dedi. Bunun üzerine ona: "Haydi seç." denildi. O da yedi kartalın ömrü kadar ömür istedi. Her kartal seksen yıl yaşıyordu. İddia edildiğine göre o yedi kartalın ömrü kadar yaşamıştı. Lokman, yumurtadan yeni çıkmış bir erkek kartal yavrusunu yanına alıp besliyor, seksen yıllık ömrü dolup ölünce diğer bir yenisini alıp beslemeye devam ediyordu. Sonunda Lübed isimindeki kartalla birlikte Lokman b. Âd da öldü.

İbni Akil şöyle demektedir: "Âd Kavmi Yemen'de helâk olmuştu. Hûd'a îmân edenler ise Hadramut'daki, Yareli ve Kahtan kabileleridir. Bu iki kabile de Nûh oğullarından Erfahşed, onun oğlu Sâlih ve onun oğlu Âbir'in oğullarıdır. İkisi de kardeşti. Hepsi de araptı. Sonra Cürhüm, Numan, Asım, Humeyr b. Sa'b ve Hasr oğulları Âd Kavmi'nin yerini tuttular."⁹⁹

1.2.2.Sâlih Peygamber Ve Semûd Kavmi

Bu kısımda İslam Tarihi kaynaklarından Semûd Kavmi ve peygamberleri olan Hz. Sâlih ile ilgili tesbit ettiğimiz bilgilere yer vereceğiz.

1.2.2.1.Sâlih Peygamber'in Soyu

Hz. Sâlih'in soyu; Sâlih b. Ubeyd b. Esîf b. Mâsîh b. Ubeyd b. Hâdir b. Semûd b. Câsir b. İrem b. Sâm b. Nûh şeklindedir. Bir başka rivâyete göre ise Sâlih b. Esif b. Kemâşic b. İrem b. Semûd b. Câsir b.İrem b. Sam b. Nûh şeklindedir.¹⁰⁰

1.2.2.2.Semûd Kavmi'nin Nesebi Ve Yaşadığı Bölge

Semûd Kavmi, Semûd b. Câsir b. İrem b. Sâm b. Nûh'un çocuklarından çoğalmışlardı. Hicâz ile Şam arasında bulunan Hicr bölgesinden Kurâ Vadisi'ne kadar

⁹⁹ Taberî, **Târih**, C. I, s. 217- 226

¹⁰⁰ Taberî, **Târih**, C. I, s. 226; İbnü'l-Esîr, **Kâmil**, C. I, s. 89; İbn Kesîr, **el- Bidâye ve'n-Nihâye**, C. I, s. 131; Sa'lebî, **Arâisü'l-Mecâlis**, C. I, s. 69; İbn Kesîr, **Kıyasû'l- Enbiyâ**, C. I, s. 130; Neccâr, **Kıyasû'l- Enbiyâ**, s. 58

olan topraklarda yaşıyorlardı.¹⁰¹ Hz. Peygamber Tebuk Seferine giderken bu bölgeye uğramıştı. Semûd Kavmi küfre sapıp isyan edince Allah, Sâlih'i onlara peygamber olarak gönderdi.¹⁰² Semûd Kavmi'nin yaşadığı bölge Feccu'n- Nâke olarak da bilinir.¹⁰³ Amr b. Alâ demiştir ki, Semûd, "suyu az olan" anlamındadır. Semûd Kavmi Arab-ı Ârîbe'dendir.¹⁰⁴

Milattan Önce 715 tarihli Sargon Kitabesi, Samud'u, Asurîlerin hâkimiyetleri altına aldıkları şarki ve merkezi Arabistan kavimleri arasında zikreder. Ariston, Batlamyus ve Pilinus'un eserlerinde de "tahumudaei" yani Semûd'un oturduğu yerin Domatha ve Hegra olduğunu kaydeder ki, bu yerin Cu'f'taki, bugünkü Dûmetü'l-Cendel ve hicaz hududu üzerinde al- 'Alâ'nın¹⁰⁵ şimalindeki al-Hicr olduğunu kabul etmek şüphesiz muvafık olur.¹⁰⁶

Hicr, Arabistan da bir şehir ismi olup Vâdî'l- Kurâ'ya bir günlük mesafededir. Batlamyus'un Eyqa ve Pilinus'un Egra ismini verdikleri ticaret mahallidir. Halen münbit toprakların olduğu, bedevilerin sürülerinin bulunduğu ve bedevilerin yaşadığı bir bölgedir.¹⁰⁷

Vadî'l- Kurâ'nın en mühim iskân bölgesi, hurma ziraatı ve varlığını vadi tabanındaki sıcak su menbaalarına borçlu olduğu hububat tarlaları ile al- 'Ulâ'dır. Kurh denilen yer ise vaktiyle Kurâ'nın en mühim ticaret merkeziydi.¹⁰⁸

Hicr'in garbında, beş tane büyük münferit ve tırmanılmayacak kadar sarp kum tümseklerinden müteşekkil, Esâlis ismi verilen bir dağ vardır. Bu kayaların içinde gayet sanatkârane bir surette birçok yapı vardır. Ez cümle; Kasru'l- Bint, Beytu'ş- Şeyh, Beytu Ahraymat, Mahallu'l- Meclis ve Dîvân'dır. Bunlarda taşta kazınmış birçok kuş ve hayvan resimleri görülmektedir. Ayrıca hayli kitâbeler de bulunmaktadır.¹⁰⁹

¹⁰¹ Bkz. harita için s. 26. Harita kaynağı; Şevki, Ebu Halil, **Atlasu'l- Hadisi'n-Nebevî**, s.103

¹⁰² Taberî, **Târih**, C. I, s. 226, 227; İbn Kesîr, **el- Bidâye ve'n-Nihâye**, C. I, s. 130; İbnü'l-Esîr, **Kâmil**, C. I, s. 89; Mes'ûdî, **Murûcu'z-Zeheb**, C. I, s. 42 İbn Kesîr, **Kıyasu'l- Enbiyâ**, C. I, s. 130; İbn Sa'd, **Tabakâtu'l-Kebîr**, C. I, s. 54; Neccâr, **Kıyasû'l-Enbiyâ**, s. 58

¹⁰³ Neccâr, **Kıyasû'l-Enbiyâ**, s. 58

¹⁰⁴ İbn Kesîr, **el- Bidâye ve'n-Nihâye**, C. I, s. 120; İbn Kesîr, **Kıyasu'l- Enbiyâ**, C. I, s. 130; Sa'lebî, **Arâisü'l-Mecâlis**, C. I, s. 68; İbn Sa'd, **Tabakâtu'l-Kebîr**, C. I, s. 43

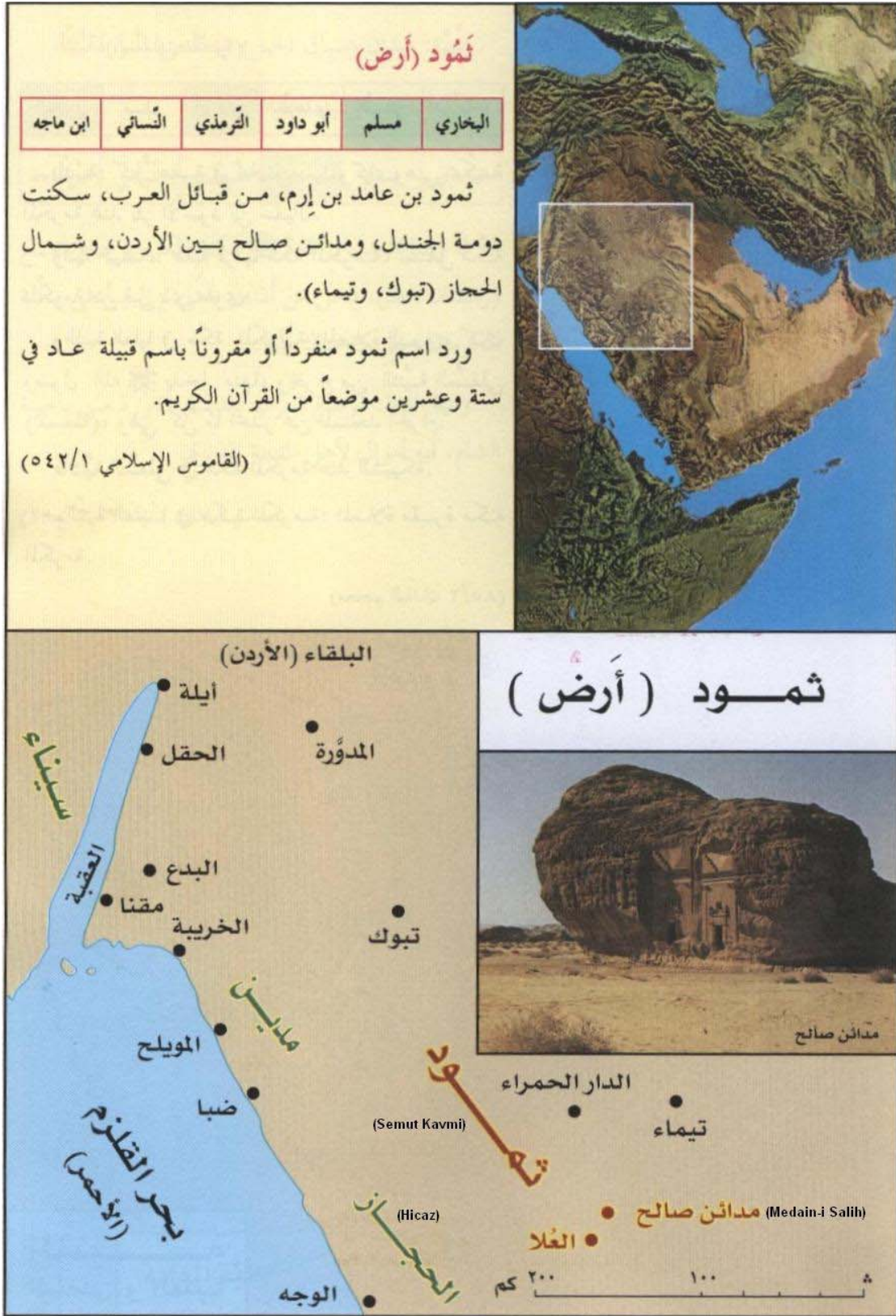
¹⁰⁵ Madde yazarı bu yerin adını yanlış okumuş olup doğrusu " el Ulâ "dır. Vadi'l- Kurâ maddesini yazan yazar da aynı hatalı okumayı yapmıştır. " el- Alâ " Medine'nin bir mahallesi iken, "el- Ulâ " ise Medine ile Şam arasında bir şehrin adı olup Hz. Peygamberin Tebuk Seferi sırasında uğradığı bir yerdir. Bkz. Hamevî, Şihabuddin Ebu Abdillah Yâkût b. Abdillah, **Mu'cemu'l- Buldân**, (V), Daru'l- Kütubi'l- İlmiyye, Beyrut, trs. , C. IV, s. 163

¹⁰⁶ H. H. Brau, **Semûd Maddesi, İslâm Ansiklopedisi**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1988. C.X, s. 475

¹⁰⁷ J.Schleifer, **Hicr Maddesi, İslâm Ansiklopedisi**, C.V/I, s. 475

¹⁰⁸ Adolf Grohman, **Vadi'l- Kurâ Maddesi, İslâm Ansiklopedisi**, C.XIII, s. 136

¹⁰⁹ J.Schleifer, **Hicr Maddesi, İslâm Ansiklopedisi**, C. V/I, s. 475

Şekil 2.1. Semûd Kavminin Yaşadığı Bölge

1.2.2.3.Semûd Kavmi'nin Dini Yapısı

Semûd Kavmi, diğer kendi çağdaş toplumlarında yaygın olarak görüldüğü üzere putlara tapıyorlardı. Hz. Sâlih'in ise çocukluğunda bile putlara tapmadığı ile ilgili rivâyetler mevcuttur.¹¹⁰

1.2.2.4. Sâlih Peygamber'in Kavmini Hakka Daveti Ve Semûd Kavmi'nin Cevabı

Allah, Semûd Kavmi'nin insanların ömrünü çok uzun kılmıştı. Öyle ki onlardan birisinin yapmış olduğu kerpiçten ev, ömrü için yeterli olmayarak yıkılıyordu. Bundan dolayı dağlardaki kayaları oyarak geniş evler yaptılar ve bolluk içinde yaşadılar.¹¹¹ Hz. Sâlih onları daima doğruluğa, gerçeğe çağırdı: “Ey kavmim Allah'a ibadet ediniz. Sizin için Allah'tan başka ibadet edecek tanrı yoktur. Sizi o yarattı. Size dünyada bu kadar ömür, mal ve kuvvet verdi. Allah'ı tanımayıp niçin ağaçtan, taştan yapılmış putlara tapıyorsunuz. Siz Allah'ın gazabından korkmaz mısınız? Bu batıl işlerden dönün. Yoksa size çok acıklı bir azap gelir.” deyince, onlar: “Ey Sâlih! Sen daha önce içimizde kendisinden büyük şeyler umulur bir adamdın. Ne diye bizi atalarımızın taptıklarına tapmaktan vazgeçirmek istiyorsun? Ey Sâlih! Sen Rabbinin hışmı ve azabıyla mı bizi korkutuyorsun? Eğer dediklerinde doğruysan, elinden ne gelirse yap.” dediler.¹¹²

Hz. Sâlih, onlar arasında büyümüş, ancak hiçbir zaman onların dediklerini yapmamış ve onların taptıkları putlara tapmamıştı. İnkârcılar onun bu haline karşı: “Küçüktür, aptallığı vardır. Onun için puta tapmaz. Büyüyünce uslanır.” derlerdi. Sâlih'i yermek isteyenlere de “Elbet putlarımıza secde edecektir.” derlerdi.

Sâlih büyüyüp ergenleşince onların umduğu gibi olmadı. Semûd Kavmi'ni de puta tapmaktan men edince, Onlar da: “Ey Sâlih! Biz seni uslanır derdik. Gittikçe sen daha da deli oldun. Dediklerine uymayıp tanrılarımızı bırakmayız. Var ne iş edersen et.” dediler. Hz Sâlih ise onlara:

¹¹⁰ Taberî, **Târih**, C. I, s. 226; İbn Kesîr, **el- Bidâye ve'n-Nihâye**, C. I, s. 130; İbnü'l-Esîr, **Kâmil**, C. I, s. 89; Sa'lebî, **Arâisü'l-Mecâlis**, C. I, s. 68; İbn Kesîr, **Kıyasu'l- Enbiyâ**, C. I, s. 130; Neccâr, **Kıyasu'l- Enbiyâ**, s. 59

¹¹¹ İbnü'l-Esîr, **Kâmil**, C. I, s. 89; Taberî, **Târih**, C. I, s. 227; Sa'lebî, **Arâisü'l-Mecâlis**, C. I, s. 68; Neccâr, **Kıyasu'l-Enbiyâ**, s. 62

¹¹² İbn Kesîr, **el- Bidâye ve'n-Nihâye**, C. I, s. 131

“Böyle sözler söylemeyin! Bu söyledikleriniz yanlıştır. Allah’ı bir bilin putlara tapmayın. Allah beni size peygamber gönderdi. Ben sizi Hakka davet ederim. Bana inanmanız gerekir.” dedi. Ancak, güçsüz birkaç kişiden hariç kimse ona tabi olmadı.¹¹³

Hz. Sâlih, ısrarla onları hakka davet edip korkutunca putlarıyla birlikte çıktıkları bir bayram gününde: “Ey Sâlih! Sen de bizimle birlikte bayrama katıl, bize bir mucize göster, sen kendi tanrına yalvar biz de kendi ilahlarımıza yalvaralım. Eğer duan kabul olursa biz sana uyalım. Yok, bizim duamız kabul olursa sen bize uy.” dediler. Hz. Sâlih, onların bu isteğini kabul etti. Onlar putlarını yanlarına alarak bayram yerine gittiler. Hz. Sâlih de onlarla beraber bayram yerine geldi.

Onlar, Hz. Sâlih’in duasının kabul olunmaması için putlarına yalvarıyorlardı. Bu sırada Semûd’un ileri gelenlerinden biri: “Ey Sâlih! Şu tek başına duran kayadan on yaşında hamile ve geniş karınlı bir deve çıkar. Yanında da kendisi gibi bir yavru çıksın. İki de otlasın, su içsin. Eğer bunu yaparsan senin peygamberliğini kabul edeceğiz.” dedi. Bunun üzerine Hz. Sâlih kendisini tasdik edecekleri hususunda onlardan söz aldıktan sonra kayanın yanına gelip namaz kıldı ve Allah’a dua etti. Tam bu sırada kayadan doğum sancısı çeken kadınlarda görüldüğü gibi bir sancı çekme durumu belirdi. Bundan sonra kaya yarıldı ve içinden onların istediği gibi güzel tüylü, kıvrıkcık dişi bir deve çıktı. Yanında da kendisine benzer bir yavru çıktı. Hemen ikisi de otlamaya başladılar. Sonra çeşmeye varıp su içtiler. Onlar bu durumu kendi gözleriyle görüyorlardı. Bu durum karşısında Semûd Kavmi’nin başkanı olan Cunda’ b. Amr ile beraber bir grup Hz. Sâlih’e îmân ettiler. Semudlular’ın çoğu ise inanmadı.

Ebu Musa Eşâri demiştir ki: “Devenin çıktığı yeri ölçtüm ve altmış arşın genişliğinde olduğunu gördüm.”¹¹⁴

Deve ise çeşmedeki suyun hepsini içti. İnançsızlar “Susuz kaldık şimdi ne edeceğiz.” dediler. Bunun üzerine Hz. Sâlih onlara: “*İşte bu bir dişi devedir. Kendiniz böyle istediniz. Su içme hakkı bir gün onun, belli bir gün su içme hakkı da sizindir. Ancak deveyi öldürmeye kalkmayın. Bu deveyi keserseniz Allah sizi helâk eder.*”¹¹⁵ dedi. Sonunda su içme hakkı bir gün deveye, bir gün de onlara verildi. Devenin suya geleceği gün suyu deveye bırakıyorlardı. Bu arada kap kaçaklarını deveden aldıkları sütle dolduruyorlardı. Su içme hakkı kendilerine gelince de deveyi suyun başından

¹¹³ Ebu’l-fida, **Muhtasar**, C. I, s. 26; İbnü’l-Esîr, **Kâmil**, C. I, s. 89; Taberî, **Târih**, C. I, s. 226; Neccâr, **Kıyasû’l-Enbiyâ**, s. 62

¹¹⁴ Sa’lebî, **Arâisü’l-Mecâlis**, C. I, s. 69

¹¹⁵ Şuara, 26/155

uzaklaştırıyorlardı. Deve, o gün su içmiyordu. Ertesi gün kullanmak üzere suları kaplara doldurup bir kenara bırakıyorlardı.¹¹⁶

1.2.2.5. Semûd Kavmi'nin Helâk Edilmesi

Çok geçmeden Allah, Sâlih'e kavminin deveyi keseceğini vahyetti. Hz. Sâlih bunu onlara bildirince "Bizler kesinlikle böyle bir şey yapacak değiliz." dediler. Hz. Sâlih bunun üzerine "Siz deveyi kesmeseniz bile çok yakında içinizden doğacak biri kesecek." deyince onlar "Doğacak bu çocuğun özelliklerini bize bildir. Allah'a yemin ederiz ki mutlaka deveyi kesecek kimseyi bulup öldürürüz." karşılığını verdiler. Hz. Sâlih bu kimsenin kumral, gök gözlü, kıvılc saçlı bir genç olduğunu bildirdi.

Bu kavmin yaşadığı şehirde güçlü, nüfuz sahibi iki kişi bulunuyordu. Bu şahıslardan birinin oğlu birininse kızı vardı. Çocuklarına denk kimseler bulamadıkları için çocuklarını evlendiremiyorlardı. Sonunda bu iki kişi kızla oğlanı birbirleriyle evlendirdiler. İşte bu evlilikten Sâlih'in sözünü ettiği çocuk dünyaya geldi.

Hz. Sâlih'ten içlerinden doğacak birinin deveyi keseceği haberini alan Semûd Kavmi harekete geçerek şehirde sekiz ebe kadın seçtiler. Şehri dolaşmak üzere de yanlarına zabıta verdiler. Onlar, doğum yapan bir kadına rastladıklarında onun yanına gelirler bu çocuğun anlatılan çocuk olup olmadığını kontrol ederlerdi.

Sonunda özellikleri tarif edilen çocuğa rastlayan ebeler "Allah'ın peygamberi Sâlih'in anlattığı çocuk budur." diyerek bağıştılar. Bunun üzerine zabıta memurları çocuğu alıp götürmek istedi. Ancak nüfuzlu olan dedeleri araya girerek çocuğu zabıta memurlarına vermediler. Onlara "Eğer Sâlih'in kastettiği çocuk buysa biz onu kendimiz öldürürüz." dediler. Bu çocuk çok sıra dışı biri olup başkalarının bir haftadaki büyümesini o bir günde tamamlıyordu. Sonunda bozgunculuk yapan dokuz kişi bir araya geldiler. Bunların arasında kısa zamanda gelişimini tamamlayan Hz. Sâlih'in tarif ettiği çocuk da bulunuyordu. Daha önce bu sekiz kişi deveyi kesecek olan kişi olduğu korkusuyla kendilerinden doğan erkek çocuklarını öldürmüşlerdi. Sonra bundan pişmanlık duyan bu kimseler o çocukla beraber Hz. Sâlih ve ailesini öldürmek üzere yemin ettiler. Şöyle dediler:

"Biz toplu halde buradan çıkarsak, bizleri gören halk yolculuğa çıktığımızı sanır. Biz de hemen Sâlih'in yolu üzerindeki mağaraya gelir, orada bekleriz. Gece vakti Sâlih

¹¹⁶ İbnü'l-Esîr, **Kâmil**, C. I, s. 90; Taberî, **Târih**, C. I, s. 228- 231; İbn Kesîr, **el- Bidâye ve'n-Nihâye**, C. I, s. 134; Sa'lebî, **Arâisü'l-Mecâlis**, C. I, s. 69,70; Neccâr, **Kısasü'l-Enbiyâ**, s. 64

ibadet için mescidine çıktığında onu öldürür, tekrar mağaraya gelerek evlerimize döneriz. Bundan sonra da onun öldürüldüğünü bilmiyoruz, deriz. Böylece onun kavmi bizim bu sözüme inanır.” dediler. Hz. Sâlih kendi kavmi arasında gecelemeyip Sâlih Mescidi denilen mescide gider, geceyi orda geçirirdi. Sonunda bu dokuz kişi mağaraya girdiklerinde üzerlerine bir kaya düştü ve hepsini öldürdü. Bu dokuz kişinin planından haberdar olan bir grup mağaraya gelip onların öldüğünü görünce hemen bağırarak geri döndüler. “Sâlih önce onlara kendi çocuklarını öldürmelerini emretti, şimdi de kendilerini öldürdü.” dediler.

Bir başka rivâyete göre ise bu dokuz kişinin Hz. Sâlih’i öldürmek üzere yemin etmeleri onların deveyi kesmelerinden ve Hz. Sâlih’in kendilerini azapla korkutmasından sonra olmuştur. Deveyi boğazlayan bu dokuz kişi kendi aralarında: “Gelin Sâlih’i öldürelim! Eğer o davasında haklı ise bir an önce onu öldürmüş oluruz. Yok, davasında yalancı ise onu öldürüp devenin arkasından göndermiş oluruz.” dediler. Bunun üzerine onlar bir gece Sâlih’le ailesinin bulunduğu yere gittiler. Fakat melekler tarafından atılan taşlarla beyinleri parçalanarak helâk oldular. Yanlarına gelen adamları onların helâk olduklarını görünce Hz. Sâlih’e “Bunları sen mi öldürdün?” diyerek üzerine yürüyüp onu öldürmek istediler. Ancak Hz. Sâlih’in aşiretindeki kimseler onu öldürmelerine engel oldular. “Sâlih sizi azapla korkutmuştur. Eğer o, davasında doğru ise bu hareketinizle Rabbinizin gazabını artırmayın, şayet o, yalancı ise biz onu tutup teslim ederiz.” dediler. Bunun üzerine Sâlih’i öldürmekten vazgeçerek gerisin geri döndüler.

Birinci rivâyete göre Hz. Sâlih’i öldürmek için yemin eden dokuz kişi deveyi boğazlayan kişiler değildir. İkinci rivâyet daha doğru gibi durmaktadır.

Devenin öldürülme nedeniyle ilgili iki rivâyet vardır: Bir rivâyete göre Kaddâr b.Sâlif bir grupta birlikte şarap içiyordu. Su hakkının devede olduğu bir güne rastladığı için şaraplarına katıştırarak su bulamıyorlardı. Bundan dolayı birbirlerini teşvik ve tahrik ederek deveyi boğazladılar.

Diğer bir rivâyete göre ise Semûd Kavmi’nin arasında Katam ve Kubal adında iki ahlaksız kadın vardı. Kaddâr b. Sâlif, Katam adındaki kadına, Misda’ ismindeki bir erkek de Kubal adındaki kadına âşık. Bu şahıslar çoğu zaman geceleri bu kadınlarla buluşuyorlardı. Bu kadınlar Kaddâr ile Misda’ya “Deveyi öldürmedikçe bizimle bir araya gelmeniz mümkün değildir.” dediler. Kadınların bu isteği üzerine onlar yanlarına adamlarını alarak deveyi öldürmek üzere harekete geçtiler. Bu sırada deve

subaşındaydı. Onların elebaşları içlerinden birine, “Gidip deveyi boğazla.” dedi. Deveyi boğazlamak için giden bu kişi buna güç yetiremeyince elebaşları arkasından sırayla birkaç kişi daha gönderdi. Ancak giden bu şahısların hiçbiri bunu gerçekleştiremedi. Sonunda elebaşları kendisi gidip devenin arka ayaklarındaki sinirleri kesince deve yuvarlanıp debelenmeye başladı. Deve öldürülünce onlardan birisi Hz. Sâlih’e gelerek, “Yetiş, deveyi öldürdüler.” dedi. Bunun üzerine Hz. Sâlih devenin bulunduğu tarafa doğru yöneldi. Onlar da Sâlih’i karşılayarak, “Ey Allah’ın elçisi! Deveyi falan kişi kesti. Bizim suçumuz yok.” diyerek özür dilemeye başladılar. Hz. Sâlih onlara “Gidin, devenin yavrusunun arkasından yetişmeye çalışın. Eğer arkasından yetişebilirsiniz Allah üzerinizden azabınızı kaldırabilir.” dedi. Bunun üzerine onlar yavruyu aramaya koyuldular. Bu sırada annesinin acılar içinde kıvrandığını gören yavru çok da yüksek olmayan “el-Kare” tepesine gelip üzerinde durdu. Onlar da deveyi yakalamak için tepeye çıkmak istediler. Ancak Allah’tan vahiy alan dağ kuşların bile ulaşamayacağı bir şekilde göğe doğru iyice yükseldi. Daha sonra Hz. Sâlih kavminin yaşadığı bölgeye indi. Hz. Sâlih’i gören yavru gözlerinden yaşlar boşanarak ağlamaya başladı. Sonra yavru Hz. Sâlih’e dönerek üç defa böğürdü. Bunun üzerine Sâlih onlara, “Bu yavrunun böyle her böğürmesi bir günlük süreyi ifade eder. Siz memleketinizde üç gün daha yaşayın. İşte bu yalan olmayan bir tehdittir.” dedi. Ayrıca onların başlarına gelecek azabın belirtilerini anlatırken birinci gün yüzlerinin sararacağını, ikinci gün yüzlerinin kızıllaşacağını, üçüncü gün ise yüzlerinin siyahlaşacağını söyledi. Ertesi sabah kalktıklarında küçük, büyük, kadın erkek herkesinin yüzlerinin safran gibi sararmış olduğuna tanıklık ettiler. İkinci gün kalktıklarında yüzleri kıpkırmızı kesilmişti. Üçüncü gün de ziftlenmiş gibi yüzleri simsiyah olmuştu. Azabın iyice yaklaştığını gören bu topluluk hanut kokusunu sürünüp deriden olan kefenlerini giydiler. Bundan sonra azabın nerden geleceğini bilmedikleri için yüzlerini bir yere bir göğe çevirmeye başladılar. Dördüncü gün sabah gökten gök gürültüsüne benzer bir ses geldi. Bu ses onların göğüs çukurlarındaki kalplerini paramparça etti. Bu konuyla alakalı olarak bir ayette “*O zalimleri korkunç bir ses alıp götürdü de yurtlarında dizüstü çöken kimseler oluverdiler*”¹¹⁷ denilmiştir. Bir kişi hariç hepsi helâk oldular. Bu kişi Mekke’de bulunuyordu. Adı da Ebu Riğal’di. Deveyi çarşamba günü öldürmüşlerdi. Onlar ise kendilerince haftanın ilk günü kabul edilen pazar günü helâk olmuşlardır.

¹¹⁷ Hud, 11/ 67

Arabistan'da harra denilen oldukça geniş, birçok lav sahaları vucuda getirmiş bulunan yanardağ patlamalarının olduğu nazariyesi ile Semûd Kavmi'nin "recfe" ve "sâika" ile yok edilmesi bilgisi birbirlerine muvafiktirlar. Bu harralarının en genişlerinden biri al- hicr'in garbında bulunmaktadır. Al-hicr ve civarında bulunan kayalara yazılmış kitabelerin ise Lihyana ve Semûd'a ait olduğu kabul edilir.¹¹⁸

İbn Cureyc'in belirttiği bir hadiste şöyle denilmiştir: "Allah Semûd Kavmi'nden doğu ile batı arasında bulunan herkesi helâk etti; ancak Harem'de bulunan bir kişi bundan kurtuldu. Onu bu azaptan Harem'de bulunması kurtarmıştı. Hz. Peygamber'e bu kişinin kim olduğu sorulduğunda "O Ebu Riğal'dir." dedi. Bir rivâyete göre Ebu Riğal, Sakif kabilesinin atasıdır."

Bir başka rivâyette ise "Hz. Peygamber Tebuk seferinde çıktığı zaman Semûd Kavmi'nin yaşadığı şehre geldiğinde ashabına dönerek "Sizden hiçbiriniz bu şehre girmesin ve buradan su içmesin." buyurdu. Sonra Hz. Peygamber sahabelere devenin su içmek için iki dağın arasından gelip gittiği yolu ve yavrusunun dağa çıkıp durduğu yeri gösterdi."¹¹⁹

1.2.2.6. Sâlih Peygamber'in Vefâtı Ve Kabri

Semûd Kavmi helâk olduktan sonra Hz. Sâlih Şam'a doğru hareket ederek Filistin'e geldi. Buradan da Mekke'ye geçerek bu şehre yerleşti.¹²⁰ Bazıları ise Hadramut'a yerleştiğini söylemişlerdir.¹²¹ Hz. Sâlih ölünceye kadar burada ibadetle meşgul oldu. Öldüğü zaman elli sekiz yaşındaydı. Hz. Sâlih kavmini yirmi yıl süreyle hakka davet etmişti.¹²²

1.3.Tefsir Kaynaklarına Göre Âd Ve Semûd Kavimleri

Âd ve Semûd Kavimleri'ni tefsir kaynaklarından tarayarak, çalışmamıza ışık tutacak bilgileri tesbit etmeye çalıştık. Bu eserlerde dağınık halde bulunan bilgileri konumuza uygun olarak belirli bir düzen içinde sunmaya çalışacağız..

¹¹⁸ H. H. Brau, **Semûd Maddesi, İslâm Ansiklopedisi**, C. X, s. 475

¹¹⁹ İbnü'l-Esîr, **Kâmil**, C. I, s. 89-93; İbn Kesîr, **el- Bidâye ve'n-Nihâye**, C. I, s. 135-137; Sa'lebî, **Arâisü'l-Mecâlis**, C. I, s. 69-72; İbn Kesîr, **Kıyasu'l- Enbiyâ**, C. I, s. 131-140; Neccâr, **Kıyasu'l-Enbiyâ**, s. 65-66

¹²⁰ Cevdet, a. g. e. , C. I, s. 7

¹²¹ Neccâr, **Kıyasu'l-Enbiyâ**, s. 67

¹²² İbnü'l-Esîr, **Kâmil**, C. I, s. 93; Ebu'l-fida, **Muhtasar**, C. I, s. 26; Taberî, **Târih**, C. I, s. 232; Sa'lebî, **Arâisü'l-Mecâlis**, C. I, s. 63

1.3.1.Hûd Peygamber Ve Âd Kavmi

Bu bölümde tefsir kaynaklarından Hz. Hûd ile ilgili tesbit ettiğimiz bilgileri ele alacağız.

1.3.1.1. Hûd Peygamber Ve Soyu

Hz. Hûd bir görüşe göre Âd'ın soyundan, başka bir görüşe göre Âd'ın dedesi Sâm'ın diğer bir oğlunun soyundandır. İslâm kaynaklarında çoğunlukla şeceresi; Nûh oğlu Sâm oğlu İrem oğlu Avs oğlu, Âd oğlu Halûd (veya Haris) oğlu Rebâh (veya Reyâh) oğlu Abdullah oğlu Hûd şeklindedir.¹²³

Diğer bir rivâyette ise; Hûd oğlu Şâlih oğlu Erfehşed oğlu Sâm oğlu Nûh şeklindedir.¹²⁴

İshâk b. Bişr ile İbn Asâkir'in Ata yoluyla İbni Abbas'tan rivâyet ettiklerine göre Hz. Hûd, arapça konuşan ilk peygamberdir. Hz.Hûd'un dört oğlu olmuştur; Kahtan, Makhat, Kahit ve Fâliğ. Son oğlu Fâliğ, Mudar Kabilesi'nin atasıdır. Kahtan ise Yemenlilerin atasıdır. Diğer iki oğlunun ise soyları kesilmiştir.¹²⁵

1.3.1.2. Hûd Peygamber'in Fiziki Yapısı Ve Konumu

Hz. Hûd, görünüşü itibariyle oldukça güzel bir insandı. Onun mübarek vücudu da kavminin bireylerinininki gibi büyüktü. Bembeyaz bir tene sahip olup uzun bir boyu ve uzun bir sakalı vardı.

Hz. Hûd aynı zamanda nesep bakımından da kavminin en seçkin bireylerindendi.¹²⁶

¹²³ Kurtubî, Muhammed b. Ebi Bekr b. Ferah, **el-Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'an**, Daru İhyai't- Turâsi'l-Arabî, (I-XX), Beyrut, 1995, C. VI, s. 16, C.VII, s. 217, C. XVI, s. 164; Şevkânî, Muhammed b. Ali, **Fethu'l-Kadîr el-Câmi' beyne Fenneyi'r-Rivâye ve'd-Dirâye min İlmi't-Tefsîr**, C.V, s. 32; Beğavî, Ebu Muhammed Huseyn b. Mesud el-Ferrâ', **Meâlîmu't-Tenzîl**, (I), yy. , trs. , C. I, s. 42; Beydâvî, Nâsiruddîn Ebu Said Abdullah b. Ömer b. Muhammed, **Envâru't-Tenzîl ve Esrâru't-Te'vîl**, (I-V), Beyrut, 1996, C. I s. 31; İmadî, Ebu Suûd Muhammed b. Muhammed, **İrşâd-u Akli's-Selîm ila Mezâya'l-Kur'âni'l-Kerîm**, Dâru İhyâi't-Türasi'l-Arabî, Beyrut, trs. C.III, s. 237

¹²⁴ Râzî, Fahrüddin Ebi Abdillâh Muhammed b. Ömer, **Tefsîru'l- Kebîr**, (I-XVII), Daru İhyai't-Türasi'l-Arabî, Beyrut, 1995, C. 14, s. 155

¹²⁵ Suyûtî, Abdurrahman bin Kemâl Celaeddîn, **ed-Durru'l- Mensûr**, (I-VIII), Dâru'l-Fikr, Beyrut, 1993, C. III, s. 484

¹²⁶ Taberî, **Câmiu'l-Beyân**, C. V, s. 523; İbn Kesîr, Ebu'l-Fida, **Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm**, C. II, s. 300; Kurtubî, **Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'an**, C. VII, s. 210

1.3.1.3. Hûd Peygamber'in Vefâtı Ve Mezarı

Hz. Hûd'un kabrinin Hadramût'ta, Ka'be'nin civarında, Şam'da ve Filistin'de bulunduğu dair değişik rivâyetler vardır. Bir rivâyete göre Hz. Hûd, kavminin cezalandırılması üzerine Yemen'deki Şilir bölgesine göç etmiş, iki yıl sonra vefat etmiş ve Hadramut'taki Berehût vadisine defnedilmiştir. Burada ona atfedilen kabir önemli bir ziyaret merkezidir.¹²⁷

İbn Cerir ve İbn Asakir'in Hz. Ali'den rivâyet ettiklerine göre ise Hz. Hûd'un mezarı Hadramevt'tedir. Kırmızı bir tepededir. Yanı başında da "semur" ağaçları bulunmaktadır.¹²⁸

1.3.1.4. Âd İsminin Kökeni

Âd Kavmi'nin, ismini Hz. Nûh'un oğlu Sâm'ın üçüncü kuşaktan torunu Âd'dan aldığı söylenir.¹²⁹ Bu kavim, İslâm'ın çıkışından asırlarca önce ortadan kalkmakla birlikte Araplar arasında bazı hatıraları dilden dile dolaşmaktaydı. Âd Kavmi Kur'ân'ın bize anlattığına göre Arapların yakından tanıdıkları bildikleri, şiirlerine konu ettikleri bir toplumdur.

Câhiliyye devri şairleri Âd Kavmi'ni mahvolmuş eski bir kavim olarak tanımlıyorlardı. Huzayli divanında Âd hükümdarlarından, Nabiğa ise bu kavmin basiretinden bahsetmektedir. Âd Kavmi'nden olan Ahmar'ın Zuhayr tarafından zikredilmesi şayan-ı dikkattir; çünkü bu husustaki İslam menkıbeleri Ahmar'i Samudiler'le münasebet halinde gösteriyor.¹³⁰

1.3.1.5. Âd Kavmi'nin Nesebi

Âd Kavmi, varlığı ve eserleri itibariyle yeryüzündeki en eski ümmetlerdendir. Bunlar Hz. İbrahim'den de eskidirler. Nesepleri Âd b. İrem b. Avs b. Sam b. Nûh şeklindedir. Müfessirlerin çoğunluğu saydığımız bu nesebin Âd-ı Ula'ya (Birinci Âd

¹²⁷ Taberî, , *Câmiu'l-Beyân*, C. V, s. 523; Şevkânî, *Fethu'l-Kadîr*, C. II, s. 318; Beğavî, *Meâlîmu't-Tenzîl*, C. I, s. 243; Suyûtî, *ed-Durru'l- Mensûr*, C. III, s. 488; Alûsî, Ebu'l-Fadl Mahmud, *Rûhu'l-Me'ânî fi Tefsîri'l- Kur'âni'l-Azîm*, (I-XXX), Dâr-u İhyâu't-Turâs, Beyrut, trs. ; Sa'lebî, Abdurrahman b. Muhammed b. Mahlûf, *Cevâhiru'l- Hisân fi Tefsîri'l-Kur'ân*, (I-IV), Muessesetu'l- A'lemî, Beyrut, C. II, s. 28

¹²⁸ Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, C.V, s. 523; İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, C. II, s. 299; Şevkânî, *Fethu'l-Kadîr*, C. II, s. 318; Beğavî, *Meâlîmu't-Tenzîl*, C. I, s. 243; Suyûtî, *ed-Durru'l- Mensûr*, C. III, s. 488; Alûsî, *Rûhu'l- Me'ânî*, C. VIII, s. 161; Sa'lebî, *Cevâhiru'l- Hisân*, C. II, s. 28

¹²⁹ Şevkânî, *Fethu'l-Kadîr*, C. V, s. 616; Beğavî, *Meâlîmu't-Tenzîl*, C. I, s. 417

¹³⁰ F. Buhl, "Âd Maddesi", *İslâm Ansiklopedisi*, C. 1, M.E. B. s. 123

Kavmi'ne) ait olduğu görüşündedirler.¹³¹

1.3.1.6. Âd Kavmi'nin Yaşadığı Bölge

İbni İshâk'ın rivâyetine göre Âd Kavmi, Umman'dan Yemen'e kadar uzanan ve Ahkâf denilen geniş bir bölgede yaşıyordu.¹³² Bu bölgeyi kendine mesken edinen Âd Kavmi tüm civar ülkelere de hâkim bir durumdaydı. Şimdilerde bile Hadramut taraflarında bunların evlerinin, barklarının kalıntılarına rastlanmaktadır. Çok muhteşem bir medeniyet kurmuşlardır. Kur'ân'da, meydana getirdikleri İrem Şehri'nin bir benzerinin yapılmadığından bahsedilir.

Ahkâf'ın neresi olduğu ile ilgili farklı görüşler de vardır: İbni Abbas'tan gelen bir rivâyette Yemen'de, Umman ile Hadramevt arasında kumsal bir bölgedir.¹³³ İbni Abbas'tan gelen bir başka rivâyete göre ise Şam'da bir dağ ismidir. Katade ise "Ahkaf, Yemen'de "Şahr" bölgesinde, deniz kenarında bulunan kumluk bir yerdir." demiştir.¹³⁴

Âd Kavmi rivâyet olduğuna göre on üç kabile idiler. Bunlar, Âlic diye bilinen kumluk bölgede yaşıyorlardı. İbn Ebi Hatim'in Rebi bin Hüsey'n'den rivâyet ettiğine göre Âd Kavmi, Yemen ile Şam arasında, yayılmış çekirgeler gibi çoktular.¹³⁵

1.3.1.7. Âd Kavmi'nin İnsanlarının Fiziki Özellikleri

İbn Abbas'tan rivâyet olduğuna göre: "Onların uzun boyluları yüz arşın, kısa boyluları ise altmış arşın idi." Bu şekildeki iri olmaları, atalarının yaratılışına benzerlik arzederdi.¹³⁶ Vehb b. Münebbih der ki: "Onlardan herhangi birisinin başı, oldukça büyük bir kubbe gibi idi. Adamın bir gözüne yırtıcı hayvanlar yavrulardı. Burun delikleri de oldukça büyük idi."¹³⁷

Şehr b. Havşeb, Ebu Hureyre'nin şöyle dediğini rivâyet etmektedir: "Âd

¹³¹ Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, C. V, s. 523, C. XI, s. 537; İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, C. II, s. 299; Kurtubî, *Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân*, C. XVII, s. 106

¹³² Râzî, *Tefsîru'l- Kebîr*, C. 14, s. 155

¹³³ Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, C. V, s. 523, C. XI, s. 290

¹³⁴ Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, C. XI, s. 290

¹³⁵ Kurtubî, *Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân*, C. VII, s. 210

¹³⁶ Râzî, *Tefsîru'l- Kebîr*, C. 14, s. 157; Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, C. V, s. 523; İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, C. II, s. 299, C. III, s. 454; Kurtubî, *Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân*, C. VII, s. 211; Şevkânî, *Fethu'l-Kadîr*, C. II, s. 317; 318; Beğavî, *Meâlimu't-Tenzîl*, C. I, s. 241; Beydâvî, *Tefsîr*, C. I, s. 32; Celaluddîn, Muhammed b.Ahmed el-Muhlî, Celaluddîn Abdurrahman b.Ebi Bekr es-Suyûtî, *Tefsîru'l- Celâleyn*, (I), Dârul- Hadîs, Kâhire, trs. C. I, s. 203; Vâhidî, Ebu'l- Hisân Ali b. Ahmet, *el-Vecîz fi Tefsîri'l- Kitâbi'l- Azîz*, (I), yy. , trs. , C. I, s. 399; Suyûtî, *ed-Durru'l- Mensûr*, C. III, s. 485; el- Cevzî, Abdurrahman b. Ali b. Muhammed, *Zâdu'l- Mesîr fi İlmi't- Tefsîr*, Mektebu'l- İslâmî, Beyrut, H.1409, (IX) C. III, s. 222; Sa'lebî, *Cevâhiru'l- Hisân*, C. II, s. 28

¹³⁷ Şevkânî, *Fethu'l-Kadîr*, C. II, s. 318

Kavmi'nden bir adam taştan iki kapı kanadı yapardı. Eğer bu ümmetten beş yüz kişi onu kaldırmak için bir araya gelecek olsaydı buna güç yetiremezdi. Onlardan herhangi birisi ayağı ile yere vuracak olsaydı ayağı yere geçerdi.”¹³⁸

1.3.1.8. Âd Kavmi'nin Başlıca Cürümleri

Allah, onların kötü fiillerini zikrederek, dünyadaki ve âhiretteki durumlarını ele almıştır. Onların başlıca cürümleri şu üç şeydir:

1. "Onlar, Rablerinin ayetlerini bilerek inkâr ettiler." Bu, Onlar, mucizelerin o peygamberin doğruluğuna delâlet ettiğini inkâr ettiler, demektir. Şayet onların münkir oldukları sabit ise mana; Onlar, yaratıkların hikmet sahibi Yaraticının varlığına delâlet edişini inkâr ettiler, şeklinde olur.
2. "Onlar, O'nun peygamberlerine asi oldular." Böyle denmesinin sebebi şudur: Onlar tek bir peygambere asi olunca, bütün peygamberlere isyan etmiş, karşı çıkmış gibi oldular. Nitekim şu ayet bu gerçeği ifade eder: "Onun peygamberlerinden hiç birini diğerlerinin arasından ayırmayız.”¹³⁹
3. "Onlar, inatçı her zorbanın emri ardınca gittiler." Bu, sefil ve ayak takımı olan kimseler, bu peygamber de sizin gibi bir insandan başka bir şey değil, deme hususunda (ve buna inanmada), reislerini taklit ediyorlardı. Zorba'dan maksat, yüksek tabakada olan ve "Anîd, ve muarız olan" demektir.¹⁴⁰

Allah Teâlâ onların bu sıfatlarını zikredince, hemen ardından durumlarını da belirtip "Onlar bu dünyada da, kıyamet gününde lanete uğradılar."Yani; dünyada da âhirette de lanet onların arkadaşı, ayrılmaz tâbisi ve yandaşı kılındı, şeklindedir. Lanet, Allah'ın rahmetinden ve her türlü hayırdan uzaklaştırılmaktır.

Allah Teâlâ, onların başına bu nahoş hallerin gelmesindeki asıl sebebi şu ayetle açıklamıştır; "Haberiniz olsun ki Âd Kavmi, Rablerini inkâr ettiler." Denildiğine göre, ayetteki lafzı ile manası kastedilmiştir. Şu halde burada bâ harf-i cerri mahzuftur. Yine buradaki "Küfr"ün, bile bile, inkâr manasında olduğu, şeklindedir. Buna göre mana, Haberiniz olsun ki Âd, Rablerini bile bile inkâr ettiler, şeklindedir. Yine denilmiştir ki, Bu, muzâfin hazfedilmiş olduğu bir cümledir ve Onlar, Rablerinin nimetine nankörlük ettiler, anlamındadır. Buna göre nimet kelimesi mahzup olmuş olur.

Daha sonra Allah Teala, "Haberiniz olsun ki Hûd'un kavmi olan Âd'a, ilahi rahmetten

¹³⁸ Taberî, **Tefsîr**, C. XI, s. 557

¹³⁹ Bakara, 2/ 185

¹⁴⁰ Râzî, **Tefsîru'l-Kebîr**, C. XVII, s. 15, 16

uzaklık verildi." buyurmuştur. Bu ifadeden şu soru akla gelmektedir:

Lanet, uzaklık anlamındadır. Dolayısıyla Allah, "Onlar bu dünyada da, kıyamet gününde de lanete uğradılar." buyurmuş olunca, "Haberiniz olsun ki (...) Âd'a uzaklık verildi." denilirse sözünün ne hikmeti var? Cevaben deriz ki konuyu iki ifade ile tekrar etmek, son derece ileri bir te'kidi gösterir ve onun önemine işaret eder.¹⁴¹

1.3.1.9. Âd Kavmi'ne Verilen Nimetler

Hız. Hûd kavmini ikna etmeye çalışırken Allah'ın onlara olan nimetlerinden bilhassa ikisini hatırlatmaktadır; a) Allah'ın, Nûh Kavmi'nden sonra onları yeryüzüne halifeler kılması b) Onları sağlam yapılı ve güçlü yaratması. Bunlardan ilki, Âd Kavmi'nin tufandan sonra ilk teşkilâtlanan ve yeryüzünü imar faaliyetlerine girişen nesil olduğunu; ikincisi de Nûh soyundan gelen öteki kabilelere göre daha iri yapılı insanlardan oluştuğunu gösterir.¹⁴² Ancak "Allah yaratılıştaki sizi onlardan üstün kıldı." meâlindeki cümleden, bu toplumun bireyleri arasında geniş bir sevgi ve dayanışma bulunduğu anlamının çıkarılabileceği de düşünülmüştür¹⁴³ Peygamberleri onlara, bu nimetlerin asıl sahibinin Allah olduğunu hatırlatarak buna göre davranmaları gerektiğini, kurtuluşlarının buna bağlı olduğunu bildirmiştir.¹⁴⁴

Kur'ân'da Âd Kavmi'nin üstünlüklerinden bahsedilirken, Âd Kavmi'nin veya İrem Şehri'nin bir benzerinin daha yaratılmadığı anlatılır. (إِرم ذات العماد التي لم يخلق مثلها في البلاد)

Bu ayette geçen "ha" zamirinin İrem Şehri'ne veya de Âd Kavmi'ne işaret etmiş olabileceği ile ilgili görüşler, hemen hemen her tefsirde bulunmaktadır.

Âd Kavmi'nin aşırı zenginliği onları cenneti dünyada arama, ya da dünyayı cennetleştirme çabasında olmaya itmiştir. Bu karakterlerinin bir sonucu olarak da İrem beldesinin bina edildiğini görüyoruz. Bağlar, bahçeler, eğlenceler, kasırlar, köşkler,

¹⁴¹ Râzî, *Tefsîru'l-Kebîr*, C. XVII, s. 15, 16

¹⁴² Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, C. V, s. 523; İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, C. II, s. 299, C. III, s. 454; Kurtubî, *Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân*, C. VII, s. 211; Şevkânî, *Fethu'l-Kadîr*, C. II, s. 317; 318; Beğavî, *Meâlimu't-Tenzîl*, C. I, s. 241; Beydâvî, *Tefsîr*, C. I, s. 32; Celâleyn, *Tefsîru'l- Celâleyn*, (I), C. I, s. 203; Vâhidî, *Vecîz*, C. I, s. 399; Suyûtî, *ed-Durru'l- Mensûr*, C. III, s. 485; Cevzî, Abdurrahman b. Ali b. Muhammed, *Zâdu'l- Mesîr fi İlmi't- Tefsîr*, Mektebu'l- İslamî, Beyrut, H.1409, (IX), C. III, s. 222; Sa'lebi, *Cevâhiru'l- Hisân*, C. II, s. 28

¹⁴³ Râzî, *Tefsîru'l- Kebîr*, C. 14, s. 159

¹⁴⁴ Karaman, Hayrettin; Çağrıçı, Mustafa; Dönmez, İbrahim Kâfi; Gümüş, Sadrettin, *Kur'ân Yolu*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, trs. C. II, s. 429, 430

kafesler, kâşaneler yapmışlardır.¹⁴⁵

Rivâyet olunduğuna göre Âd b. İrem'in, isimleri Şeddâd ve Şedîd olan iki oğlu vardı. Her ikisi de kral olmuş ve başka kavimlere boyun eğdirerek kendi hükümranlığını onlara kabul ettirmişlerdi. Sonra Şedîd ölmüş ve hükümdarlık sadece Şeddâd'a kalmıştı. Dünyanın bütün hükümdarları ona boyun eğmişti. Cennetin niteliklerini duyunca "Ben de onun bir benzerini yapayım." demiş. Aden sahralarından birisinde İrem'i üç yüz yıllık bir zaman içerisinde bina etmişti. Kendisi de dokuz yüz yıl yaşamıştı. Burası pek büyük bir şehirdi. Buranın köşkleri altın ve gümüşten, direkleri zeberced ve yakuttandı. Çok çeşitli çiçekler, ağaçlar ve kesintisiz akan ırmakları vardı. Burayı inşa işi tamamlanınca ülkesinin ahalisi ile birlikte bu şehre geldi. Varmasına bir günlük mesafe kalınca yüce Allah, üzerlerine semadan bir çığlık saldı ve helâk oldular.¹⁴⁶

Said İbni Müseyyeb ve İkrime'den gelen bir rivâyete göre İrem Şehri'nin, Şam Şehri olduğu, Karzaî'den gelen rivâyete göre ise İskenderiyye Şehri olduğu bilgisi de mevcuttur.¹⁴⁷

1.3.1.10. Hûd Peygamber'in Daveti

Hız. Hûd, kavmini uzunca bir müddet ve ikna edici bir şekilde hakka davet etmiştir. Ama onlar bütün açıklığına rağmen hakkı kabul etmemişlerdir. Aşağıdaki bölümlerde bunu ele alacağız.

1.3.1.11. Âd Kavmi'nin Dini Yapısı

İshâk bin Bişr ve İbn Asâkir'in Mukâtil tarihiyle Dehhâk'tan rivâyet ettiklerine göre Âd Kavmi putperestti. Vedd, Suva, Yeğus ve Nesr adında putları vardı. Bu putlar Nûh Kavmi'nden onlara intikal etmişti. Bir de "Samud"adlı bir putları vardı. Bu putun böyle isimlendirilmesinin nedeni, ihtiyaçlarında ona müracaat ederek ondan istekte

¹⁴⁵ Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, C. XII, s. 568; İbni Kesîr *Tefsîru'l- Kur'ân*, C. II, s. 299, C. IV, s. 330,651; Kurtubî, *Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân*, C. XX, s.42, 43; Şevkânî, *Fethu'l-Kadîr*, C.V. s. 617; Beydâvî, *Tefsîr*, C. I, s. 488; Ebu Suûd, *İrşâd-u Akli's-Selîm*, C. IX, s. 155; Suyûtî, *ed-Durru'l- Mensûr*, C. VIII, s. 505; Alûsî, *Rûhu'l- Me'ânî*, C. XXX, s. 123; Zemahşerî, *Keşşâf*, C. IV, s. 535

¹⁴⁶ İbni Kesîr, *Tefsîru'l- Kur'ân*, C. IV, s. 651; Kurtubî, *Âhkâmi'l-Kur'ân*, C. XII, s. 70; C. XX, s. 43; Şevkânî, *Fethu'l-Kadîr*, C. III, s. 656; Beğavî, *Meâlimu't-Tenzîl*, C. I, s. 418; Ebu Suûd, *İrşâd-u Akli's-Selîm*, C. VI, s. 135; Suyûtî, *ed-Durru'l- Mensûr*, C. III, s. 486; Cevzî, *Zâdu'l- Mesîr*, C. IX, s. 113, 116

¹⁴⁷ İbni Kesîr, *Tefsîru'l- Kur'ân*, C. IV, s. 651; Kurtubî, *Âhkâmi'l-Kur'ân*, C. XX, s. 43

bulunmalarıdır. “El-Hetar” adlı bir başka putlarının olduğu da söylenmiştir.¹⁴⁸

1.3.1.12. Hz. Hûd’un Âd Kavmi’ne Gönderilmesi

Allah, Hûd Kavmi’nin soy bakımından ileri gelenlerinden biri olan Hz. Hûd’u onlara peygamber olarak gönderdi. Kur’ân’da “Âd Kavmi’ne de kardeşleri Hûd’u gönderdik.” ifadesi kullanılmıştır. Yani kendi kabilelerinden, kendi içlerinden olan, kendilerini tanıyan, kendi örf ve âdetlerine yabancı olmayan bir peygamber gönderdik. Ya da Allah, onlara melek ve cinlerden olmayan, kendi cinslerinden bir peygamber gönderdi, anlamındadır. Böyle olmasının sebebi ise, onun sözünü daha iyi anlamaları, onun konuşma ve fiillerinden ürkmemeleri idi. Ayrıca, ahlâkının güzelliğiyle tebliğ ettiği din için bilinen bir delili olsun, böylelikle de onlar onu tasdike daha bir yakın olsunlar, diye kendi aralarından seçilmişti.¹⁴⁹

1.3.1.13. Âd Kavmi’nin Hz. Hûd’a Verdiği Tepki

Hz. Hûd, kavmini Allah'a kul olmaya ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamaya çağırıyordu.¹⁵⁰ Onlara Allah'a ortak koşmakla yalancı bir topluluk konumuna düştüklerini hatırlatmaktaydı.¹⁵¹ Onları halka zulmetmekten engellemeye çalıştı. Âd Kavmi de Nûh Kavmi gibi Allah'ı bilen bir toplumdur. Kur’ân- Kerim bunu açıkça ifade etmektedir. “*Düşünün ki, O, sizi Nûh Kavmi’nden sonra onların yerine getirdi ve yaratılıştta sizi iri kıyım yaptı. O halde Allah’ı nimetlerini unutmayıp onları anın ki kurtuluşa erdirilesiniz.*”¹⁵² Bundan dolayı Hûd kendi toplumunu Allah’ın varlığına

¹⁴⁸ İbn Kesîr, **Tefsîru’l-Kur’âni’l-Azîm**, C. II, s. 300; Taberî, **Câmi’u’l-Beyân**, C. V, s. 523; Beğavî, **Me’âlimu’t-Tenzîl**, C. I, s. 243; Suyûtî, **ed-Durru’l- Mensûr**, C. III, s. 484; Âlûsî, **Rûhu’l- Me’ânî**, C. VIII, s. 160

¹⁴⁹ Taberî, **Câmi’u’l-Beyân**, C. V, s. 523 İbn Kesîr, **Tefsîru’l-Kur’âni’l-Azîm**, C. II, s. 300; Kurtubî, **Câmi’ li Âhkâmi’l-Kur’ân**, C. VII, s. 210

¹⁵⁰ Taberî, **Câmi’u’l-Beyân**, C. V, s. 523, 523, C. VII, s. 56; İbn Kesîr, **Tefsîru’l-Kur’âni’l-Azîm**, C. II, s. 299, 590; Kurtubî, **Câmi’ li Âhkâmi’l-Kur’ân**, C. VII, s. 210; Şevkânî, **Fethu’l-Kadîr**, C. II, s. 317, 792; Beğavî, **Me’âlimu’t-Tenzîl**, C. I, s. 182, 242; Beydâvî, **Tefsîr**, C. I, s. 239; Celâleyn, **Tefsîru’l-Celâleyn**, C. I, s. 202; Cevzî, **Zâdu’l- Mesîr**, C. III, s. 221, 222, C. IV, s. 116; Sa’lebî, **Cevâhiru’l-Hisân**, C. II, s. 27; Zemahşerî, **Keşşâf**, C. II, s. 112

¹⁵¹ Taberî, **Câmi’u’l-Beyân**, C. V, s. 56; Kurtubî, **Câmi’ li Âhkâmi’l-Kur’ân**, C. IX, s. 46; Şevkânî, **Fethu’l-Kadîr**, C. II, s. 729; Beğavî, **Me’âlimu’t-Tenzîl**, C. I, s. 182; Beydâvî, **Tefsîr**, C. I, s. 239; Celâleyn, **Tefsîru’l- Celâleyn**, C. I, s. 291 Vâhidî, **Vecîz**, C. I, s. 523; Ebu Suûd, **İrşâd-u Akli’s-Selîm**, C. IV, s. 216; 217; Âlûsî, **Rûhu’l- Me’ânî**, C. XII, s. 80; Cevzî, **Zâdu’l- Mesîr**, C. IV, s. 117; Zemahşerî, **Keşşâf**, C. II, s. 112

¹⁵² Taberî, **Câmi’u’l-Beyân**, C. V, s. 523; İbn Kesîr, **Tefsîru’l-Kur’âni’l-Azîm**, C. II, s. 299, C. III, s. 454, C. IV, s. 651; Kurtubî, **Câmi’ li Âhkâmi’l-Kur’ân**, C. VII, s. 211; Şevkânî, **Fethu’l-Kadîr**, C. II, s. 317; Beğavî, **Me’âlimu’t-Tenzîl**, C. I, s. 242; Beydâvî, **Tefsîr**, C. I, s. 32; Celâleyn, **Tefsîru’l- Celâleyn**, C. I, s. 203; Vâhidî, **Vecîz**, C. I, s. 399; Ebu Suûd, **İrşâd-u Akli’s-Selîm**, C. III, s. 239; Suyûtî, **ed-**

inanmaya çağırıyor da sadece O'nu dinlemeye, sadece O'na kulluğa çağırarak şöyle diyordu: "Şaşıyorum size! Allah tarafından hakkında hiçbir delil indirilmeyen, aslı olmayan, siz ve babalarınız tarafından uydurulmuş olan bazı isimler konusunda mı benimle tartışıp, mücadele ediyorsunuz? O isimleri ilah kabul edip tek yaratıcınızı inkâr mı ediyorsunuz. Bunu yapıp ta Rahman ve Rahim olan Allah'a ibadeti bırakıyor musunuz? Bu tavrınızı sürdürür ve yolunuzu değiştirmezseniz, Allah'tan gelecek şiddetli bir azabı bekleyin. Şüphesiz ben de sizinle beraber bu azabı bekleyenlerdenim."¹⁵³

Fakat onlar, bu uyarıyı dikkate alarak Allah'a şükran borçlarını eda etmeleri gerekirken, aksine davranarak kendilerini yalnız Allah'a kulluk etmeye, atalarının taptığı uydurma tanrıları bırakmaya çağırdığı için Hz. Hûd'u eleştirip kınadılar. Daha da ileri giderek nasıl olsa imkânsız olduğunu düşünerek ondan, risâletinin doğruluğunu kanıt-laması için kendilerini tehdit ettiği azabı veya felâketi başlarına getirmesini isteyip kendilerince Hz. Hûd'u güç durumda bırakmaya kalkıştılar.¹⁵⁴

Dediler ki: "Ey Hûd, sen bize açık bir mucize getirmedi. Bir burhanın delilin de yok. Biz de senin sözünle tanrılarımızı bırakacak değiliz. Sana inanacak da değiliz. Sadece senin sözünle tanrılarımızı nasıl terk ederiz. Tanrılarımız için söylediklerinden dolayı tanrılarımızdan kiminin cinleri seni fena çarpmış. Eğer söylediklerinde ısrarcı olursan tanrılarımızın sana daha fazla zarar vermesinden de korkuyoruz."¹⁵⁵

Hz. Hûd dedi ki: "Allah'ı hakikî şahit gösteririm ve siz de şahit olun ki ben sizin Allah'tan başka O'na ortak tutmakta devam ettiğiniz şeylerden kesinlikle uzağım. Artık bana topluca, istediğiniz tuzağı tanrılarınızla birlikte kurun, sonra bana mühlet de vermeyin. Şüphesiz ki ben, kendimin de, sizin de Rabbiniz olan Allah'a güvenip

Durru'l- Mensûr, C. III, s. 485; Alûsî, **Rûhu'l- Me'ânî**, C. VIII, s. 156, Cevzî, **Zâdu'l- Mesîr**, C. III, s. 221; Sa'lebî, **Cevâhiru'l- Hisân**, C. II, s. 28; Zemahşerî, **Keşşâf**, C. II, s. 113

¹⁵³ Taberî, **Câmiu'l-Beyân**, C. V, s. 529; İbn Kesîr, **Tefsîru'l-Kur'ânî'l-Azîm**, C. II, s. 300; Kurtubî, **Câmi' li Âhkâmî'l-Kur'ân**, C.VII, s. 221; Şevkânî, **Fethu'l-Kadîr**, C. II, s. 318; Beğavî, **Meâlîmu't-Tenzîl**, C. I, s. 218; Beydâvî, **Tefsîr**, C. I, s. 33; Celâleyn, **Tefsîru'l- Celâleyn**, C. I, s. 203; Vâhidî, **Vecîz**, C. I, 400; Ebu Suûd, **İrşâdu Akli's-Selîm**, C. III, s. 239; Alûsî, **Rûhu'l- Me'ânî**, C.VIII, s. 159; Cevzî, **Zâdu'l- Mesîr**, C. III, s. 223; Sa'lebî, **Cevâhiru'l- Hisân**, C. II, s. 31; Zemahşerî, **Keşşâf**, C. II, s. 113

¹⁵⁴ Taberî, **Câmiu'l-Beyân**, C. XI, s. 292; İbn Kesîr, **Tefsîru'l-Kur'ânî'l-Azîm**, C. IV, s. 204; Kurtubî, **Câmi' li Âhkâmî'l-Kur'ân**, C. XVI, s. 175; Şevkânî, **Fethu'l-Kadîr**, C. V, s. 33; Celâleyn, **Tefsîru'l-Celâleyn**, C. I, s. 669; Cevzî, **Zâdu'l- Mesîr**, C. VII, s. 383; Zemahşerî, **Keşşâf**, C. II, s. 113

¹⁵⁵ Taberî, **Câmiu'l-Beyân**, C. V, s. 523, C. VII, s. 58; İbn Kesîr, **Tefsîru'l-Kur'ânî'l-Azîm**, C. II, s. 205, 300, 366, 591, C. IV, s. 70; Kurtubî, **Câmi' li Âhkâmî'l-Kur'ân**, C. IX, s. 47; Şevkânî, **Fethu'l-Kadîr**, C. II, s. 730, 731; Beğavî, **Meâlîmu't-Tenzîl**, C. I, s. 183; Beydâvî, **Tefsîr**, C. I, s. 240; Ebu Suûd, **İrşâd-u Akli's-Selîm**, C. III, s. 154, C. IV, s. 217; Alûsî, **Rûhu'l- Me'ânî**, C. XII, s. 182; Zemahşerî, **Keşşâf**, C. II, s.387; Suyûtî, **ed-Durru'l- Mensûr**, C. VII, s. 454

dayandım ve onun hükmüne razı oldum. Yürüyen hiç bir yaratık dışarıda kalmamak üzere hepsinin perçeminden tutan O' dur. Hepsinin efendisi ve sahibi de O' dur. Benim Rabbim hakikaten sırat-ı müstakim üzerindedir. Hak ve adalet üzere hüküm verendir."¹⁵⁶

Ayetlerde geçen bazı lafızlar ve açıklamaları ise şöyledir.

- 1) Onlar, "Sen bize açık bir beyyine, yani hüccet getirmedi." demişlerdir. "Beyyine"ye, kendisi hak batıldan ayrıldığı için, "beyyine" (ayıran) denilmiştir. Hz Hûd 'un mucizeler ortaya koyduğu, fakat kavminin, cahillikleri yüzünden o mucizeleri inkâr ettikleri ve onun hiçbir mucize getirmediğini iddia ettikleri bilinmektedir.
- 2) Onlar, "Biz senin sözünle tanrılarımızı bırakacak da değiliz." demişlerdir. Bu söz de tutarsızdır. Çünkü onlar faydayı ve zararı verenin Allah olduğunu, putların ise ne faydası ne de zararı olmayan şeyler olduğunu kabul ediyorlardı. Durum böyle olunca, akla ilk gelen putlara ibadet etmenin uygun olmayacağı olur. Onların putlarını bırakmaları, sırf sözleri ile değil, aksine aklın ve ruhun buna açıktan açığa karar vermesiyle olur.
- 3) Onlar, "Sana inanacak da değiliz." demişlerdir. Bu ise, onların taklitte ve inkârda ısrarcı olduklarını gösterir.
- 4) Onlar, "Tanrılarımızdan kimi, seni fena çarpmış." demişlerdir. Bir kimseyi bir sağlıksız bir ruh hali sarıp bürüdüğünde, böyle bir hal içre olduğunda bu ifade kullanılır. Buna göre ayetin manası, "Ey Hûd, sen putlarımızı tenkit ettin, bundan dolayı da onlar seni delirttiler." şeklindedir.¹⁵⁷

Âd Halkı bu tutumlarıyla inkarcılıktan asla dönmeyeceklerini ortaya koymuşlardır. Bu sebeple peygamberleri, onların içinde bulunduğu durumu "Üzerinize Rabbiniz tarafından bir öfke ve bir kirlilik inmiştir." şeklinde özetlemiştir. Sözlükte "kir, pislik" anlamına gelen rics kelimesine mecâzi olarak "azap" mânası verilmişse de, buradaki en uygun anlamı "ruh kirliliği, bâtil inançlar ve çirkin fiillerdir." Gazab ise, Allah'a isnat edildiğinde, O'nun "inkarcı ve isyancıları rahmetinden uzaklaştırıp alçaltması ve ce-

¹⁵⁶ Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, C. V, s. 523; İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, C. II, s. 205; Şevkânî, *Fethu'l-Kadîr*, C.II, s. 729, 730; Beğavî, *Meâlîmu't-Tenzîl*, C. I, s. 183; Beydâvî, *Tefsîr*, C. I, s. 239; Ebu Suûd, *İrşâd-u Akli's-Selîm*, C. IV, s. 217; Alûsî, *Rûhu'l- Me'ânî*, C. XII, s. 86; Zemahşerî, *Keşşâf*, C. II, s. 389

¹⁵⁷ Râzî, *Tefsîru'l- Kebîr*, C. XVII, s. 12, 13

zalandırması." anlamına gelir. Rics, Allah'ın inkârcılara öfkesi, gazabı ise onlara vereceği azap şeklinde yorumlayanlar da vardır.¹⁵⁸

Razi'nin bu konudaki görüşü şöyledir; "Ayetteki "rics" kelimesinden muradın, "ilâhî azap" olduğu söylenmişse de bu mümkün değildir. Çünkü ayetteki "gazap"tan maksat, ilahi azaptır. Eğer biz "rics" kelimesini de, "azab" manasına hamlelersek, bir tekrar olmuş olur. Bir de "rics", temiz olma ve pak olmanın zıddıdır. Allah Teâlâ, "Onları temizler ve tezkiye edersin..."¹⁵⁹ ve "Allah sizden ancak kiri gidermek ve sizi tertemiz yapmak diler"¹⁶⁰ buyurmuştur. Bundan amaç, batıl, yanlış inançlardan ve kınanmış fiillerden temizlemedir. Durum böyle olunca, ayetteki "rics" kelimesinin, yanlış inançlar ve kınanmış fiiller manasında olması daha uygun olacaktır. Bu sabit olunca, "Rabbinizden üzerinize bir rics (pislik) ve gazab hak oldu." buyruğu, Allah Teâlâ'nın, kınanmış inançları ve kötü özellikleri onlara has kılmış olduğuna delalet eder. Keffâl şöyle demiştir: "Ayetteki "rics" kelimesinin, "Fakat vahiyler, kalplerinde hastalık bulunanların pisliklerine, pisliği katıp artırır"¹⁶¹ âyetinde de ifade edildiği gibi, kalplerdeki kirlenme ve paslanma sebebi ile inkarın artması manasında olmasıdır. Buna göre ayetin manası, "üzerinize Allah'tan, küfre ülfet edişiniz ve azgınlıktaki ısrarınızdan dolayı, Allah'ın sizi kendi halinize bırakma cezası olmak üzere, kalplerinizde bir kir ve pas meydana getirdi." şeklinde olur."¹⁶²

Hız. Hûd, daha sonra onlara yeni bir tehditten bahsederek "Artık bu putlara ibadet etmenizden dolayı başınıza ne geleceğini bekleyin, şüphesiz ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim." demiştir.¹⁶³

Kavminin ileri gelenleri ise şöyle diyordu: "Ey Hûd biz seni sapık, dengesiz, akılsız ve şuarsuz biri olarak görüyoruz. Seni beyinsizlerden biri olarak görüyoruz. Ve de seni yalancılardan görüyoruz. Çünkü sen bizim ilahlarımıza ibadetten uzak duruyorsun. Ayrıca bu kadar ilahı bırakıp tek ilah ediniyorsun." Hûd ise onların şüphelerini bertaraf ederek şöyle cevap verdi: "Ey kavmim! Ey milletim! Ey akrabalarım! Bende her hangi bir sefihlik yoktur. Ben beyinsiz de değilim. Bende delilik de yoktur. Lâkin ben âlemlerin Rabbinin elçisiyim. Ben bu işi kendi kafamdan da

¹⁵⁸ İbn Kesîr, **Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm**, C. II, s. 300; Şevkânî, **Fethu'l-Kadîr**, C. II, s. 318; Vâhidî, **Vecîz**, C. I, s. 400; Cevzî, **Zâdu'l-Mesîr**, C. III, s. 223; Sa'lebî, **Cevâhiru'l-Hisân**, C. II, s. 31; Zemahşerî, **Keşşâf**, C. I, s. 113

¹⁵⁹ Tevbe, 9/ 103

¹⁶⁰ Ahzab, 33

¹⁶¹ Tevbe, 9/125

¹⁶² Râzî, **Tefsîru'l-Kebîr**, C. 14, s. 160

¹⁶³ A'râf, 7/ 71

çıkarmış değilim. Benim görevim sadece elçiliktir. Ben Rabbimden aldığım görevle size geldim. Bu söylediklerim benden değil Allah'tandır.”¹⁶⁴

“Ben size Rabbimin ayetlerini ulaştırıyorum. Ben sadece size gönderilmiş olan bir nasihatçiyim, sizin iyiliğiniz için, sizin selâmetiniz için, sizin kurtuluşunuz için gelmiş bir elçiyim. Üstelik bu yaptıklarım karşılığında sizden bir ücret de istemiyorum. Bir menfaatim de söz konusu değildir. Allah'ın tüm elçilerinin toplumlarına söyledikleri budur.”¹⁶⁵

“Sizden olan, sizin cinsinizden olan bir elçi vasıtasıyla size Rabbinizden bir uyarı gelmesini acayip bir şey mi kabul ediyorsunuz? Sizden olan birinin, içinizden birinin size bir öğüt getirmesini şaşkınlıkla mı karşılıyorsunuz? Düşünüp hatırlasanıza sizi Nûh Kavmi'nden sonra Rabbiniz halife yapmıştır.”

Allah, tufanla Nûh Kavmi'nin tüm müşriklerinin, putçularının kökünü kazımış ve sadece Hz. Nûh ve O'na îmân etmiş az sayıda insanı geriye bırakmıştı. Âd Kavmi de işte gemide kurtulan bu az insanların torunlarıydı. Nûh Kavmi'nin helâkinden sonra Allah Âd Kavmi'ni yeryüzünde halife yaptı. Yeryüzü kendilerine devredildi. Allah artık onların nasıl amel işlediklerini görecekti. İşte burada Hz. Hûd onlara şöyle demektedir: “ Ey inanan insanların torunları! Tufanı ne çabuk unuttunuz? Babalarınızın yolunu, babalarınızın dinini ne çabuk unuttunuz? Daha dün inkârcılar helâk edilirken, inanmayanlar suda boğulurken sizin babalarınız îmânlarından ötürü gemide kurtulandan olmuşlardı. Yani sizin atalarınız Allah'a inanan kimselerdi. Onları, onların dinlerini, onların yollarını ne çabuk unuttunuz? Onlardan inanmayanları Rabbinizin helâk ettiğini ne çabuk unuttunuz?” diyerek onlara helâk konusundaki Allah'ın değişmeyen kanunlarını hatırlatmaktadır.

Cenabı Hak onların bu tavırlarına karşılık Hûd 'un "Allah'ı hakiki şahit gösteririm ve siz de şahit olun ki, ben sizin, Allah'tan başka O'na ortak koşmaya devam ettiğiniz şeylerden kesinlikle uzağım." dediğini nakletmiştir ki, bunun manası açıktır. Hz. Hûd daha sonra "Artık bana topyekûn istediğiniz tuzağı kurun, sonra bana mühlet

¹⁶⁴ Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, C. V, s. 522; İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, C. II, s. 299; Kurtubî, *Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân*, C.VII, s. 211, C. VIII, s. 166; Beğavî, *Meâlimu't-Tenzîl*, C. I, s. 242; Beydâvî, *Tefsîr*, C. I, s. 32; Celâleyn, *Tefsîru'l- Celâleyn*, C. I, s. 203; Vâhidî, *Vecîz*, C. I, s. 399; Ebu Suûd, *İrşâd-u Akli's-Selîm*, C. III, s. 238; Alûsî, *Rûhu'l- Me'ânî*, C. VIII, s. 155; Cevzî, *Zâdu'l-Mesîr*, C. III, s. 221, 222; Sa'lebî, *Cevâhiru'l- Hisân*, C. II, s. 27; Zemahşerî, *Keşşâf*, C. II, s. 112

¹⁶⁵ Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, C. V, s. 522; İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, C. II, s. 299; Kurtubî, *Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân*, C. VII, s. 211, C. VIII, s. 166; Beğavî, *Meâlimu't-Tenzîl*, C. I, s. 242; Beydâvî, *Tefsîr*, C. I, s. 32; Celâleyn, *Tefsîru'l- Celâleyn*, C. I, s. 203; Vâhidî, *Vecîz*, C. I, s. 399; Ebu Suûd, *İrşâd-u Akli's-Selîm*, C. III, s. 238; Alûsî, *Rûhu'l- Me'ânî*, C. VIII, s. 155; Cevzî, *Zâdu'l-Mesîr*, C. III, s. 221, 222; Sa'lebî, *Cevâhiru'l- Hisân*, C. II, s. 27; Zemahşerî, *Keşşâf*, C.II, s. 386

de vermeyin." demiştir ki bu, Hz. Nûh'un Kavmi'ne, "Siz ve ortaklarınız da artık toplanıp ne yapacağınızı kararlaştırın. Bana mühlet de vermeyin."¹⁶⁶ şeklindeki sözünün bir benzeridir. Bu, kesin bir mucizedir. Çünkü bir tek kimse, büyük bir topluluğa karşı: "Bana düşmanlık ve eziyet hususunda elinizden geleni geri bırakmayın." dediğinde, o kimsenin bu sözü, ancak Allah'ın kendisini düşmanların vereceği eziyetlerden koruyup muhafaza edeceğine dair, ilâhî bir garanti içinde olduğu zaman söyleyebileceğini anlarız.

Daha sonra, Hz.Hûd "Yürür hiçbir mahlûk hariç olmamak üzere hepsinin perçeminden tutan O'dur." buyurmuştur. Ezheri şöyle demiştir: "Araplara göre "nâsiye", başın ön kısmındaki (alındaki) saç biten yerdir.

Araplar bir insanı, zelil ve boyun eğmiş olarak tavsif ettiklerinde, "Falancanın nâsiyesi, ancak falancanın elindedir." derler. Yani "O, ona itaat eder." demektir. Çünkü perçeminden, tuttuğu kimseyi, zapt altına almış olursun. Yine araplar bir esir alıp, onu salıvermek ve başına kakıp azâd etmek istediklerinde, onun hor ve hakir olduğuna bir alâmet olsun diye, perçemini keserlerdi. Böylece Kur'ân'da araplara, bildikleri bir üslupla hitab edilmiştir. Buna göre ayetteki bu ifadenin manası, "Her canlı onun kahrı ve kudreti altında olup, onun kaza ve kaderine boyun eğmiştir" şeklinde olur.¹⁶⁷

Daha sonra Hz. Hûd "Benim Rabbim hakikaten dosdoğru yol üzerindedir." demiştir. Bu hususta şu açıklamalar yapılmıştır:

O, "Yürür hiçbir mahlûk hariç olmamak üzere, hepsinin alnından tutan O'dur." deyince, bu yüce bir kudrete ve büyük bir kuvvete işaret olur. Bundan dolayı O, bunun peşinden "Benim Rabbim hakikaten sırat-ı müstakim üzerindedir." Yani, "Allah, o kavme kadir ise de, onlara zulmetmez, ancak hak, adalet ve doğru olanı yapar." demiştir. Mutezile şöyle demektedir: "Ayetteki, "Yürür hiçbir mahlûk hariç olmamak üzere, hepsinin alnından tutan O'dur." ifadesi Allah'ın birliğine; "Benim Rabbim hakikaten sırat-ı müstakim üzerindedir." cümlesi de, ilahi adalete işaret eder. Böylece dinin ancak tevhid ve adaletle tam ve mükemmel olduğu sabit olur."¹⁶⁸

¹⁶⁶ Yunus, 10/7

¹⁶⁷ Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, C. VII, s. 59; İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, C. II, s. 591; Kurtubî, *Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân*, C. IX, s. 49 Şevkânî, *Fethu'l-Kadîr*, C. II s. 730; Beğavî, *Meâlimu't-Tenzîl*, C. I, s. 183; Beydâvî, *Tefsîr*, C. I, s. 240; Celâleyn, *Tefsîru'l- Celâleyn*, C. I, s. 292; Ebu Suûd, *İrşâd-u Akli's-Selîm*, C. IV, s. 218; Alûsî, *Rûhu'l- Me'ânî*, C. XII, s. 83, C. IV, s. 118

¹⁶⁸ Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, C. VII, s. 59; Kurtubî, *Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân*, C. IX, s. 47 Şevkânî, *Fethu'l-Kadîr*, C. II s. 730; Beğavî, *Meâlimu't-Tenzîl*, C. I, s. 183; Beydâvî, *Tefsîr*, C. I, s. 240; Celâleyn, *Tefsîru'l- Celâleyn*, C. I, s. 292; Ebu Suûd, *İrşâd-u Akli's-Selîm*, C. IV, s. 218; Alûsî, *Rûhu'l- Me'ânî*, C. XII, s. 83, 84

Allah Teâlâ, kendi saltanatının, bütün yaratıkları, zapt altına aldığı belirtince, peşinden "Benim Rabbim hakikaten sırat-ı müstakim üzerindedir." ifadesini getirmiştir ki bu, O'na hiçbir şey gizli kalmaz ve O'ndan hiçbir kimse kaçamaz, demektir. Cenabı Hak bu ayette, "sırat-ı müstakim'i" zikretmiş ve bununla herkesin girmesi gereken yolun ancak bu olduğunu belirtmek istemiştir. Nitekim Cenab-ı Hak, "Çünkü Rabbin şüphesiz ki rasad yerindedir (gözetlemededir.)"¹⁶⁹ buyurmuştur.¹⁷⁰

Bunun manası bir rivâyete göre ise "Senin Rabbin sırat-ı müstakime sevk eder. Yani oraya teşvik eder yahut oraya çağırarak sizi oraya sevk eder." şeklindedir.¹⁷¹ Hûd onlara cevap verirken, siz beyinsizsiniz, demeyip de sadece: "Ben de beyinsizlik yoktur." demesi güzel bir edep ve muazzam bir ahlâk göstergesidir.

Hiz. Hûd hakka çağırma görevini sadece Allah için yaptığını hatırlatarak şöyle demiştir: "Ben sizden bunun için bir ücret istemiyorum. Çünkü böyle bir ücret istesem, belki, Bu ücreti elde etmek için bizi Allah'a davet ediyorsun. Eğer ücret olmasaydı, böyle bir şey yapmazdın, diyebilirsiniz."

"Benim ücretim beni yaratana aittir." şeklindeki Hiz. Hûd'un bu ifadesini, tüm peygamberler kendi kavimlerine söylemişlerdir. Ayrıca bu cümle daha önce de ifade ettiğimiz gibi ithamı ortadan kaldırmakla birlikte, peygamberlerinin tebliğlerinin sadece kendi yararlarına bir nasihat olduğunu ispat eder. Çünkü öğütler, beşerî isteklerle karıştırıldığında başarı söz konusu olamaz ve olumlu bir sonuç da alınamaz.¹⁷²

1.3.1.14. Âd Kavmi'nin Helâk Edilmesi

İbn İshâk'tan gelen bir rivâyete göre Âd Kavmi küfrü seçtiği için Cenab-ı Hak onlara üç yıl yağmur vermemiştir. Bu yüzden onların ellerindeki her şey tükenip sıkıntıya düştüler. İnsanlar sıkıntıya düştükleri vakit Harem bölgesindeki Kâbe'ye gidiyordu. Orada ihtiyaçlarının giderilmesi için dua ediyorlardı. Çünkü Kâbe o zamanın ehline de bilinmekte idi. Mekke'de Amalikalılar oturuyordu. Amalikalılar, Amlık b. Lavz (veya Lavm) soyundan geliyorlardı. Lavz, Sam'ın; Sam da Hiz. Nûh'un oğludur. O dönemde liderleri Muaviye b. Bekr adlı biriydi. Onun annesi Âd Kavmi'nden Hübeyra

¹⁶⁹ Fecr, 89/14

¹⁷⁰ Alûsî, **Rûhu'l- Me'ânî**, C. XII, s. 83

¹⁷¹ Taberî, **Câmiu'l-Beyân**, C. VII, s. 59; Şevkânî, **Fethu'l-Kadîr**, C. II, s. 730; Beğavî, **Meâlimu't-Tenzîl**, C. I, s. 183; Celâleyn, **Tefsîru'l- Celâleyn**, C. I, s. 292; Ebu Suûd, **İrşâd-u Akli's-Selîm**, C. IV, s. 218; Alûsî, **Rûhu'l- Me'ânî**, C. XII, s. 83, 84, Cevzî, **Zâdu'l- Mesîr**, C. IV, s. 118

¹⁷² Taberî, **Câmiu'l-Beyân**, C. IX, s. 459, Şevkânî, **Fethu'l-Kadîr**, C. IV s. 157; Beydâvî, **Tefsîr**, C. I, s. 247; Ebu Suûd, **İrşâdu Akli's-Selîm**, C. VI, s. 256; Alûsî, **Rûhu'l- Me'ânî**, C. XIX, s. 109

kızı Celhere'ydi. Âd Kavmi yağmur için dua etsinler diye aralarından yetmiş kişiyi Harem'e gönderdi. Onlar da yeğenleri Muaviye bin Bekr'in yanına gidip misafiri oldular. Bir ay boyunca yanında kalıp bol bol şarap içtiler. Muaviyenin, Ceradetan (iki çekirge) diye adlandırılan iki cariyesi onlara şarkı ve şiirler okuyarak onları eğlendiriyordu. Ancak misafirlikleri uzayınca Muaviye, Âd Kavmi'ne acıdığından onlara bir an evvel gidip de dua edin, demek istedi. Ama utandı. Bunun üzerine onlara gidip dua etmelerini anlatan bir şiir yazdı. Cariyelerine, bu şiiri misafirlerine okumalarını söyledi. Cariyeler de bu şiiri onlara okudu:

Ey Kayl, nice bir zevk edersin?
 Dua et belki bin bir rahmet ola!
 Unuttun halkını, mihnette koydun,
 Sana, pek nice îş-ü izzet ola.
 Susuzluktan o kavmi kurtarırın,
 Senin elinden onlar rahat ola!

Cariyeler mecliste bu şiiri okuyunca o topluluktaki insanlar ne demek istendiğini anlayarak hemen Harem'e gittiler. Kavimleri namına dua ettiler. Sözcüleri olan Kayl b. Anz dua ediyor, onlar da âmin, diyorlardı. Allah Teâlâ gökte beyaz, siyah ve kırmızı olmak üzere üç bulut meydana getirdi. Gökten bir münadinin “Ey Kayl! Kendin veya kavmin için şu üç buluttan birini seç.” demesi üzerine Kayl, “Şu siyah bulutu seçiyorum, zira ondaki su daha fazladır.” dedi. Bu sefer münadi, ”Sen kızgın bir kum seçtin. O, Âd Kavmi'nden ne bir yetişkini, ne de bir çocuğu bırakacak, hepsini helâk edecektir. Geriye sadece Beni Levziye(Lavziye) kabilesi kalacaktır.” dedi. Râviye göre Beni Levziye, Âd Kavmi'ne mensup olup Mekke'de yaşayan bir kabiledir. Âd Kavmi'ne gelen felaket onlara isabet etmemiştir. Âd Kavmi'nden geriye sadece onlar kalmıştır.

Allah Teâlâ böylece o siyah bulutu Âd Kavmi üzerine yolladı. Bulut “el-Muğis” adlı bir vadiden onların üzerine geldi. Onlar bulutu görür görmez sevindiler ve “İşte bu bize yağmur getiren bir buluttur.” dediler. Onlara, “Bu sizin acele ettiğiniz rüzgârdır ve içinde elem verici bir azab vardır. O her şeyi helâk edecektir.” denildi. Rivâyetlere göre bulutun içindeki azabı ilk gören ve anlayan Mehded (Muhedded) isimli bir kadındır. Kadın bulutun içindekini görünce feryat edip bayılır. Ayılınca kendisine ne gördüğü sorulur. O da “Bir rüzgâr gördüm. İçinde alevler vardı. Önünde duran bazı adamlar onu çekiyorlardı.” diye cevap verir. Âd Kavmi'nin helâk eden rüzgarla ilgili olarak

Kur'ân'da birçok ayet yer almaktadır. Bir ayette "akim rüzgârının" onların üzerine gönderilmiş olduğu ve bu rüzgârın değdiği yeri çürümüş hurma ağaçlarına çevirdiği anlatılmıştır. Başka bir ayette ise «sarsar» adlı ve daimi esen bir rüzgârla onların helâk olduğu, o rüzgârın yedi gece, sekiz gün daimi bir şekilde estiği ve onları kökünden sökülen hurma ağaçları gibi savurup yere vurduğu bildirilmektedir. Öyle ki bu rüzgâr insanları yerlerinden kaldırıp tepe üstü yere vuruyor ve böylece başları ezilerek, cesetlerinden ayrılıyordu.¹⁷³ Develeri kaldırıp yer ile gök arasına düşürür, kaldırılan taşları, Âd Kavmi'nin üzerine yağdırırken müslümanların sadece bedenlerini yumuşatıyor ve kendilerine hoş bir esinti geliyordu¹⁷⁴

Allah Teâlâ, bu olayın sonucundan haber vererek, "Bunun üzerine, kendisini de, onunla beraber olanları da katımızdan bir rahmetle kurtardık."¹⁷⁵ Çünkü onlar îmânlarından dolayı ilahi rahmeti hak ettiler.

"Ayetlerimizi yalanlayıp îmân etmeyenlerin ise kökünü kestik."¹⁷⁶ buyurmuştur. Bundan maksat, Cenabı Hakk'ın onlar üzerine, onların köklerini kazıyacak bir azabını göndermiş olmasıdır. Allah, bunun nasıl olduğunu başka ayetlerde beyan etmiştir. "Kat'u'd-dâbir" deyimini "kökünü kazımak" manasındadır. Buna göre Cenab-ı Hak bu lafız ile onlardan geriye hiç kimseyi sağ bırakmadığını işaret etmiştir. Bir şeyin "dâbir"i, "onun sonu" demektir. Buna göre şayet, "Allah Teâlâ, onların, ayetlerini yalanladıklarını haber verince, zaten bu ifadeden onların îmân etmemiş oldukları neticesi çıkmaktadır. Şu halde, bundan sonra bir de, "Îmân etmemiş olanların" demenin ne hikmeti vardır?" denilirse, deriz ki: "Bunun manası şudur: "Onlar yalanlayanlardır. Allah Teâlâ, onların hayatta kalmaya devam etmeleri halinde de, inanmayacaklarını biliyordu. Eğer Allah, onların ileride îmân edeceklerini bilseydi, onları helâk etmeyip hayatta bırakırdı."¹⁷⁷

Hz. Allah'ın "Hûd'u ve beraberindeki inanları, kurtardık." buyruğuna gelince, belaların aynı anda hem müminlere, hem kâfirlere gelmesi caizdir.¹⁷⁸ Bu durumda o bela, müminler için bir rahmet, kâfirler için bir azap olmuş olur. Fakat peygamberlerini

¹⁷³ Taberî, *Câmi'u'l-Beyân*, C. XI, s. 557

¹⁷⁴ Taberî, *Câmi'u'l-Beyân*, C. V, s. 523; İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, C. II, s. 300; Kurtubî, *Câmi' li Âhkâmî'l-Kur'ân*, C. XVI, s. 176; Beğavî, *Meâlimu't-Tenzil*, C. I, s. 243; Beydâvî, *Tefsîr*, C. I, s. 34; Ebu Suûd, *İrşâd-u Akli's-Selîm*, C. III, s. 240; Zemahşerî, *Keşşâf*, C. IV, s. 299

¹⁷⁵ A'râf, 7/ 72

¹⁷⁶ A'râf, 7/ 72

¹⁷⁷ Taberî, *Câmi'u'l-Beyân*, C. V, s. 529; Beydâvî, *Tefsîr*, C. I, s. 34; Ebu Suûd, *İrşâd-u Akli's-Selîm*, C. III, s. 240

¹⁷⁸ Enfâl, 8/25

yalanlayan kavimlere inen azaba gelince; Allah'ın hikmeti müminleri bu azaptan kurtarmayı gerektirir. Eğer böyle olmasaydı, o zaman bu belanın, onların inkârlarına karşı bir ceza olduğu anlaşılmazdı. İşte bundan ötürü Hz. Allah, "Hûd'u ve beraberindeki inanları kurtardık." buyurmuştur

Ayetteki "Bizden bir rahmet olarak (kurtardık)" ifadesiyle ilgili olarak şu açıklamalar yapılmıştır:

- 1) Allah, bu sözü ile insanın, îmân ve sâlih amelde gayret göstermiş olsa bile, ancak Allah'ın rahmeti ile kurtulabileceğini kastetmiştir.
- 2) Buradaki "rahmetten maksat, Allah'ın hidayet ettiği ve muvaffak kıldığı îmân ve salih ameldir.
- 3) Allah onlara o vakit merhamet etmiş ve cezada onları kâfirlerden ayırmıştır.

"Onları ağır azaptan kurtardık." buyruğuna gelince, bundan önceki "kurtarma"dan maksat, dünyadaki azaptan kurtarmadır. Bu ikinci kurtarma ile de, kıyamet azabından kurtarma kastedilmiştir. Allah, kıyamet azabını, onlar için ölümden sonra olacak bu azabın, içindeki azaba oranla daha ağır olduğuna dikkat çekmek için, "galiz bir azab" diye nitelemiştir. O halde ayetteki, "Onları... kurtardık" buyurmaktan maksat, "Biz onların, bu ağır azaba hak etmediklerine ve buna düşmemelerine hükmettik." manasıdır.

Allah, Âd Kavmi'nin kıssasını anlatınca, Muhammed ümmetine hitap ederek, 'İşte Âd (Kavmi)!' buyurmuştur. Bu, onların kabirlerine ve geride kalan izlerine bir işaret olup, Cenab-ı Hak, yeryüzünde gezip dolaşın, bütün bu (eski eserlere, antik kentlere) bakın da ibret alın, demek istemiştir.¹⁷⁹

Hûd Kavmi'ni helâk eden rüzgârla ilgili olarak Kur'ân-ı Kerim'deki bazı lafızlar ve izahları şöyledir. Lafızlar üç tane olup bunlar; "Rîhu sarsar" "Rih-u Akîm" "sâika" dır.

"Rihu sarsar" hakkındaki açıklamalar şöyledir:

- 1) Bu, sesli ve gürültülü bir şekilde esen fırtına demektir. Buna bu ismin verilmesinin sebebi hususunda şu izahlara yer verilmiştir:

- a) Dondurucu soğuk rüzgârın eserken meydana getirdiği uğultu ve gürültüden dolayı bu isim verilmiştir.¹⁸⁰

¹⁷⁹ Râzî, **Tefsîru'l- Kebîr**, C. XVII, s. 15

¹⁸⁰ İbn Kesîr, **Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm**, C. II, s. 530; Şevkânî, **Fethu'l-Kadîr**, C. V, s. 391, C. IV, s. 727; Beydâvî, **Tefsîr**, C. I, s. 111, 378; Celâleyn, **Tefsîru'l- Celâleyn**, C. I, s. 632, 706, 761; Ebu Suûd, **İrşâd-u Akli's-Selîm**, C. IX, s. 22; Alûsî, **Rûhu'l- Me'ânî** C. XXIX, s. 49; Zemahşerî, **Keşşâf**, C. IV, s.

b) Bu, "kapı sarîrî (gıcirtısı)" tabirinden alınmadır.¹⁸¹

c) Bu, gürültülü ve sesli manasına gelen "surre" kökünden gelmektedir. Zâriyat Süresi 29. âyetteki "Sarra" (kısır) kelimesi de bu köktendir.¹⁸²

2) Bu, tıpkı ateşin yakıp kavurması gibi soğuğu ile yakıp kavuran, dondurucu bir rüzgâr demektir ve "soğuk" manasına gelen "sırr" kelimesinden gelmektedir.¹⁸³ Nitekim Cenab-ı Hakk da, "... Kendisinde, sırr (soğukluk) bulunan rüzgâr gibi. Kendilerine zulmetmiş bir kavmin ekinine isabetle onu mahvetmiş..."¹⁸⁴ buyurmuştur. Hz. Peygamber'den rivâyet olunduğuna göre; "Rüzgârlar sekiz çeşittir. Bunlardan dördü azab rüzgarı olup; Âsîf, Sarsar, Akîm ve Semûm'dur. Dördü ise rahmet rüzgârlarıdır: Nâşîrât, Mübeşşîrât, Mürselât, ve Zâriyât..."¹⁸⁵

İbn Abbas'ın da, "Allah Teâlâ Âd Kavmi üzerine, ancak yüzüğüm kadar rüzgâr göndermiştir" dediği rivâyet edilmiştir.¹⁸⁶ Onun bu söz ile anlatmak istediği şudur: O rüzgâr bu kadar az olmasına rağmen her şeyi helâk etmiştir. Bu da, Allah'ın kudretinin mükemmelliğine işaret eder.¹⁸⁷

Kur'ân-ı Kerim'de Âd Kavmi'ni helâk eden rüzgârla ilgili olarak geçen ikinci lafız. "Rih-u Akîm"dir.

*"Âd Kavmi'nde de nice ibretler vardır. Hani onların üzerine köklerini kazıyan(kısır edici) bir rüzgâr göndermiştik. Bir rüzgâr ki, dokunduğu her şeyi küle çeviriyordu."*¹⁸⁸

"Rih-u Akîm"le ilgili olarak şu açıklamalar yapılmıştır. Akîm "Kısır" anlamına gelir. Zira bu rüzgâr ne yağmurun yağacağını müjdeleyen ne de bitkileri aşıl原因 bir rüzgârdır.

İbni Abbas, şiddetli hiçbir şeyi aşıl原因 ve bulutları sevk etmeyen bir rüzgârdır, demiştir. Mücahid, kendisinde hiçbir fayda olmayan ve bitkileri aşıl原因

587; Kurtubî, *Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân*, C. XVII, s. 119; Beğavî, *Meâlîmu't-Tenzîl*, C.I, s. 169; Vâhidî, *Vecîz*, C. I, s. 953, 1047

¹⁸¹ Şevkânî, *Fethu'l-Kadîr*, C. V, s. 391; Kurtubî, *Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân*, C. XVIII, s. 225

¹⁸² Kurtubî, *Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân*, C. XV, s. 303

¹⁸³ İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, C. II, s. 530; Kurtubî, *Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân*, C. XVIII, s. 225; Ebu Suûd, *İrşâd-u Akli's-Selîm*, C.VIII, s. 8 C. IX, s. 22; Şevkânî, *Fethu'l-Kadîr*, C. V, s. 177, C. IV, s. 727; Suyûtî, *ed-Durru'l- Mensûr*, C.VII, s. 677; Alûsî, *Rûhu'l- Me'ânî*, C. XIV, s. 122

¹⁸⁴ Al-i İmran, 3/117

¹⁸⁵ Taberî, *Câmi'u'l-Beyân*, C. XII, s. 207, C. XI, s. 94; Kurtubî, *Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân*, C. XVIII, s. 225

¹⁸⁶ İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, C. IV, s. 204, s. 530; Şevkânî, *Fethu'l-Kadîr*, C. V, s. 394; Suyûtî, *ed-Durru'l- Mensûr*, C.VIII, s. 264; Ebu Suûd, *İrşâd-u Akli's-Selîm*, C. IX, s. 22

¹⁸⁷ Taberî, *Câmi'u'l-Beyân*, C. XII, s. 207, C. XI, s. 94; Kurtubî, *Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân*, C. XVIII, s. 225

¹⁸⁸ Zâriyât, 51/ 41,42

bir rüzgârdır, demiştir. Said İbni Müseyyib ise kuzey rüzgârdır, demiştir.¹⁸⁹

Beydavi'ye göre ise akim diye isimlendirilmesinin sebebi onların kökünü kazıması ve hiçbir fayda içermemesidir. Bu rüzgâr Debur, Kuzey veya Nekba Rüzgârı'dır.¹⁹⁰

Helâk ile ilgili bir başka kavram ise "sâika" dır. "*Ey Muhammed, yine yüz çevirirlerse onlara şöyle de: "Ben sizi, Âd ve Semûd Kavimleri'nin başlarına inen o korkunç yıldırıma benzer bir yıldırımla uyardım,"*"¹⁹¹

Sâika azap, yıldırım ve korkunç bir ses olarak tefsir edilmiştir.¹⁹²

Bu azap günlerinin, "eyyamü'l-acûz" (kocakarı fırtınaları) günleri olduğu da ileri sürülmüştür. Bu günlere kocakarı günleri denmesinin nedeni Âd Kavmi'nden bir kocakarı bir tünelde gizlenmiş de, rüzgar onu da sekizinci gün oradan çıkarmış ve helâk etmiştir. Bu günlerin, kış günlerinin sonuncu günleri (Süryani aylarındandır) olduğu iddiası da vardır.¹⁹³

Ayetteki, "Öyle ki, o kavmin bu kasırğa içinde, nasıl ölüp yıkıldığını görürdün." ifadesine gelince, yani "kasırganın esişi içinde" demektir. Bazıları da, "O gece ve gündüzlerde " demişlerdir.

"Sar'â", sar kelimesinin çoğuludur. Mukatil, bu kelimenin "ölüler" manasında olduğunu; Cenabı Hakk'ın bu ifadeyle, onların helâk sebebiyle bayılıp düştüklerini, dolayısıyla ölüm sar'ası gibi, sar'aya tutulduklarını kastettiğini söylemiştir.¹⁹⁴

Daha sonra Cenabı Hak, "Onlar, sanki içleri bomboş hurma kütükleri gibidirler." buyurmuştur. "Nahl" kelimesi, hem müennes, hem de müzekker için kullanılır.¹⁹⁵ Onların, kökünden sökülmüş hurma kütüklerine benzetilmiş olmalarının sebebi, iri yapılı ve cüsseli olduklarını anlatmak olabileceği gibi, bununla köklerinin kazındığı

¹⁸⁹ Taberî, *Câmi'u'l-Beyân*, C. XI, s. 468; İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, C. IV, s. 302; Suyûtî, *ed-Durru'l- Mensûr*, C. VII, s. 621; Alûsî, *Rûhu'l- Me'ânî*, C. II, s. 32; Sa'lebî, *Cevâhiru'l- Hisân*, C. II, s. 25

¹⁹⁰ Beydâvî, *Tefsîr*, C. I, s. 240

¹⁹¹ Fussilet, 41/ 13

¹⁹² Taberî, *Câmi'u'l-Beyân*, C. XI, s. 93; İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, C. IV, s. 115, 120; Kurtubî, *Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân*, C. XV, s. 302; Şevkânî, *Fethu'l-Kadîr*, C. VII, s. 724; Beğavî, *Meâlimu't-Tenzîl*, C. I, s. 166; Beydâvî, *Tefsîr*, C. I, s. 109; Celâleyn, *Tefsîru'l- Celâleyn*, C. I, s. 631; *ed-Durru'l- Mensûr*, C. VII, s. 317; Alûsî, *Rûhu'l- Me'ânî*, C. XXIV, s. 109; Sa'lebî, *Cevâhiru'l- Hisân*, C. IV, s. 84

¹⁹³ İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, C. IV, s. 530; Kurtubî, *Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân*, C. XVIII, s. 225; Beğavî, *Meâlimu't-Tenzîl*, C. I, s. 218; Beydâvî, *Tefsîr*, C. I, s. 378; Ebu Suûd, *İrşâd-u Akli's-Selîm*, C. IX, s. 22; Alûsî, *Rûhu'l- Me'ânî*, C. XXIX, s. 42; Zemaşerî, *Keşşâf*, C. IV, s. 588

¹⁹⁴ Taberî, *Câmi'u'l-Beyân*, C. XII, s. 208; Şevkânî, *Fethu'l-Kadîr*, C. V, s. 391; Sa'lebî, *Cevâhiru'l- Hisân*, C. IV, s. 332

¹⁹⁵ Şevkânî, *Fethu'l-Kadîr*, C. IV, s. 545; Beydâvî, *Tefsîr*, C. I, s. 267

kastedilmiş olması da muhtemeldir, yani, "O rüzgâr onları söküp attı. Böylece onlar tıpkı hurma kütükleri gibi, büyük bir yığın oluverdiler." demektir. "Nahl" kelimesinin "hâviye" (bomboş) diye tavsif edilişi de şundan dolayıdır; Bu kelimenin, o kavmin sıfatı olması ihtimal dâhilindedir. Çünkü o rüzgâr, onların içlerine girmiş ve onları, tıpkı içleri bomboş hurma ağaçları gibi yere sermiştir.¹⁹⁶ Buradaki "hâviye" kelimesi, "bâliye" (çürümüş) mânâsında da tefsir edilmiştir. Çünkü kütükler çürüyünce, içleri boşalır. Böylece onlar, helâk edildikten sonra, çürümüş hurma ağaçlarına benzemiş olurlar.¹⁹⁷

1.3.1.15. Âd Kavmi Kıssasından Alınacak İbretler Ve Çıkarılacak Hükümler

Hız. Hûd'un ve kavminin kıssasında bir takım ibret ve öğütler vardır ki önemlileri şunlardır:

- 1- Peygamberlerin, hiçbir ortak koşmaksızın yalnızca Allah'a ibadet etmek ve O'na başka bir ilâhı ortak koşmayı reddetmek için kavimlerine yönelttikleri davetleri dolayısıyla oldukça şiddetli sıkıntılarla karşılaşmaları onların sabır ile bezenmelerini zorunlu kılmıştır. Hız. Hûd da kavmini bir ve tek olan Allah'a ibadete çağırdı. Allah'ın yeryüzünde onlara iktidar vermek, bedenlerini güçlü ve uzun boylu kılmak gibi lütuflarını ve diğer nimetlerini hatırlattı.
- 2- Peygamberler kavminin cinsinden olur. O da onlar gibi bir insandır. Aynı zamanda o toplumdan bir kişidir. Fakat toplumun en soylusu, mevki itibariyle en üstünleri, aşiret itibariyle en değerlileri, ahlâk ve edep itibariyle en yüksekleri olur. İşte bütün bunlar Hız. Hûd'a verilmişti. Buna delil ise kendisini beyinsizlikle itham eden kavmine oldukça hikmetli bir şekilde cevap vermiş olması, onu beyinsizlik ve sapıklıkla nitelendirmiş olmalarına rağmen söylediklerine iltifat etmemesidir. İşte üstün ve yüce insanların takip ettikleri yol budur. Onlar beyinsizlere, ayak takımına sabır ve tahammül içinde karşılık verirler, kötü sözleri görmezlikten gelir, affeder ve bağışlarlar.
- 4- Yüce Allah Âd Kavmi'ni Allah'ın ayetlerini yalanlamaları, küfürleri ve îmân etmeyişleri sebebiyle helâk etti. Şiddetli rüzgârlarla onları mahvetti.

¹⁹⁶ Kurtubî, *Câmi' li Âhkâmî'l-Kur'ân*, C. XVII, s. 119; Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, C. XII, s. 208; Şevkânî, *Fethu'l-Kadîr*, C.V, s. 391; Beğavî, *Meâlimu't-Tenzîl*, C. I, s. 208; Celâleyn, *Tefsîru'l-Celâleyn*, C. I, s. 762; Suyûtî, *ed-Durru'l- Mensûr*, C. VIII, s. 266

¹⁹⁷ Kurtubî, *Câmi' li Âhkâmî'l-Kur'ân*, C. XVIII, s. 225; İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, C. IV, s. 530; Şevkânî, *Fethu'l-Kadîr*, C.V, s. 391; Beğavî, *Meâlimu't-Tenzîl*, C. I, s. 208; Celâleyn, *Tefsîru'l-Celâleyn*, C. I, s. 762; Ebu Suûd, *İrşâd-u Akli's-Selîm*, C. IX, s. 22; Cevzî, *Zâdu'l- Mesîr*, C. VIII, s. 347

5- Yüce Allah Hz. Hûd'u ve îmân edenleri kurtardı. Çünkü onlar îmânları sebebiyle rahmeti hak etmişlerdi. Yüce Allah Âd Kavmi üzerine onları kökten imha eden fırtına azabını, Hz. Hûd'a bir mucize olmak üzere indirdi.

6- Hz. Hûd davetini şu iki olgu üzerinde yoğunlaştırmıştır.

a) Tevhide ve tek olan Allah'a kulluğa davet.

b) İstiğfar ve peşinden tevbe etmeye davet.

İstiğfar ile tevbe arasındaki fark şudur. İstiğfar, af ve mağfiretin talep edilmesidir. Bu bizzat istenen şeydir. Tevbe ise istiğfarın şartlarından biridir. Bu da mağfirete zıt olan şeylerden tamamen uzaklaşmak ve onlardan yüz çevirmek demektir. Ayette mağfiret talebi önce zikredilmiştir. Çünkü bu bizzat istenen husustur. Tevbe ise onun kabul edilmesi için şarttır.

7- Âd Kavmi'nin peygamberlerine olan cevabı, tanrılar edindikleri putlarına tapınmayı sürdürecekleri, atalarını körü körüne taklit edecekleri şeklinde idi. Bu da düşünce ve aklın kullanılmaması ve Allah'ın Hz. Hûd'un elinde ortaya koyduğu pek çok mucize ve açık delillerden netice çıkarmak üzerine kurulan serbest ve bağımsız düşüncenin onlar arasında yaygın olmayışından kaynaklanıyordu.

Bu delillerden biri, Hz. Hûd'un kendisine karşı hile ve tuzaklarını getirmelerini, onların ve tanrılarının kendisine hiç mühlet tanımadan zarar vermelerini istemesi idi.

8- Yaratan, dilediğini yok eden, mahlûkatında dilediği gibi tasarrufta bulunan, dilediğine engel olan Allah'a güvenip dayanmak îmânın esaslarındandır.

9- Allah Tealâ hak ve adaleti yerine getirmeye kadirdir. Allah azgın ve şiddetli Âd Kavmi'ni yok etmeye kadir olduğu halde o zulmetmemiş, onlara sadece hak, adalet ve doğruluğun gereği ne ise o şekilde muamele etmiştir.

10- Peygamberlerin vazifesi ilâhî mesajı tebliğ etmek ve inkârcılara karşı hüccetleri ortaya koymaktır. İnsanlar peygamberlerin davetlerinden ve açık beyanlarından yüz çevirseler de peygamberler sorumluluklarını ve görevlerini yerine getirmiş olurlar. İnkâr edip yüz çeviren insanlar da kaybeden, zarara uğrayan, helâk olmakla dünyada azaba uğrayan taraf olurlar. Onlardan daha çok Allah'a itaat edip O'nu bir kabul eden ve O'na ibadet eden başka bir kavim onların yerine geçer.

11- Âd Kavmi'nin tehlikeli durumu üç ana esasta toplanabilir: Rablerinin ayetlerini inkâr etmeleri, peygamberlerine isyan etmeleri ve başkanlarına uyarak düşünüp incelemeden körü körüne onları taklit etmeleridir.

12- Âd Kavmi'nin cezası dünyada Allah'tan ve insanlardan lanete uğrama, çok azgın ve korkunç bir rüzgar, şiddetli bir kasırga ile helâk edilmeleri, hayırdan uzaklaşmaları, kıyamet gününde Allah'ın rahmetinden kovulmaları şeklinde olmuştur.

13- Davetçinin üslûbu nefret ettirmeyen gayet yumuşak, tatlı bir üslup olmalıdır. Hz. Hûd bu üslûbu benimsemiş, kavmine Allah'ın kendilerine bahşettiği nimetleri hatırlatmış ve onları bu nimetlere şükretmeye, verdiği nimetlere karşılık olarak nimeti veren Allah'a îmân etmeye teşvik etmişti. Kendisine ibadet edilmesi, şükredilmesi ve nankörlük edilmemesi vacip olanın sadece Allah olduğunu hatırlatmıştır.¹⁹⁸

1.3.2.Sâlih Peygamber Ve Semûd Kavmi

Bu bölümde tefsir kaynaklarından Hz. Sâlih ile ilgili elde ettiğimiz bilgileri ele alacağız.

1.3.2.1.Sâlih Peygamber Ve Soyu

Kur'ân-ı Kerim'de ismi dokuz defa geçen Hz. Sâlih'in soyu hususunda iki farklı rivâyet vardır. Soy sıralaması bir rivâyete göre; Sâlih b. Ubeyd b. Esef b. Mâşih b. Ubeyd b. Hâzir b. Semûd şeklindedir.¹⁹⁹ Vehb'den gelen rivâyette ise; Sâlih b. Ubeyd b. Câbir b. Semûd olarak ifade edilmiştir.²⁰⁰

1.3.2.2. Sâlih Peygamber'in Fiziki Yapısı Ve Konumu

Hz. Sâlih nesep itibariyle kavminin en şerefliyelerinden ve en üstün olanlarından.²⁰¹ Sâlih (a.s.) genç bir delikanlı iken kavmine peygamber olarak gönderildi. Beyaza çalar kırmızı benizli idi. Saçları kıvırcık değil, düz idi. Sâlih (a.s.) kavminde kırk sene kaldı. Nevfe's- Şamî demiştir ki, "Hz. Sâlih peygamber olarak gönderildiğinde genç bir insandı. Yaşlanıncaya kadar onlara tebliğde bulundu." Nevevi ise "Onların arasında yirmi sene kaldı ve seksen beş yaşında iken Mekke'de vefat etti." demiştir.²⁰²

¹⁹⁸ Râzî, *Tefsîru'l- Kebîr*, C. XVII, s. 16

¹⁹⁹ Kurtubî, *Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân*, C. VII, s. 212; Şevkânî, *Fethu'l-Kadîr*, C. II, s. 320; Beğavî, *Meâlîmu't-Tenzîl*, C. I, s. 247; Beydâvî, *Tefsîr*, C. I, s. 35; Ebu Suûd, *İrşâd-u Akli's-Selîm*, C. III, s. 241; Sa'lebî, *Cevâhiru'l- Hisân*, C. II, s. 32

²⁰⁰ Sa'lebî, *Cevâhiru'l- Hisân*, C. II, s. 32; Alûsî, *Rûhu'l- Me'ânî*, C. VIII, s. 162

²⁰¹ Kurtubî, *Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân*, C. VII, s. 212; Şevkânî, *Fethu'l-Kadîr*, C. II, s. 320; Beğavî, *Meâlîmu't-Tenzîl*, C. I, s. 247

²⁰² Beğavî, *Meâlîmu't-Tenzîl*, C. I, s. 248; Alûsî, *Rûhu'l- Me'ânî*, C. VIII, s. 162; Sa'lebî, *Cevâhiru'l- Hisân*, C. II, s. 32; Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, C. V, s. 530

1.3.2.3. Semûd Kavramı

Ebu Amr b. el-Alâ'ya göre, "Bu kavme, "suyu az" manasına gelen semed kelimesinden türetilmiş olarak "Semûd" denilmiştir. Çünkü bunların suyu azdı." ²⁰³

Bir başka rivâyete göre ise bu kavmin atasının adı olan Semûd, kavmin de adı olmuştur. Semûd kelimesinin munsarîf olmaması, bir kabile adı olarak kullanılmasından dolayıdır. Ebu Hatim der ki: "Bunun munsarîf olmayışı, arapça olmayan bir isim olduğundan dolayıdır. Nehhâs, bunun doğruluğunu kabul etmez. Çünkü bu kelime, az su demek olan semed'den türemiştir, demiştir. Kıraat âlimleri ise, "Haberiniz olsun ki Semûd, Rablerini inkâr ile kâfir oldular." ²⁰⁴ buyruğunu kabile adı olmak üzere okumuşlardır. ²⁰⁵

1.3.2.4. Semûd Kavmi'nin Nesebi

Semûd Kavmi, bir arap kabilesi olup rivâyetlere göre adını Hz. Nûh'un oğlu Sâm'ın üçüncü kuşaktan torunu olan Semûd b. Câsir'den almıştır. Bir önceki kıssada anlatılan Âd Kavmi'yle aynı soydan olup Sâm'ın oğlu İrem'de birleşmektedirler. ²⁰⁶ Semûd Kavmi de Âd Kavmi gibi Arab-ı Âribe'dendir. Allah onlara Hz. Sâlih'i peygamber olarak göndermişti. Müfessirler ve soy bilimcileri Semûd'un; Asur'un, o İrem'in, o Sâm'ın, onun da Hz. Nûh'un oğlu ve Cübeys bin Âsir'in kardeşi olduğunu söylemektedirler. Tâsim kabilesi de aynı şekildedir ve hepsi de Hz. İbrahim'den önceki arap kabileleridir. Semûd Kavmi, Âd Kavmi'nden sonradır. ²⁰⁷

1.3.2.5. Semûd Kavmi'nin Yaşadığı Bölge

Semûd Kavmi, Hicr denilen bir bölgede yaşıyorlardı. Bu bölge, Hicâz ile Şam arasında olan Vadi'l-Kurâ' ya kadar uzanmaktaydı. Semûd Kavmi'nin şehirlerinin kalıntıları günümüze kadar gelmiştir. Hz. Peygamber H. 9. yılda Tebuk'e giderken

²⁰³ Râzî, **Tefsîru'l- Kebîr**, C. 14, s. 161 Beğavî, **Meâlimu't-Tenzîl**, C. I, s. 247; Ebu Suûd, **İrşâd-u Akli's-Selîm**, C. IV s. 220; Alûsî, **Rûhu'l- Me'ânî**, C. VIII, s. 162; Zemahşerî, **Keşşâf**, C. II s. 116

²⁰⁴ Hud, 11/68

²⁰⁵ Râzî, **Tefsîru'l- Kebîr**, C. 14, s. 161 Şevkânî, **Fethu'l-Kadîr**, C. II, s. 320; Ebu Suûd, **İrşâd-u Akli's-Selîm**, C. IV, s. 220; Alûsî, **Rûhu'l- Me'ânî**, C. VIII, s. 162; Sa'lebî, **Cevâhiru'l- Hisân**, C. II, s. 31; Zemahşerî, **Keşşâf**, **Keşşâf**, C. II, s. 115

²⁰⁶ Taberî, **Câmiu'l-Beyân**, C. V, s. 530; Şevkânî, **Fethu'l-Kadîr**, C. II, s. 320; Beğavî, **Meâlimu't-Tenzîl**, C. I, s. 247; Ebu Suûd, **İrşâd-u Akli's-Selîm**, C. III, s. 241; C. IV, s. 220; Alûsî, **Rûhu'l- Me'ânî**, C. VIII, s. 162; **Keşşâf**, C. II, s. 116

²⁰⁷ İbn Kesîr, **Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm**, C. II, s. 303, C. III, s. 700; Alûsî, **Rûhu'l- Me'ânî**, C. XII, s. 172

Semûd harabelerinden geçmiştir.²⁰⁸

Katade'ye göre ise “Hicr Halkı” ile kastedilen, Hicr Vadisi'nin halkıdır. Hz. Sâlih'in kavmiyse Semûd'du. Hicr ise, Semûd'un yurduna denilmekte olup, burası Mekke ile Tebûk arasındadır.²⁰⁹

Hicr bölgesi, Medâin-i Sâlih ve Feccun- Nâke diye de bilinmektedir. Semûd Kavmi'nin toprakları, Medyen topraklarının güneydoğusunda olup Akabe körfezine karşıdır. Âd Kavmi'ne, helâk oldukları vakte kadar İrem Âd'ı deniliyordu. Onlardan sonra da Semûd Kavmi'ne İrem Semûd'u denilir oldu.²¹⁰

İbn Cerir şöyle demektedir: “Burası Hicâz ile Şam arasındaki bir yerin adıdır. Onun izleri hâlâ mevcuttur. Şam'dan Hicâz'a, Hicâz'dan Şam'a gidip gelenler bu kalıntıları görürler.”²¹¹

İmam Ahmed, Abdussamed tarikiyle İbn Ömer'den şöyle bir rivâyet nakletmektedir: Hz. Peygamber, Tebûk seferinde Semûd harabelerinin yanından geçerken “Hicr” denen bir mevkide konakladı. Halk, Semûd'un su çektiği kuyulardan su aldı. Suyun bolluğundan dolayı şaşırıldılar ve çanakları ateşlerin üzerine koydular. Hz. Peygamber, halka tüm çanakları yere dökmelerini ve hamurları develere yedirmelerini emretti. Sonra Hz. Peygamber oradan kalkarak onları Hz. Sâlih'in devesinin su içtiği kuyunun yanına götürdü ve orada konakladılar. Azab gören bir kavmin bulunduğu yere girmekten onları menederek, “Onlara isabet edenin bir benzerinin de sizlere isabet etmesinden korkarım. Sakın onların yanına girmeyin.” diye buyurdu.²¹²

Yine İmam Âhmed, Affan tarikiyle İbn Ömer'den şöyle bir rivâyet nakletmiştir: Hz. Peygamber, Hicr'de iken “Sakın bu azabı görenlerin yerlerine girmeyin. Ancak ağlayarak giriniz. Onlara isabet edenin bir benzerinin size isabet etmemesi için, eğer ağlamıyorsanız oraya sakın girmeyin.” diye buyurmuştur.²¹³

İmam Ahmed, Yezid bin Harun el-Mesudi tarikiyle Ebu Kebşe el-Enmari'den şöyle rivâyet etmektedir; Tebûk seferinde Hicr Ehlinin bulunduğu yere varıldığında

²⁰⁸ Taberî, **Câmiu'l-Beyân**, C. V, s. 530; İbn Kesîr, **Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm**, C. II, s. 303, Kurtubî, **Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân**, C. VII, s. 212; **Fethu'l-Kadîr**, C. II, s. 320; Beğavî, **Meâlimu't-Tenzîl**, C. I, s. 247; Beydâvî, **Tefsîr**, C. I, s. 35; Râzî, **Tefsîru'l- Kebîr**, C. 14, s. 161

²⁰⁹ Kurtubî, **Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân**, C. X, s. 42

²¹⁰ Beğavî, **Meâlimu't-Tenzîl**, C. I, s. 417

²¹¹ Şevkânî, **Fethu'l-Kadîr**, C. III, s. 200

²¹² İbn Kesîr, **Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm**, C. II, s. 303; Şevkânî, **Fethu'l-Kadîr**, C. II, s. 322; Taberî, **Câmiu'l-Beyân**, C. VII, s. 64; Kurtubî, **Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân**, C. X, s. 42; Beğavî, **Meâlimu't-Tenzîl**, C. I, s. 248

²¹³ İbn Kesîr, **Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm**, C. II, s. 303; Şevkânî, **Fethu'l-Kadîr**, C. II, s. 322; Kurtubî, **Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân**, C. X, s. 42; Beğavî, **Meâlimu't-Tenzîl**, C. I, s. 248

halk süratle girip oraya baktılar. Bu haber Hz. Peygamber'e ulaştınca o halka şöyle seslendi: “Namaz başlamıştır.” Ben Hz. Peygamber'in yanına gittiğimde elinde mızrağı vardı ve “Allah'ın gazab etmiş olduğu bir kavmin yanına mı giriyorsunuz?” diye soruyordu. Oradakilerden biri, “Ey Allah'ın Rasûlü! Onlardan ibret almalı mı?” diye sorunca, Hz. Peygamber: “Size ondan daha hayret vericisini söyleyeyim mi? İçinizde sizden biri var ki, size sizden önce olanları da, sonra olanları da haber veriyor. Doğru olun, doğru yürüyün. Kuşkusuz ki Allah, size verilen azaba zerre kadar önem vermez. İleride kendilerinden hiçbir şeyi uzaklaştırmayan bir kavim gelecektir.” diye buyurdu.²¹⁴

1.3.2.6. Semûd Kavmi'nin İnsanlarının Fiziki Özellikleri

Müfessirler, dağları yontup dağlardan ilk binalar yapanın Semûd Kavmi olduğunu söylemişlerdir. Medayin'de bin yediyüz kasaba vardı ve hepsini de kayalıkları oyarak yapmışlardı. Evlerden, konaklardan bir milyon yedi yüz bin kadar yaptılar, hepsi de taşandı.²¹⁵ Cenab-ı Hak bu konuyla ilgili olarak, Hicr Suresi'nde “Dağlarda güvenilir evler yapıyorlardı.”²¹⁶ buyurmuştur. Onlar çok güçlü olduklarından dolayı kocaman kayaları yerlerinden çıkarıyor, dağları deliyorlar ve kendilerine evler yapıyorlardı.²¹⁷

1.3.2.7. Semûd Kavmi'ne Verilen Nimetler

Allah, ayetlerine inanmayan ve elçileriyle mücadeleye girişen Âd Kavmi'ni yok etti ve onların yerine Semûd'u getirdi. Onlardan aldığı nimetlerini Semûd Kavmi'ne verdi. Onlara imkân verdi, yeryüzünde hükmetme yetkisi verdi. Diledikleri gibi yeryüzüne hükmedecek konuma getirdi. Yeryüzünün ovalarında köşkler, saraylar, sayfiyeler kurup, yazı buralarda geçiriyorlardı. Kışın ise dağlardaki kayalıklardan yontup yaptıkları müreffeh evlerde kalıyorlardı.²¹⁸

²¹⁴ İbn Kesîr, **Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm**, C. II, s. 303

²¹⁵ Kurtubî, **Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân**, C. XX, s. 44; Şevkânî, **Fethu'l-Kadîr**, C. V, s. 617; Zemahşerî, **Keşşâf**, C. II, s. 116; Ebu Suûd, **İrşâd-u Akli's-Selîm**, C. IX, s. 155

²¹⁶ Hicr, 15/ 83

²¹⁷ Taberî, **Câmiu'l-Beyân**, C. XII, s. 569; İbn Kesîr, **Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm**, C. IV, s. 651; Kurtubî, **Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân**, C. XX, s. 44; Şevkânî, **Fethu'l-Kadîr**, C. IV, s. 186, C. V, s. 617, 619; Beğavî, **Meâlimu't-Tenzîl**, C. I, s. 418; Beydâvî, **Tefsîr**, C. I, s. 488; Ebu Suûd, **İrşâd-u Akli's-Selîm**, C. IX, s. 155; Suyûtî, **ed-Durru'l- Mensûr**, C. VIII, s. 506; Alûsî, **Rûhu'l- Me'ânî**, C. XXX, s. 124; Cevzî, **Zâdu'l- Mesîr**, C. IX, s. 102, 117; Zemahşerî, **Keşşâf**, C. IV, s. 539

²¹⁸ Râzî, **Tefsîru'l- Kebîr**, C. 14, s. 164; Taberî, **Câmiu'l-Beyân**, C. V, s. 530; İbn Kesîr, **Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm**, C. II, s. 303; Kurtubî, **Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân**, C. VII, s. 213; Şevkânî, **Fethu'l-**

Rivâyetlere göre kendilerinden öncekilerin rüzgâr ve sarsıntıyla yok edildiklerini bildikleri için güya dağların üzerlerindeki kayalardan evler yaparak kendilerini Allah'tan gelebilecek muhtemel bir azaba karşı sağlama almaya çalışıyorlardı.²¹⁹

Semûd Kavmi, dağ başlarında kayaları yontarak, dağları delerek çok muhkem evler yapıyor, hiç ölmeyeceklermiş gibi köşkler içinde yaşıyorlardı ve zannediyorlardı ki bu sağlam yapılar kendilerini her türlü tehlikelere karşı koruyacak. Bu sağlam yapılarına, muhkem evlerine, mülklerine, servetlerine makamlarına ve medeniyetlerine güvenerek Allah'ın ayetleriyle, Allah'ın elçileriyle savaşa tutuşuyorlardı. Kendilerinden önce Yüce Allah'la mücadeleye tutuşanların gözlerinin önünde nasıl mağlup olduklarını görmüşlerdi ama yine de ibret almıyorlar ve onların yolundan gitmeyi tercih ediyorlardı.²²⁰

Yüce Allah'ın: "Sizi... Yeryüzüne yerleştirdi." buyruğunda hazfedilmiş bir ifade vardır. O, yeryüzünde sizi bir takım konaklara yerleştirdi, demektir. "Ovalarında köşkler yapıyor, dağlarında evler yontuyorsunuz." Ömürlerinin uzunluğu dolayısıyla dağlarda evler edinmişlerdi. Ömürleri tükenmeden önce yaptıkları binalar ve bunların çatıları çürüyüp gidiyordu. Onlarda kayaları yontup kendilerine daha muhkem evler yapıyorlardı.²²¹

Yüce Allah onlara verilen nimetleri şu ayette zikretmiştir. "Zannediyor musunuz ki yaşadığınız bu ülkede, yaşadığınız bu coğrafyada, bu nimetlerin içinde terk edileceksiniz? Kendi halinizde ebediyen yaşayıp gideceğinizi mi hesap ediyorsunuz? Bağlar, bahçeler, pınarlar arasında, ekinler, mahsuller, meyveler, nimetler arasında yaşayıp gideceğinizi mi zannediyorsunuz? Dağları yontup evler, saraylar, köşkler mi yapıyorsunuz? Keyfinize göre bir hayat mı yaşamaya çalışıyorsunuz?"²²²

"Sizi yeryüzünde yaşayanlar kıldı." ayetine iki şekilde anlam verilmiştir. Birincisi, "Sizi yeryüzünü imar etmeye, orada oturmaya memur kıldı." İkincisi ise, "Sizi

Kadîr, C. II, s. 320; Beğavî, **Meâlimu't-Tenzîl**, C. I, s. 247; Beydâvî, **Tefsîr**, C. I, s. 35; Ebu Suûd, **İrşâd-u Akli's-Selîm**, C. III, s. 242; Alûsî, **Rûhu'l- Me'ânî**, C. VIII, s. 1; Cevzî, **Zâdu'l- Mesîr**, C. III, s. 223; Sa'lebî, **Cevâhiru'l- Hisân**, C. II, s. 33; Zemahşerî, **Keşşâf**, C. II, s. 563

²¹⁹ Taberî, **Câmiu'l-Beyân**, C. VII, s. 532; Beydâvî, **Tefsîr**, C. I, s. 380; Zemahşerî, **Keşşâf**, C. II, s. 563; Ebu Suûd, **İrşâd-u Akli's-Selîm**, C. V, s. 87; Sa'lebî, **Cevâhiru'l- Hisân**, C. II, s. 299

²²⁰ Kurtubî, **Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân**, C. VII, s. 213; Şevkânî, **Fethu'l-Kadîr**, C. II, s. 320; Beğavî, **Meâlimu't-Tenzîl**, C. I, s. 247; Beydâvî, **Tefsîr**, C. I, s. 300; Alûsî, **Rûhu'l- Me'ânî**, C. VIII, s. 164; Sa'lebî, **Cevâhiru'l- Hisân**, C. II, s. 33

²²¹ Râzî, **Tefsîru'l- Kebîr**, C. 14, s. 163; Kurtubî, **Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân**, C. VII, s. 213; Şevkânî, **Fethu'l-Kadîr**, C. II, s. 320; Zemahşerî, **Keşşâf**, C. II, s. 563; Beydâvî, **Tefsîr**, C. I, s. 35; Sa'lebî, **Cevâhiru'l- Hisân**, C. II, s. 33; Taberî, **Câmiu'l-Beyân**, C. V, s. 537; Alûsî, **Rûhu'l- Me'ânî**, C. VIII, s. 174; Cevzî, **Zâdu'l- Mesîr**, C. III, s. 224

²²² Şu'ara, 26/142-152

orada uzun ömür sürenler olarak kıldı.” Bu ikinci yorum Dehhâk'a aittir. Semûd Halkı'ndan bir kişi, üç yüz yıldan bin yıla kadar yaşayabiliyordu.²²³

1.3.2.8.Semûd Kavmi'nin Dini Yapısı

Allah, Âd Kavmi'ni ortadan kaldırınca, onların yerini Semûd Kavmi aldı. Bunların ömürleri uzun, nimetleri bol oldu. Daha sonra Allah'a isyan ederek, putlara tapmaya başladılar. Semûd Kavmi de Âd Kavmi gibi putlara ibadeti din bellemiş ve putları ibadette Allah'a ortak kılmışdır.²²⁴

1.3.2.9. Sâlih Peygamber'in Semûd Kavmi'ni Uyarması

Semûd Kavmi'ne gönderilen Hz. Sâlih, onları tek olan Allah'a kulluk etmeye çağırırdı. Aynı şekilde tüm peygamberler insanları eşi ve benzeri olmayan Allah'a kulluk etmeye çağırılmışlardır. Nitekim Kur'ân'da, “Senden önce biz hiçbir peygamber göndermedik ki ona, benden başka ilah yoktur. Bana kulluk edin, diye vahyetmiş olmayalım.”²²⁵ diye buyrulmuştur. Hz. Sâlih kavmine şöyle demişti: “Ey kavmim! Ey azap edilmeleri beni korkutan ve bana ağır gelen kimseler! Allah'ı bir kabul edin. Sadece O'na kulluk edin. İlahınız ve ibadetinize layık olan putlar değil, ancak O'dur.”²²⁶

1.3.2.10. Semûd Kavmi'nin Sâlih Peygamber'e Verdiği Tepki

Hz. Sâlih onları hakka davet edince, Semûd Kavmi O'ndan, Hicr'in bir kenarında tek başına bulunan kocaman bir kayalıktan bir dişi deve çıkarmasını söyleyerek, böyle bir mucize göstermesini istediler. “el-Kasibe” denilen kocaman bir kayadan dişi bir deve çıkarmasını istiyorlardı. Hz. Sâlih, Allah'ın onların bu isteğini yerine getirmesi halinde, O'na muhakkak îmân edeceklerine ve kendisine tabi olacaklarına dair onlardan söz aldı. Onların da söz vermesi üzerine Hz. Sâlih namaza

²²³ Kurtubî, *Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân*, C. IX, s. 50; Beğavî, *Meâlîmu't-Tenzîl*, C. I, s. 185; Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, C.VII, s. 61; İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, C. II, s. 592; Şevkânî, *Fethu'l-Kadîr*, C. II, s. 733; Beydâvî, *Tefsîr*, C. I, s. 242; Vâhidî, *Vecîz*, C. I, s. 525; Suyûtî, *ed-Durru'l-Mensûr*, C. IV, s. 445; Alûsî, *Rûhu'l- Me'ânî*, C. XII, s. 88; Cevzî, *Zâdu'l- Mesîr*, C. IV, s. 123; Zemahşerî, *Keşşâf*, C. III, s. 317

²²⁴ Râzî, *Tefsîru'l- Kebîr*, C.14, s. 163; Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, C. V, s. 530; Kurtubî, *Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân*, C.VII, s. 212; Şevkânî, *Fethu'l-Kadîr*, C. II, s. 320; Beydâvî, *Tefsîr*, C. I, s. 35

²²⁵ Enbiyâ, 21/ 36

²²⁶ Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, C. VII, s. 527, 530; Şevkânî, *Fethu'l-Kadîr*, C. II, s. 320, 733; Beğavî, *Meâlîmu't-Tenzîl*, C. I, s. 185, 247; Beydâvî, *Tefsîr*, C. I, s. 242; Suyûtî, *ed-Durru'l- Mensûr*, C. III, s. 489; Alûsî, *Rûhu'l- Me'ânî*, C. XII, s. 88, 114; Cevzî, *Zâdu'l- Mesîr*, C. III, s. 223, C.IV, s. 121; Sa'lebî, *Cevâhiru'l- Hisân*, C. II, s. 209; Zemahşerî, *Keşşâf*, C. II, s. 116

kalkarak Allah'a dua etti. Kaya önce sallanmaya başladı, sonra da parçalanıp içinden bir deve çıktı. Bu tam istedikleri gibiydi. Mucizeyi görür görmez liderleri Cunda' bin Amr ve ona tabi olanlar Hz. Sâlih'e îmân ettiler. Semûd Kavmi'nin diğer ileri gelenleri de îmân etmek istedilerse de Zuab bin Amr ve put bakıcısı olan Hebbab ve Ribab adlı kişiler buna engel oldular. Semûd Kavmi'nin ileri gelenlerinden olan Şihab bin Halife de müslüman olmak istedi ama toplum onu da engelledi. O da topluma uydu. Deve, yavrusunu onların huzurunda doğurduktan sonra bir süre durdu. Sonra pınardan su içti ve otladı. Onların kuyusundan bir gün deve su içiyor, bir günde kuyuyu onlara bırakıyordu. Onlar da devenin su içtiği günler onun sütünü içer, onu saġar ve diledikleri kadar kaplarına süt doldururlardı.

Rivâyet olunduġuna göre, devenin korkunç bir yapısı vardı ve görünüşü dehşet vericiydi. Semûd Kavmi'nin hayvanları onun yanından geçerken kendisinden ürkerlerdi. Kavmi deveyi öldürmek istedi. Suyun tümünün kendilerine kalmasını istediklerinden onun öldürülmesi hususunda görüş birliğine vardılar. Nitekim Kur'ân'da "deveyi kestiler" şeklinde çoġul bir ifade kullanılmıştır. Bundan da devenin, hepsinin rızası sonucunda kesildiği anlaşılmaktadır.

İbn Cerir ve diğer müfessirler devenin öldürülme sebebini şu şekilde açıklamaktadırlar: "Semûd Kavmi'nden Uneyza isimli kâfir bir kadın vardı ve o Hz. Sâlih'e herkesten daha çok düşmandı. Çok güzel kızları vardı ve zengin biriydi. Kocasını Züab bin Amr, Semûd'un ileri gelenlerinden bir kimseydi. Adı Saduf binti Mayha olan, soylu, zengin ve güzel bir kadın daha vardı ki, o da Semûd Kavmi'nden ilk îmân edenlerden birisinin karısıydı. Bu yüzden kocasından ayrılmıştı. Bu iki kadın da deveyi öldürecek kimseler arıyordu. Nihayet Saduf, Hebbab isimli birine deveyi öldürmesi halinde kendisiyle evleneceğini söyledi. Hebbab bu teklifi kabul etmeyince o da bu sefer Misda' adlı amcazadesini çağırarak aynı teklifi ona yaptı. O da bu teklifi kabul etti. Buna karşı Uneyza da Kaddâr bin Sâlif isimli, kırmızı renkli, mavi gözlü, kısa boylu birini çağırarak ona deveyi öldürdüğü takdirde kızlarından dilediğini vereceğini vaat etti. Tarihçilerin iddiasına göre Kaddâr bin Sâlif zina sonucu dünyaya gelmiştir ve aslında Sâlif'in oğlu değildir. Gerçek babasının adı Sehyad'dır. Böylece Kaddâr bin Sâlif ile Misda' b. Mahreç, Semûd Kavmi'nin içine dalarak serserilerden oluşan yedi kişilik bir gurubu arkalarına taktılar. Nitekim Kur'ân, "Şehirde dokuz kişilik bir grup vardı ki

yeryüzünde fesat çıkarıyorlar, ıslah etmiyorlardı.”²²⁷ ayetinde bu kişilere işaret etmiştir. Bu kimseler kavimlerinin ileri gelenlerindendi. İnkârcı kavimleri de onlara uydu ve itaat etti. Böylece devenin suyu içtikten sonra geçeceği yolu gözetlemeye gittiler. Kaddâr b. Sâlif yol üzerindeki bir kuyunun dibine, Misda’ da başka bir kuyunun dibine çömeldiler. Deve Misda 'nın yanından geçerken Misda ' ona bir ok fırlattı. Ok devenin bacaklarına saplandı. Bunun üzerine Uneyza ortaya çıkıp kızına işaret etti. Kızı çok güzeldi ve yüzünü açıp Kaddâr ile beraberindekilere kendisini gösterdi. Kaddâr kılıçla devenin üzerine saldırarak onun ayağının damarını kesti. Deve yere düşerek bir kez bağırdı. Sanki yavrusunun yanına gelmemesini istiyordu. Kaddâr bu sefer devenin boynuna vurarak boyun damarını kesti. Devenin yavrusu da kaçtı, geçit vermez bir dağa sığındı ve bir kayanın üstüne çıkarak bağırdı.

Abdurrezzak, Ma'mer'den, o da Hasan Basri'den rivâyet ettiğine göre deve yavrusu, “Ya Rabbi! Annem nerededir?” anlamını ifade edecek bir şekilde bağırmıştı.

Rivâyet edidiğine göre, deve yavrusu üç kez bağırdı ve bir yere girerek kayboldu. Bazı rivâyetlere göre ise yavruyu kovaladılar ve onu da annesi gibi kestiler.²²⁸

1.3.2.11.Semûd Kavmi'nin Helâk Edilmesi

Onların deveyi kestikleri haberi, Hz. Sâlih'e ulaştı. Hz. Sâlih de gidip deveyi gördüğünde dayanamayıp ağladı. “Üç gün evlerinizde faydalanınız.”²²⁹ mealindeki bu ayeti okudu. Deveyi çarşamba günü öldürmüşlerdi. Akşam olduğunda o dokuz kişi Hz. Sâlih'i öldürmek isteyerek “Şayet Sâlih doğru söylüyorsa azab bize gelmezden önce onu öldürelim. Yok, eğer yalancının biriye onu da devesinin yanına gönderelim.” dediler. Buna karar verdikleri gece Hz. Sâlih'i öldürmek üzere geldiler. Bunun üzerine Allah da onların üzerine taş yağdırdı. Böylece onlar kavimlerine vaat edilen üç gün dolmazdan önce taşlanarak öldürülmüş oldular. Semûd Kavmi perşembe günü sabahında benizleri sapsarı kesilmiş olarak kalktılar. Verilen sürenin ikinci günü olan cuma günü sabahında bu sefer yüzleri kıpkırmızı kesilmişti. Son gün olan cumartesi sabahı ise yüzleri kapkaraydı. Artık vücutlarından pis kokular çıkıyordu. Allah'ın azabını bekliyorlar ve ne olacağını, nasıl olacağını hayal edemiyorlardı. Güneş doğdu ve aniden gökten bir

²²⁷ Neml, 27/ 48

²²⁸ Râzî, **Tefsîru'l- Kebîr**, C. 14, s. 162; Taberî, **Câmiu'l-Beyân**, C. V, s. 530; İbn Kesîr, **Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm**, C. II, s. 303; Zemahşerî, **Keşşâf**, C. III, s. 219; Beğavî, **Meâlimu't-Tenzîl**, C. I, s. 248; Alûsî, **Rûhu'l- Me'ânî**, C. VIII, s. 167

²²⁹ Hud, 11/ 65

gürültü ve yerden de bir sarsıntı geldi. Sayhanın verdiği korku onları dizleri üzerine çöktürdü. Denildiki yüz üstü düştüler ve ses onların kalplerini parçaladı. Öyle ki evlerinde ruhsuz cesetler olarak kaldılar. Aralarından büyük-küçük, erkek-kadın hiç kimse kurtulamadı. Kısa bir zamanda tümü helâk oldu. Rivâyetlere göre sadece Kelbe binti Sadaka adlı kötürüm bir kadın kurtuldu. O da azılı bir inkârcıydı ve Hz. Sâlih'e düşmandı. Azabı gördükten sonra Allah iki ayağını kendisine geri verdi. O da bunun üzerine kalkıp hızla başka bir kabileye vararak kavminin başına gelenleri söylemiş ve onlardan istediği suyu içtikten sonra düşüp ölmüştür.²³⁰

Müfessirler, Semûd'un zürriyetinden Hz. Sâlih ve kendisine îmân edenlerden başka kimsenin kalmadığını söylemişlerdir. Ancak daha önce de geçtiği gibi Ebu Riğâl adlı bir kişi azab geldiğinde Harem'de bulunuyordu ve ona bir şey isabet etmedi. Harem'den çıkınca gökten başına bir taş düşüp onu öldürdü. Tefsircilerin zikrettiklerine göre Ebu Riğâl, Sakif kabilesinin atasıdır. Sakifliler Taif'te otururlardı.

Abdurrezzak, Ma'mer tarihiyle şöyle bir rivâyet nakletmektedir: İsmail b. Ümeyye'nin dediğine göre, Hz. Peygamber, Ebu Riğâl'in mezarının yanından geçerken sahabilere onun kim olduğunu sorar. Sahabe, "Allah'ın elçisi daha iyi bilir." diye cevap verince Hz. Peygamber: "Bu, Ebu Riğâl'in mezarıdır. O, Semûd Kavmi'nden biriydi. Azap geldiğinde Harem'de bulunuyordu. Harem onu Allah'ın azabından korudu. Ama Harem'den çıkınca kavmine isabet eden, ona da isabet etti ve o buraya gömüldü. Onun kabrinde altın bir dal bulunmaktadır." buyurdu. Bunun üzerine mezarı kılıçlarla eştiler ve o altın dalı çıkardılar.²³¹

Helâk ile ilgili Kur'ân-ı Kerim'de geçen bazı lafızlar ve yorumları şöyledir. Bu lafızlar üç tane olup bunlar; "Recfe" "Tâğiye" ve "sâika" dır.

*"Bunun üzerine onları bir titreme tutuverdi. Yurtlarında dizüstü çöke kalmış olarak sabahladılar."*²³²

"Recfe" kelime anlamı olarak, titreme, sarsıntı, deprem demektir. Ferrâ ve

²³⁰ Taberî, **Câmiu'l-Beyân**, C. V, s. 530; İbn Kesîr, **Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm**, C. II, s. 303; Zemaşerî, **Keşşâf**, C. II, s. 119, Kurtubî, **Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân**, C. IX, s. 54; Şevkânî, **Fethu'l-Kadîr**, C. II, s. 322, 734; Beğavî, **Meâlimu't-Tenzîl**, C. I, s. 248; Suyûtî, **ed-Durru'l- Mensûr**, C. III, s. 491, 492; Alûsî, **Rûhu'l- Me'ânî**, C.VIII, s. 167

²³¹ Taberî, **Câmiu'l-Beyân**, C. V, s. 530, C. VII, s. 64, 531, C. XII, s. 693; İbn Kesîr, **Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm**, C. II, s. 303; Kurtubî, **Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân**, C. XX, s. 174; Şevkânî, **Fethu'l-Kadîr**, C. II, s. 322; Beğavî, **Meâlimu't-Tenzîl**, C. I, s. 284, 535; Suyûtî, **ed-Durru'l- Mensûr**, C. III, s. 492; Alûsî, **Rûhu'l- Me'ânî**, C.VIII, s. 167, C. XXX, s. 234; Sa'lebî, **Cevâhiru'l- Hisân**, C. II, s. 34;

²³² Araf, 7/78

Zeccâc, buna şiddetli zelzele demişlerdir.²³³ Müfessirlerin büyük çoğunluğuna göre âyetteki "Recfe" kelimesi "sayha" anlamı içermektedir. Mücahid ve Ebu Cafer bunlardandır. "Sayha" kelimesi, korkunç gürültü ve korkunç ses demektir. Zaten âyet de buna işaret etmektedir "Korkunç bir ses onları sabahleyin yakalayiverdi."²³⁴ İbni Kesir ise helâk olayını yerden kuvvetli bir sarsıntı, gökten ise kuvvetli bir ses ile gerçekleştiğini söylüyor. Kurtubî de bu görüştedir.²³⁵

Bu korkunç gürültü, Cebrail'in onlara bir kez seslenmesidir. Onlar bu gürültüden dolayı tamamen helâk oldular. Bazı müfessirlere göre, onlara gökten öylesine korkunç bir gürültü geldi ki onun içinde şimşegin ve yeryüzündeki her şeyin sesi bulunuyordu. Böylece onların kalpleri (korkudan) çatladı, hepsi birden helâk oldular. Onlar ülkelerinde (veya evlerinde) helâk olmuş olarak sabahladılar. Sanki o evlerde hiç oturmamışlar, o ülkede hiçbir zaman durmamışlardı.²³⁶

Diğer bir lafız ise "Tâğiye"dir.

"Semûd'a gelince; Onlar, ölçü tanımayan tâğiye ile imha edildiler."²³⁷ ayette geçen "Tâğiye"nin ne demek olduğuna ilişkin şu açıklamalar yapılmıştır:

Tâğiye, şiddet ve kuvvet bakımından sınır tanımayan, haddi aşan, demektir. Nitekim Cenabı Hak, "sınırı aştı." anlamında "Biz, (tufanda) su sınırı aşınca (sizi gemide) taşıdık."²³⁸ ve "Gözü sapmadı, haddi de aşmadı..."²³⁹ buyurmuştur. Bu görüşe göre, ayetteki tâğiye mahzûf bir şeyin sıfatı olmuş olur. Âlimler, bu mahzûfun ne olduğu hususunda ihtilaf etmişlerdir. Bu cümleden olarak kimileri, "Bu, kuvvet ve şiddet açısından diğer naraları aşan, onları geride bırakan sayhadır. Nitekim Cenabı Hak, "Çünkü biz onların üzerine korkunç bir ses gönderdik de hayvan ağzına konan kuru çalı çırpı ve otlar gibi oluverdiler."²⁴⁰ Buyurmuştur." derken, diğer bir kısım âlimler de, bu mahzûfun, "sarsıntı" olduğunu; bir diğer grup da, bunun "yıldırım veya nara" olduğunu söylemişlerdir.²⁴¹

²³³ Râzî, **Tefsîru'l- Kebîr**, C. 14, s. 165

²³⁴ Hicr, 15/ 83

²³⁵ Râzî, **Tefsîru'l- Kebîr**, C. 18, s. 61; Taberî, **Câmiu'l-Beyân**, C. V, s. 538; Cevzî, **Zâdu'l- Mesîr**, C. III, s. 226; Zemahşerî, **Keşşâf**, Zemahşerî, **Keşşâf**, C. II, s. 119; İbn Kesîr, **Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm**, C. II, s. 303; Kurtubî, **Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân**, C.VII, s. 216; Vâhidî, **Vecîz**, C. I, s. 401

²³⁶ Kurtubî, **Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân**, C. IX, s. 55; Şevkânî, **Fethu'l-Kadîr**, C. II, s. 735 Beğavî, **Meâlimu't-Tenzil**, C. I, s. 187; Taberî, **Câmiu'l-Beyân**, C. VII, s. 66; Vâhidî, **Vecîz**, C. I, s. 526

²³⁷ Hakka, 69/ 5

²³⁸ Hakka, 69/ 11

²³⁹ Necm, 17

²⁴⁰ Kamer, 54/31

²⁴¹ Kurtubî, **Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân**, C. XVIII, s. 225; İbn Kesîr, **Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm**, C. IV, s. 530; Taberî, **Câmiu'l-Beyân**, C. XII, s. 206; Şevkânî, **Fethu'l-Kadîr**, C.V, s. 391; Beğavî, **Meâlimu't-**

Bir başka rivâyete göre ise buradaki "tâğiye", tuğyan, haddi aşma, anlamındadır. O halde bu manaya göre bu kelime, tıpkı, kâzibe, bâkiye, âkibe ve afiye kelimeleri gibi bir mastardır. Buna göre mana, peygamberlerini yalanlayıp onları kabul etmedikleri için, Allah'a karşı olan bu tuğyanları sebebiyle helâk edildiler, şeklinde olur. Bu görüş, İbn Abbas'tan nakledilmiştir. Ancak daha sonra gelen âlimler, bunu şu iki açıdan tenkit etmişlerdir:

a) Zeccâc'ın ifade ettiği bu görüşe göre: "Cenâb-ı Hak, ikinci cümlede, sayesinde ilahî azabın tahakkuk ettiği bir tür azaptan ki bu, ayetteki "... uğultulu ve azgın bir fırtına ile..." ifadelerinin ortaya koyduğu bir azaptır, bahsedince, bu iki cümle arasında bir münasebet olsun diye, birinci cümlede de aynı şeyin, azabın olması gerekir.

b) Kadî'nin ileri sürdüğü bu görüşe göre, şayet, ayetten kastedilen, onların dediği şey olmuş olsaydı, o zaman ifadenin, "Bunun için, bundan ötürü (tuğyanları sebebiyle)..." şeklinde olması gerekirdi.²⁴²

Helâk ile ilgili bir başka kavram ise "sâika" dır.

"Ey Muhammed, yine yüz çevirirlerse onlara şöyle de: "Ben sizi, Âd ve Semûd Kavimleri'nin başlarına inen o korkunç yıldırıma benzer bir yıldırımla uyardım,"²⁴³ Sâika; azap, yıldırım ve korkunç bir ses olarak tefsir edilmiştir.²⁴⁴

1.3.2.12.Semûd Kavmi Kıssasından Alınacak İbretler Ve Çıkarılacak Hükümler

Hz. Sâlih ve Semûd Kavmi kıssası aşağıdaki hüküm ve ibretlere işaret etmektedir:

1- Semûd Kavmi'nin körü körüne taklit yolunu tercih etmeleri, Allah'ın ayetlerini red ve inkâr etmeleri ve peygamberlerinin emirlerine itaat etmemeleri en belirgin özellikleri idi. Aslında Hz. Sâlih hem nesep, hem de kabile yönünden kendi içlerinden gelmiş ve yeryüzünde yaratma ve var etme gibi Allah'a kulluk ve tevhide delâlet eden yeterli ve esaslı delilleri ortaya koymuştu.

Tenzil, C. I, s. 207; Beydâvî, **Tefsîr**, C. I, s. 378; Vâhidî, **Vecîz**, C. I, s. 1126; Suyûtî, **ed-Durru'l-Mensûr**, C. VIII, s. 264; Alûsî, **Rûhu'l- Me'ânî**, C. XXIX, s. 40; Cevzî, **Zâdu'l- Mesîr**, C. VIII, s. 346; Sa'lebî, **Cevâhiru'l- Hisân**, C. IV, s. 322; Zemahşerî, **Keşşâf**, C. II, s. 586

²⁴² Sa'lebî, **Cevâhiru'l- Hisân**, C. IV, s. 322; Zemahşerî, **Keşşâf**, C. II, s. 586

²⁴³ Fussilet, 41/ 13

²⁴⁴ Taberî, **Câmiu'l-Beyân**, C. XI, s. 93; İbn Kesîr, **Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm**, C. IV, s. 115, 120; Kurtubî, **Câmi' li Âhkâmî'l-Kur'ân**, C. XV, s. 302; Şevkânî, **Fethu'l-Kadîr**, C. VII, s. 724; Beğavî, **Meâlîmu't-Tenzil**, C. I, s. 166; Beydâvî, **Tefsîr**, C. I, s. 109; Celâleyn, **Tefsîru'l- Celâleyn**, C. I, s. 631; **ed-Durru'l- Mensûr**, C. VII, s. 317; Alûsî, **Rûhu'l- Me'ânî**, C. XXIV, s. 109; Sa'lebî, **Cevâhiru'l- Hisân**, C. IV, s. 84

2- Günahlardan istiğfâr ve ma'siyetlerden tevbe etmek duanın süratle kabul edilmesine vesile olur. Çünkü Allah, kullarına çok yakındır, dualarını kabul eder, kendisine dua edenlere de icabet etmekle çok yakındır.

3- Hz. Sâlih (a.s.)'in devesinin özelliklerini ise şöylece sıralayabiliriz:

—Kayadan yaratılması,

—Erkeği olmadan hamile olarak yaratılması,

—Hiç doğum olmaksızın bu şekliyle bir defada yaratılması,

—Bir gün devenin ertesi gün kavmin su içme hakkı,

— Büyük bir topluluğa yetecek kadar süt vermesi sebebiyle çok acayip ve müthiş bir mucizedir.

Bu beş hususun hepsi insanların yapmaktan aciz kaldığı şeylerdendir. Dolayısıyla Hz. Sâlih'in devesi Allah'ın kudretinin delillerinden biridir ve elbette ki bir mucizedir.

5- İlâhî adalet, Hz. Sâlih ve onunla beraber olan müminlerin kurtulmalarını, peygamberlerinin risaletini reddetmeleri ve Rablerine karşı şükürü bırakıp O'nun varlığını inkâr etmeleri sebebiyle Semûd Kavmi'nin helâk olmasını gerekli kıldı.

6- Şüphe yok ki peygamberlerin vaadi gerçek ve doğru bir vaattir. Hz. Sâlih kavmini üç gün sonra gelecek azapla tehdit etti. Dördüncü gün bu tehdit gerçekleşti.²⁴⁵

²⁴⁵ Râzî, **Tefsîru'l- Kebîr**, C. 18, s. 19

İKİNCİ BÖLÜM

HADİS KAYNAKLARINA GÖRE ÂD ve SEMÛD KAVİMLERİ

2.1. Âd Ve Semûd Kavimleri İle İlgili Hadîsler

Önceki bölümlerde tarih ve tefsir kaynaklarında ele aldığımız, Âd ve Semûd Kavimlerini bu bölümde hadis kaynakları açısından ele alacağız. Hadis ilmi, tarih ve tefsir kaynaklarına göre daha güvenilir, daha titizlikle ele alınmış ve kritiği yapılmış olan haberlere sahiptir. Hadis kaynaklarını tarayıp bu haberleri gün yüzüne çıkarmaya, aynı zamanda da tarih ve tefsir kaynaklarında geçen hadislerin sahihlik derecelerini tespiti çalışacağız.

2.1.1. Hûd Peygamber Ve Âd Kavmi

Âd Kavmi başlığı altında bu kavimle ve bu kavme peygamber olarak gönderilen, Hz. Hûd'la ilgili tesbit ettiğimiz hadisleri ele alacağız.

2.1.1.1. Hz. Hûd (a.s.)'un Soyuna

أخبرنا الحسن بن سفيان الشيباني و الحسين بن عبد الله القطان بالرقعة و ابن قتيبة واللفظ ل حسن قالوا : حدثنا إبراهيم بن هشام بن يحيى بن يحيى الغساني قال : حدثنا أبي عن جدي عن أبي إدريس الخولاني عن أبي ذر قال : (دخلت المسجد فإذا رسول الله صلى الله عليه وسلم جالس وحده قال : (يا أبا ذر إن للمسجد تحية وإن تحيته ركعتان فقم فاركعهما) قال : فقمته فركعتهما ثم عدت فجلست إليه فقلت..... قلت : يا رسول الله كم الأنبياء ؟ قال : (مئة ألف وعشرون ألفا) قلت : يا رسول الله كم الرسل من ذلك ؟ قال : (ثلاث مئة وثلاثة عشر جما غفيرا) قال : قلت : يا رسول الله من كان أولهم ؟ قال : (آدم) قلت : يا رسول الله أنبي مرسل ؟ قال : (نعم خلقه الله بيده ونفخ فيه من روحه وكلمه قبلا) ثم قال : (يا أبا ذر أربعة سريانيون : آدم وشيث وأخنوخ وهو إدريس وهو أول من خط بالقلم ونوح وأربعة من العرب : هود وشعيب وصالح ونبيك محمد صلى الله عليه وسلم.....)

Ebu Zer Ğiffârî (r.a) rivâyet etmiştir ki: Mescide girdim ve Resûlullâh'ın yalnız başına oturduğunu gördüm. Bana: “Ey Ebâ Zer, mescit için bir selam hakkı vardır. Onun selam hakkı iki rekât namazdır. Kalk ve eda et.” dedi. Kalktım namazı eda ettim. Sonra dönüp yanına oturdum. Sordum: “Ey Allah'ın Resulü, kaç Peygamber vardır.” Resûlullâh: “Yüz yirmi bin peygamber vardır.” dedi. Sordum “Ey Allah'ın Resulü bunların kaç resuldür.” Dedi ki:” Topu topu üç yüz on üç tanedir.” Sordum “Ey Allah'ın Resulü bunların ilki kimdir.” Dedi ki: “ Âdem (a.s.) “ Sordum:” Ey Allah'ın

nunla konuştu.” Sonra :“ Ey Ebâ Zer, onlardan dördü Süryani’dir; Adem, Şis, Uhnuh ki o İdris (a.s.)’ dır, kalemle ilk yazan odur. Dördüncüsü ise Nûh (a.s.)’dır. Dört tanesi ise Arap’tır; Hûd, Şuayb, Sâlih ve senin peygamberin Muhammed (a.s.)’dır.” dedi ²⁴⁶

2.1.1.2.Hz. Hûd (a.s.)’un Peygamberler Arasındaki Sırası

حدثنا أبو العباس محمد بن يعقوب العباس بن محمد الدوري ثنا يحيى بن معين ثنا وكيع عن إسماعيل بن أبي خالد عن نوف الشامي : أن صالح النبي صلى الله عليه و سلم من العرب لما أهلك الله عادا و انقضى أمرها عمرت ثمود بعدها فاستخلفوا في الأرض فانتشروا ثم عتوا على الله فلما ظهر فسادهم و عبدوا غير الله بعث الله إليهم صالحا و كانوا قوما عربا و هو من أوسطهم نسبا و أفضلهم موضعا و كانت منازلهم الحجر إلى قرع و هو القرى ثمانية عشر ميلا فيما بين الحجر إلى الحجاز فبعثه الله إليهم غلاما شابا فدعاهم إلى الله حتى شمط و كبر و لا يتبعه منهم إلا قليل مستضعفون فهلكت عاد و ثمود و من كان منهم من تلك الأمم و كانوا من ولد لاوذ بن سام بن نوح ولم يكن بين نوح و إبراهيم نبي قبله يعني قبل إبراهيم إلا هود و صالح

Nevfe’ş- Şâmî (r.a)’den rivâyet edilmiştir: Sâlih (a.s.) Arap idi. Ne zaman ki Allah (c.c.) Âd Kavmi’ni helâk edip Âd Kavmi’nin işi bitince, Semûd Kavmi onlardan sonra hükümler oldu ve hayat sürmeye başladı. Yeryüzünde çoğaldılar ve Allah (c.c.)’e isyan ettiler. Allah (c.c.)’den başka şeylere ibadete yönelince ve yeryüzünde bozgunluğa başlayınca, Allah (c.c.) onlara Sâlih (a.s.)’i gönderdi. Semûd Kavmi Arap bir kavimdi. Sâlih (a.s) nesep olarak orta, konum olarak en faziletlielerindendi. Yerleri Kar’ ile Hicr bölgesi arasıydı. Bu bölge ile, Hicr, Hicâz arası on sekiz mildir. Allah onlara genç bir çocuğu gönderdi. Yaşlanıp saçları ağarınca kadar onları Allah’a çağırdı. Az bir zayıf kesim hariç kimse ona tabi olmadı. Âd, Semûd ve bunlardan olan topluluklar helâk edildiler. Semûd Kavmi Laviz b. Sam b. Nûh’un çocuklarıdır. Nûh (a.s.) ile İbrahim (a.s.) arasında Hûd ve Sâlih (a.s) hariç başka peygamber yoktur. ²⁴⁷

²⁴⁶ İbn Hibbân, Muhamed ibn Hibban İbn Ahmed Ebû Hâtim et-Temîmî, **Sahîh**, Bi Tertib-i İbn Belbân, (I-XVIII), Tahk. Şuayb el-Arnâvût, Müessesetu’r-Rîsâle, Beyrut-1997, Birr ve’l- İhsân, Tâ’ât, no:361: Şu’ayb Arnâvût, bu hadisin isnadının, oldukça zayıf olduğunu belirtmiştir.

²⁴⁷ Hâkim, Muhammed b. Abdullah Ebû Abdillâh en-Neysâbüri, **el-Müstedrek ale’s-Sahîhayn**, (I-IV), Tahk. Mustafa Abdulkadir Ata, Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrut-1990, Kitâbu’t- Tevârihi’l-Mütেকaddimîn mine’l-Enbiyâ ve’l-Mürselîn, Sâlih a.s, no: 4065: Zehebî Telhîs’te, bu hadis hakkında bir şey söylememiştir.

2.1.1.3. Hz. Hûd (a.s.)’un Hz. Âdem’e En Çok Benzeyen Kişi Olduğu

أخبرنا أبو سعيد الأحمسي بالكوفة ثنا الحسين بن حمد بن الربيع حدثني مروان بن جعفر حدثني حميد بن معاذ حدثني مدرك ثنا الحسن بن ذكوان عن الحسن عن سمرة عن كعب قال : كان نبي الله هود أشبه الناس بآدم عليهما السلام

Ka’b (r.a) buyurmuştur ki: Hûd (a.s) Hz. Âdem’e insanlar içerisinde en çok benzeyendir.²⁴⁸

2.1.1.4. Hz. Hûd (a.s.)’un Güçlü Bir İnsan Olduğu

حدثنا غندر عن شعبة عن إسحاق عن عمرو بن ميمون قال كان هود عليه السلام جلدا في قومه وإنه كان قاعدا في قومه فجاء سحاب مكفهر فقالوا هذا عارض ممطرنا فقال هود عليه السلام بل هو ما استعجلتم به ريح فيها عذاب أليم فجعلت تلقي الفسطاط وتجيء بالرجل الغائب

Amr b. Meymun (r.a.) demiştir ki: Hûd (a.s) güçlü bir insandı. O, kavminin arasında otururken birden kapkara bulutlar belirdi. Kavmi dedi ki: “Bu bize yağmur getiren bir buluttur.” Hûd (a.s.) ise : “Hayır. Aksine o sizin acele olarak istediğiniz, içerisinde azap bulunan bir rüzgârdır.” dedi. O rüzgâr, çadırları yerinden söktü ve kapalı yerlerdeki insanları açığa çıkardı.²⁴⁹

2.1.1.5. Hz. Hûd ve Sâlih’in Uğradığı Vadi

حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا وكيع ثنا زمعة بن صالح عن سلمة بن وهرام عن عكرمة عن ابن عباس قال لما مر رسول الله صلى الله عليه وسلم بوادي عسفان حين حج قال يا أبا بكر أي واد هذا قال وادي عسفان قال لقد مر به هود وصالح على بكرات حمر خطمها الليف أزرهم العباء وأرديتهم النمار يلبون يحجون البيت العتيق

İbni Abbas’tan rivâyet edilmiştir ki: Peygamberimiz, Veda haccında Usfan vadisine vardığı zaman, Hz. Ebu Bekr’e: "Ey Ebû Bekr! Bu hangi vadidir?" diye sormuş, Hz. Ebû Bekr, "Usfan vadisidir!" deyince, Peygamberimiz: “Hûd ve Sâlih (a.s.) da beline aba tutunmuş, belinden yukarısını alacalı bir kumaşla bürümüş, genç ve kızıl,

²⁴⁸ Hâkim, **Müstedrek**, Kitâbu’t- Tevârihi’l- Mütেকaddimîn mine’l-Enbiyâ ve’l-Mürselîn, Hûd a.s, no: 4064: Zehebî Telhîs’inde bu hadisin isnadının oldukça zayıf olduğunu söylemiştir. İsnâddaki Hasan b. Zekvân, zayıftır. İbni Hacer el- Askalânî, **Tehzibu’t-Tehzîb**, Dâru’l-Fikr, Beyrut, (XIV), 1984. C.II, s.141, no:503; Yahya b. Maîn Ebu Zekerriyya, (Rivâyetu’t-Durî), **Târih-u İbni Maîn**, İhyâu’t-Turâs, Mekke, 1979, (IV), C. IV, s. 341, no: 4700

²⁴⁹ İbn Ebi Şeybe, Ebûbekir Abdullah b. Muhammed el-Kufî, **el-Kitâbu’l-Musannaf**, (I-VII), Tahk. Kemâl Yusuf el-Hût, Mektebetu’r-Rüşd, Riyâd-1409, C.VI, s. 341, no: 31886

2.1.1.6. Hz. Hûd (a.s)'un Kabri

Hz Hûd'un kabri ile ilgili iki farklı rivâyet vardır. Onları aşağıda sunuyoruz.

1-)

حدثنا أبو بكر محمد بن عبد الله بن غياث العبدى ثنا أبو بكر بن أبي خثيمة ثنا مؤمل بن إسماعيل ثنا حماد بن سلمة أنبا عطاء بن السائب عن عبد الرحمن بن سابط قال : إنه لم تهلك أمة إلا لحق نبيها بمكة فيعبد فيها حتى يموت و أن قبرهود بين الحجر و زمزم

Abdurrahman b. Sabit'ten rivâyet edilmiştir ki: Peygamberlerden, ümmeti helâk olan her Peygamber, kendisine îmân edenlerle birlikte Mekke'ye gelir, Vefâtına kadar orada, Yüce Allah'a ibadetle meşgul olurdu. Ve muhakkak ki Hûd (a.s.)'un kabri Zemzem ile Hicr arasındadır.²⁵¹

2-)

حدثنا أبو الحسن محمد بن أحمد بن شويه الرئيس بمر و ثنا جعفر بن محمد النيسابوري ثنا علي بن مهرا ن الرازي ثنا سلمة بن الفضل عن محمد بن إسحاق عن محمد بن عبد الله بن أبي سعيد الخزاعي عن أبي الطفيل عامر بن وائلة قال : سمعت علي بن أبي طالب رضي الله عنه يقول لرجل من حضرموت : هل رأيت كثيبا أحمر يخالطه مدرة حمراء و سدر كثير بناحية كذا و كذا ؟ قال : و الله يا أمير المؤمنين إنك لتتعتة نعت رجل قد رآه قال : لا و لكن حدثت عنه قال الحضرمي : و ما شأنه يا أمير المؤمنين ؟ قال : فيه قبر هود صلى الله عليه و سلم

Amir bin Vâil demiştir ki: Hz. Ali (r.a.), Hadramutlu bir adama şöyle sorarken işittim: “Falan bölgede, kırmızı topraklı kızıl bir tepe ve çokça sidr (Arap kirazı) ağaçlarının bulunduğu yeri gördün mü?” Adam: “Ey Emire'l- Mü'minin! Allah'a yemin olsun ki, Sen orayı görmüş birisi gibi tasvir ettin?” Hz. Ali: “Hayır görmedim, ancak

²⁵⁰ Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, (Kütüb-i Tis'a İçerisinde), (I-VI), Çağrı Yay. , İstanbul-1982, C. I, s. 232, no: 2067: Şuayb Arnavût bu hadisin isnadının zayıf olduğunu söylemiştir. İsnâddaki Zem'a b.Sâlih zayıftır. Ahmed b.Hanbel, **Kitâbu'l- İlel ve Ma'rifeti'r-Ricâl**, Mektebu'l-İslâmi, Beyrut, 1988, (III), C. II, s. 530, no:3505; Ebu Hâtim Muhammed b. Hibbân el-Bustî, **Kitâbu'l- Mecrûhîn**, Dâru'l- Va'y, Haleb, trs, (III), C. I, s. 312, no: 375; İbni Hacer, **Tehzîb**, C. III, s. 292, no: 629

²⁵¹ Hâkim, **Müstedrek**, Kitâbu't- Tevârihi'l- Mütেকaddimîn mine'l-Enbiyâ ve'l-Mürselîn, Hûd a.s, no: 4061: Zehebî Telhîs'inde bu hadisi hakkında bir şey belirtmemiştir.

bana oradan bahsedildi". Adam: "Ora ile ilgili mesele nedir ki Ey Emire'l- Mü'minin?" deyince, Hz. Ali: "Orada Hûd (a.s.)'un kabri vardır. "dedi.²⁵²

2.1.1.7. Âd Kavmi'ne Hz. Hûd'un Gönderildiği

والى عاد أخاهم هودا قال يا قوم اعبدوا الله وقوله إذ أنذر قومه بالأحقاف إلى قوله كذلك نجزي القوم المجرمين
فيه عن عطاء وسليمان عن عائشة عن النبي صلى الله عليه وسلم

Âd'a da kardeşleri Hûd'u gönderdik. Ey kavmim, dedi, Allah'a kulluk edin. Hani o, Ahkâf'taki kavmini uyarıyordu kavlimden İşte böylece mücrim bir kavmi cezalandırırız, kavline kadar. Bu babda Atâ ibn Ebi Rebâh ve Süleymân b. Yesâr 'dan; bu ikisinin de Âişe (r.a.)' den rivâyet ettikleri hadis vardır.²⁵³

2.1.1.8. Âd Kavmi'nin Bulutu Görünce Yağmur Beklemesi

حدثنا أحمد حدثنا ابن وهب أخبرنا عمرو أن أبا النضر حدثه عن سليمان بن يسار عن عائشة رضي الله عنها زوج
النبي صلى الله عليه وسلم
قالت ما رأيت رسول الله صلى الله عليه وسلم ضاحكا حتى أرى منه لهواته إنما كان يبتسم . قالت وكان إذا رأى
غيما أو ريحا عرف في وجهه قالت يا رسول الله إن الناس إذا رأوا الغيم فرحوا رجاء أن يكون فيه المطر وأراك
إذا رأته عرف في وجهك الكراهية ؟ فقال (يا عائشة ما يؤمنني أن يكون فيه عذاب ؟ عذب قوم بالريح وقد رأى
قوم العذاب فقالوا هذا عارض ممطرنا)

Hz. Aişe (r.a.) diyor ki: Ben Resûlullah (s.a.s.)'ı ciddi bir şekilde, küçük dili görünecek derecede güldüğünü görmedim. O, sadece tebessüm ederdi. Resûlullah (s.a.s.) bir bulut görecek olsa bu yüzünden bilinirdi. Ben bir seferinde:"Ey Allah'ın Resulü, halk bir bulut görecek olsa, yağmur getirebilir ümidiyle sevinir, hâlbuki sen bir bulut gördüğünde üzüldüğünü yüzünden okuyorum, sebebi nedir?" diye sordum. Bana şu cevabı verdi:"Ey Aişe! Bunda bir azab bulunmadığı hususunda bana kim teminat verebilir? Nitekim geçmişte bir kavim rüzgârla azaba uğratılmıştır. O kavim azabı

²⁵² Hâkim, **Müstedrek**, Kitâbu't- Tevârihi'l- Mütakaddimîn mine'l-Enbiyâ ve'l-Mürselîn, Hûd a.s, no: 4062: Zehebî Telhîs'inde bu hadis hakkında bir şey belirtmemiştir.

²⁵³ Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl, **el-Câmi'u's-Sahîh**, (I-VI), Tahk. Mustafa Dîb El-Boğa, Dâru İbn Kesîr, Beyrut-1987, Enbiyâ, 8, Zikrettiğimiz bu kısım bab başlığıdır. Önemine binaen burada zikrettik.

gördükleri vakit: "Bu gördüğümüz, bize yağmur getirecek bir buluttur" demişlerdi." dedi.²⁵⁴

2.1.1.9. Âd Kavmi'ne Rüzgârın Gönderilmesi

Âd Kavmi'ni helâk eden rüzgârın değişik özellikleri ile ilgili rivâyetlere rastlamaktayız. Bu rivâyetleri şu başlıklar altında sıralayabiliriz:

a-) Şiddetli Rüzgâr İle Helâk Oluş

باب قول الله عز وجل وأما عاد فأهلكوا بريح صرصر شديدة عاتية قال بن عيينة عنتت على الخزان سخرها عليهم سبع ليال وثمانية أيام حسوما متتابعة فترى القوم فيها صرعى كأنهم أعجاز نخل خاوية أصولها فهل ترى لهم من باقية

Allah'ın şu kavli babı, Âd'a gelince: Onlarda uğultulu, azgın bir fırtına ile helâk edildiler. Allah, onu yedi gece, sekiz gün onların üzerine ardı ardınca musallat etti. Öyle ki (eğer sen de hazır olsaydın) o kavmin bu müddet içinde nasıl ölüp, yıkıldığını görürdün. Sanki onlar, içleri bomboş hurma kütükleri idiler. Şimdi onlardan bir kalan görüyor musun?

Süfyan b. Üyeyne dedi ki: "Rüzgar kendisine tevkil edilmiş olan melekler üzerinden aştı, onlara itaat etmedi, demektir yahut melekler üzerinden ölçüsüz, tartısız olarak çıktı."²⁵⁵

b-) Âd Kavmi'ne Gönderilen Rüzgârın Mahiyeti

حدثنا عبدان بن أحمد ثنا إسماعيل بن زكريا الكوفي ثنا أبو مالك الجنبي عن مسلم الملائي عن مجاهد و سعيد بن جبير عن ابن عباس رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : (ما فتح على عاد من الريح إلا مثل موضع الخاتم ثم أرسلت عليهم فحملتهم البدو إلى الحضر ولما رأها أهل الحضر) قالوا هذا عارض ممطرنا

²⁵⁴ Buhârî, **Sahîh**, Tefsîr, 317, no: 4551. Bkz. Aynı mana için, Bed'ul- Halk, 5, no: 3034; Enbiyâ, 8; Tefsîr, 319; Müslim, Ebu Huseyn Müslim el-Haccac, **el-Camiu's-Sahih**, (I-IV), Dar-u İhyau't- Turâs, Beyrut, trs.

Salâtü'l- İstiskâ, no: 14, 15, 16; Tirmizî, Ebu İsa Muhammed b. İsa, **Sünen**, (I-V), Dar-u İhyâu't- Turâs, Beyrut, 1988, Tefsîru'l- Kur'ân, 46, no: 3527; Ebu Dâvûd, Süleyman b. el-Eş'as es-Sicistani, **Sünen**, (I-IV), Daru'l- Hadis, Kahire, 1988. Edeb, 113, no: 509: **İbni Mâce**, Ebu Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvinî, **Sünen**, (I-II), Beyrut, 1987; Duâ, 21, no: 3891; Ahmed İbni Hanbel, **Müsned**, C.VI, s. 66, no: 24414; s. 240. no: 26079; Nesâî, Ebû Abdirrahman Ahmed b. Şuayb, **Sünenü'l- Kebir**, (I-VI), Tahk. Dr.Abdulğaffâr Süleyman el-Bendarî, Dâr-u Kitâbu'l- İlmiyye, Beyrut, 1991, İstiskâ, 13, no: 1831, 1832; Tefsîr, Duhan, no: 11492; İbni Ebi Şeybe, **Musannaf**, C.VI, s. 341, no: 31886; İshâk b.İbrâhîm b. Muhallid b.Râhûye, **Müsned**, (I-V), Tahk. Dr Abdulğaffâr b.Abdulhak, Mektebetü'l-İmân, Medine, 1991, C.III, s. 639, no: 1221; Ebu Ya'lâ, Ahmed b. Ali el-Mevsilî, **Müsned**, (I-XIII), Tahk. Hüseyin Selîm Esed, Dâru'l-Me'mûn, Şam, 1984, C. 8, s. 165, no: 4713: Elbani bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

²⁵⁵ Buhârî, **Sahîh**, Enbiyâ, 9

İbn Abbas, Rasûlullah (s.a.s.)'ın şöyle buyurduğunu rivâyet etti: "Cenab-ı Allah'ın Âd milleti üstüne estirdiği azab rüzgârı, ancak bir yüzük deliğinden geçebilecek yoğunluktaydı. Sonra onların köylülerini, rüzgârla havalandırarak kentlilerinin üzerine bıraktı. Kentliler, azab bulutunun kendilerine yönelip gelmekte olduğunu gördüklerinde: "Vadilerimize yönelip gelmekte olan bu yaygın bulut bize yağmur yağdıracaktır" dediler. Hâlbuki Âd milletinin köylüleri o bulutun içindeydiler. Cenabı Allah o bulutun içindeki köylüleri, kentlilerin üzerine bıraktı ve neticede hepsi yok oldular. O azab rüzgârı, o kadar şiddetli esiyordu ki, mahzenlere ve kapı aralıklarından içerilere sızıyordu."²⁵⁶

c-) Rih-u Akîm (Yakıp Kavuran Rüzgâr)

حدثنا بن أبي عمر حدثنا سفيان بن عيينة عن سلام عن عاصم بن أبي النجود عن أبي وائل عن رجل من ربيعة قال قدمت المدينة فدخلت على رسول الله صلى الله عليه وسلم فذكرت عنده وافد عاد فقلت أعوذ بالله أن أكون مثل وافد عاد قال رسول الله صلى الله عليه وسلم وما وافد عاد قال فقلت على الخير سقطت إن عادا لما أقحطت بعثت قتيلا فنزل على بكر بن معاوية فسقاه الخمر وغنته الجرادتان ثم خرج يريد جبال مهرة فقال اللهم إني لن أتك لمريض فأداويه ولا لأسير فأفاديه محمود عبدك ما كنت مسقيه واسق معه بكر بن معاوية يشكر له الخمر التي سقاه فرفع له صحابات فقيل له اختر إحداهن فاختر السوداء منهن فقيل له خذها رمادا رمدا لا تذر من عاد أحدا وذكر أنه لم يرسل عليهم من الريح إلا قدر هذه الحلقة يعني حلقة الخاتم ثم قرأ إذ أرسلنا عليهم الريح العقيم ما تذر من شيء أتت عليه إلا جعلته كالرميم الآية قال أبو عيسى وقد واحد هذا الحديث عن سلام أبي المنذر عن عاصم أبي النجود عن أبي وائل عن الحارث بن حسان ويقال له الحارث بن يزيد

Ebu Vâil, Rebîa kabilesinden el-Haris İbnu Yezid el-Bekrî adında bir adamdan naklen anlatıyor:

"Medine'ye gelmiştim. Resûlullâh'ın yanına gittim. Allah Resulü'nün yanında Âd Kavmi'nin elçisinden bahsedildi Ben:

"Âd elçisi gibi olmaktan Allah'a sığınırım" dedim. Allah Resulü: "Âd elçisi de nedir?" buyurdular. Ben:

²⁵⁶ Taberânî, Ebû'l- Kasım Süleyman b. Ahmed, **Mu'cemu'l-Kebir**, (I-XX), Tahk. Hamdi Abdulmecit es-Silefî, Mektebetu'l- İlim ve'l- Hikem, Musul, 1983, C. XII, s. 42, no: 12416; C. XII, s. 421, no: 13553; İsnâddaki Melik el-Cenbi zayıftır. Ahmed b.Hanbel, **Kitâbu'l- İlel ve Ma'rifeti'r-Ricâl**, C. III, s. 55, no: 4146; İbni Hibbân, **Kitâbu'l- Mecrûhîn**, C. II, s. 77, no: 626 Hâkim, **Müstedrek**, Tefsîr, Ahkâf, no: 3699; Heysemî, Nuruddîn Ebû'l-Hasan Ali b. Ebibekr, **Mecmeu'z-Zevâid**, (I-X), Dâru'l-Kitap, Beyrut-1967, Tefsîr, Zâriyat, no: 11366, 11367.

"Bunu çok iyi bilen kimseye düştünüz. Âd Kavmi kıtlığa uğrayınca Kayl'ı kendileri için su aramaya gönderdiler. Kayl da, Bekr b. Muaviye'ye uğradı. O, buna şarap içirdi ve Mekke'de o sıralarda seslerinin ve teğannisinin güzelliğiyle meşhur Cerade isminde iki cariyeye de şarkılar söyledi. Mühre dağına müteveccihen oradan ayrıldı. Dedi ki:

"Ey Allah'ım! Ben sana ne tedavi edeceğim bir hasta, ne de fidyesini ödeyeceğim bir esir için gelmedim. Sen kulunu, sulayıcı olduğun müddetçe sula. Onunla birlikte Bekr İbnu Muaviye'yi de sula." Böylece kendisine içirdiği şarap için ona teşekkürü amaçlar.

Bunun üzerine onun için üç parça bulut yükseltildi. Biri kıızıl, biri beyaz, biri de siyah. Ona: "Bunlardan birini seç!" denildi. O, bunlardan siyah olanını seçti. Ona:

"Âd Kavmi'nden tek kişiyi bırakmayıp helâk edecek bu bulutu toz duman olarak al!" denildi.

Bunu söyleyince Allah Resulü:

"(Onlara) sadece şu yüzük halkası miktarında rüzgâr gönderildi" buyurdular ve arkasından şu mealdeki ayet-i kerimeyi tilavet ettiler: "Âd (kavminin helâk edilmesinde) de ibret vardır. Hani onların üzerine o kısır rüzgârı göndermiştik. Öyle bir rüzgâr ki, uğradığı her şeyi yerinde bırakmıyor, mutlaka onu kül gibi savuruyordu"²⁵⁷

d) Âd Kavmi'nin Debûr Rüzgârı İle Helâki

حدثنا مسلم قال حدثنا شعبة عن الحكم عن مجاهد عن بن عباس أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: (نصرت بالصبيا وأهلك عاد بالديور).

İbni Abbas 'tan rivâyet edilmiştir ki:

Hz. Peygamber (s.a.s.): "Ben Sabâ rüzgârı ile yardım olundum. Âd Kavmi ise Debûr (batı rüzgarı) rüzgarı ile helâk olundular." buyurdu.²⁵⁸

²⁵⁷ Tirmizî, **Sünen**, Tefsîr, 51, no: 3273: Elbânî bu hadîsin hasen olduğunu söylemiştir. Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, C. III, s. 482, no: 15996

²⁵⁸ Buhârî, **Sahîh**, İstiskâ, 25, no: 988. Bkz. Aynı mana için, Bedu'l- Halk, 5, no: 3033; Enbiyâ, 9, no: 3165; Meğâzi, 27, no: 3879; Müslim, **Sahîh**, Salâtü'l- İstiskâ, no:17; Nesâî, **Sünenü'l- Kebir**, Tefsîr, Saffât, no: 11467, Kâf, no: 11526, Necm, no: 11556, Hakka, no: 11617; Ahmed İbni Hanbel, **Müsned**, C. I, s. 288, no: 2013, s. 324, no: 2984, s. 341, no: 3171, s. 355, no: 3338, s. 373, no: 3540; İbni Ebi Şeybe, **Musannaf**, C.VI, s. 304, no: 31646; Abd b. Humeyd b.Nasr Ebu Muhammed, **Müsned**, (I), Mektebetü's-Sünne, Kâhire, 1988, C. I, s. 214, no: 637; Ebu Ya'lâ, **Müsned**, C. V, s. 82, no: 2680; Tayâlisî, Süleymân b Dâvûd Ebu Dâvûd, **Müsned**, (-I-), Dâru'l- Ma'rife, Beyrut C. I, s. 343, no: 2641; Abdurrezzâk b.Hemmâm, **Musannaf**, (I-XI), Tahk. Habîburrahmân Azami, el-Mektebû'l-İslâmî, Beyrut-1972,

2.1.1.10. Âd Kavmi'nin Yıldırım ile Helâki (Sâika-i Âd ve Semûd)

حدثنا أبو بكر قال حدثنا علي بن مسهر عن الأجلح عن الذيال بن حرملة عن جابر بن عبد الله قال اجتمعت قريش يوماً فقالوا انظروا أعلمكم بالسحر والكهانة والشعر فليات هذا الرجل الذي فرق جماعتنا وشتت أمرنا وعاب ديننا فليكنمه ولينظر ماذا يرد عليه فقالوا ما نعلم أحداً غير عتبة بن ربيعة فقالوا أنت يا أبا الوليد فاتاه عتبة فقال يا محمد أنت خير أم عبد الله فسكت رسول الله صلى الله عليه وسلم ثم قال أنت خير أم عبد المطلب فسكت رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال إن كنت تزعم أن هؤلاء خير منك فقد عبدوا الآلهة التي عبتها وإن كنت تزعم أنك خير منهم فتكلم حتى نسمع قولك إنا والله ما رأينا سخلة قط أشأم على قومه منك فرقت جماعتنا وشتت أمرنا وعبت ديننا وفضحتنا في العرب حتى لقد طار فيهم أن في قريش ساحرا وأن في قريش كاهنا والله ما ننظر إلا مثل صيحة الحبلى أن يقول بعضنا لبعض بالسيوف حتى تنفاني أيها الرجل إن كان إنما بك الباءة فاختر أي نساء قريش ونزوجك عشرا وإن كان إنما بك الحاجة لك حتى تكون أغنى قريش رجلا واحدا فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم أفرغت قال نعم فقرأ رسول الله صلى الله عليه وسلم بسم الله الرحمن الرحيم حم تنزيل من الرحمن الرحيم حتى بلغ فإن أعرضوا فقل أنذرتكم صاعقة مثل صاعقة عاد وثمود فقال عتبة حسبك حسبك ما عندك غير هذا قال لا فرجع إلى قريش فقالوا ما وراءك قال ما تركت شيئا أرى أنكم تكلمونه به إلا وقد كلمته به فقالوا فهل أجابك قال نعم قال لا والذي نصبها بنية ما فهمت شيئا مما قال غير أنه أنذركم صاعقة مثل صاعقة عاد وثمود قالوا ويحك يكلمك رجل بالعربية لا تدري ما قال لا والله ما فهمت شيئا مما قال غير ذكر الصاعقة

Câbîr b. Abdullah şöyle demiştir: Kureyş eşrafından bir grup, bir gün toplandı ve şöyle dediler: “ Muhammed'in işi, bizi şüpheye düşürdü. O, toplumumuzu böldü. Dinimizi ayıpladı. Sihir, kehanet, fala bakıcılık ve şiiri bilen bir adam bulsanız, onunla konuşsa da, bize onun durumunu bir anlatsa”. Ve dediler ki: “biz Utbe b. Rebia'dan başkasını bilmiyoruz. Haydi ya Ebe'l- Velid” dediler. Bunun üzerine Utbe Rasûlullah (s.a.s)'e giderek: “Ya Muhammed! Sen mi daha hayırlısın, Hâşim mi; sen mi hayırlısın Abdülmuttalib mi?” diye sordu. Rasûlullah, ise ona cevap vermedi. Sözlerini devam ettiren Utbe: “Sen bizim ilâhlarımızı kötülüyor, atalarımızı sapık olarak gösteriyorsun. Eğer maksadın başkan olmaksın, bayraklarımızı senin için dikelim; başımıza seni geçirelim. Yok eğer mal istiyorsan, sana mallarımızdan senin ve arkandakilerin ihtiyaçlarını giderecek miktarda mal toplayalım; eğer kadına ihtiyacın varsa, Kureyş kızlarından beğeneceğin on tanesini seninle evlendirelim.” dedi. Utbe'nin sözlerini tamamlamasına kadar susan Rasûlullah (s.a.s.) : “Bitti mi?” Utbe: “Evet” deyince Resûlullah, besmele çekip; Fussilet Sûresi'ni okumaya başladı: “Eğer onlar (Mekke müşrikleri) yine yüz çevirirlerse de ki: Ben sizi Âd ve Semûd'un başına gelen sâika'ya

Kitâbu'l- Câmi' li Ma'mer b. Râşid, Rüzgâr babı, no: 20002, Şuayb Arnavut bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

(yıldırıma) benzer bir yıldırıma karşı uyardım." anlamındaki âyete gelince, Utbe: "Yeter, yeter Senin yanında bundan başkası yoktur." Ardından Kureyşlilere döndü. Kureyşliler:" Dilinin altında olan nedir?" diye sorunca Utbe: "Dikili olan putlara yemin olsun ki, Ben sizi Âd ve Semûd'un başına gelen sâika'ya/yıldırıma benzer bir yıldırıma karşı uyardım."sözünden başka bir şey anlamadım. Kureyşliler:" Yazıklar olsun sana! Bir adam Arapça konuşuyor ve sen, "Allah'a yemin olsun ki yıldırım sözünden başka bir şey anlamadım diyorsun."dediler²⁵⁹

2.1.1.11. Allah'ın Âd ve Semûd'u Helâk Etmesi

حدثنا غندر عن شعبة عن منصور عن هلال بن يساف عن ربيع بن عميلة عن حذيفة قال اختلف رجل من أهل الكوفة ورجل من أهل الشام فتفاخرا فقال الكوفي نحن أصحاب يوم القادسية ويوم كذا وكذا ويوم كذا وقال الشامي نحن أصحاب اليرموك ويوم كذا ويوم كذا فقال حذيفة كلاهما لم يشهده الله هلك عاد وثمود لم يؤمره الله فيهما لما أهلكهما وما من قرية أخرى أن ترفع عنها عزيمة يعني الكوفة

Huzeyfe (r.a.)'den rivâyet edilmiştir ki.: Küfeli birisi, Şamlı birisiyle tartışıyorlar ve birbirlerinden üstün olduklarını söylüyorlardı. Küfeli diyordu ki: "Biz Kadisiye Savaşı ve falan günlerin insanlarıyız". Şamlı ise: "Biz Yermuk Savaşı ve falan günlerin insanlarıyız." diyordu. Huzeyfe (r.a) demiştir ki: "Allah, onların her ikisini de Âd ve Semûd Kavmi'nin helâkine şahit kılmamıştır. Onları helâk ettiği zaman ikisine danışmamıştır da. Ancak Allah, bela ve felaketi kendisinden def etmediği hiçbir şehir yoktur.²⁶⁰

2.1.1.12. Âd Kavmi'nin Helâk Ediliş Sebepleri

حدثنا أبو داود قال حدثنا جعفر بن سليمان عن فرقد عن عاصم بن عمرو البجلي عن أبي امامة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال : يبببب قوم من هذه الأمة على طعم وشر ولهو ولعب فيصبحون قد مسخوا قرده وخنزير وليصيبهم خسف وقذف حتى يصبح الناس فيقول خسف الليلة بيني فلان وخسف الليلة بدار فلان خواص وليرسلن عليهم حاصبا حجارة من السماء كما أرسلت على قوم لوط على قبائل منها وعلى دور وليرسلن عليهم الريح العقيم الذي اهلكت عادا على قبائل فيها وعلى دور شربهم الخمر ولبسهم الحرير واتخاذهم القينات واكلهم الربا وقطيعتهم الرحم وخصلة نسيها جعفر

²⁵⁹ İbni Ebi Şeybe, **Musannaf**, C. VII, s. 330, no: 36560. Bkz. Aynı mana için, Abd b. Humejd, **Müsned**, C. I, s. 337, no: 1123; Ebu Ya'lâ, **Müsned**, C. III, s. 349, no: 1818; Hâkim, **Müstedrek**, Tefsîr, Kırââtü'n-Nebi, no: 3002; Zehebi telhis'te bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

²⁶⁰ İbni Ebi Şeybe, **Musannaf**, C. VI, s. 407, no: 32444; C.VI, s. 555, no: 33766

Ebi Umame, Resûlullâh'tan rivâyet etmiştir ki: Bu toplumdaki bir grup yemek, içki, oyun ve eğlence ile geceleyip sabah maymun ve domuz olmuş olarak uyanır. Onlara çakıl yağmuru ve yerin dibine batma isabet edecek. Sabah insanlar uyandııkları zaman diyecekler ki, falan kişinin oğlunun evi, gece yerin dibine girmiş, falan yüce kişinin evi de yere batmış. Allah, bazı Lut Kabilelerine ve evlerine gönderdiği gibi, onların üzerine de, gökten çakıl yağmurunu muhakkak gönderecektir. Allah elbette bazı Âd kabilelerine ve evlerine nasıl helâk edici yakıcı bir rüzgâr gönderdiyse onların üzerine de öyle bir rüzgâr gönderecektir. Bu helâk ise onların içki içmeleri, ipek giymeleri, âlem düzenlemeleri, faiz yemeleri, sıla-i rahmi kesmeleri yüzündendir. Bir sebep daha vardı, ama Cafer onu unuttu.²⁶¹

2.1.1.13. Helâk İle İlgili Diğer Bilgiler

حدثنا أبو العباس محمد بن يعقوب ثنا بحر بن نصر ثنا عبد الله بن وهب أخبرني عبد الله بن عباس حدثني عبد الله بن سليمان عن دراج عن أبي الهيثم عن عيسى بن هلال الصدي عن عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن الأرضين بين كل أرض إلى التي تليها مسيرة خمسمائة سنة فالعليا منها على ظهر حوت قد التقى طرفاهما في سماء والحوث على ظهره على صخرة والصخرة بيد ملك والثانية مسخر الريح فلما أراد الله أن يهلك عادا أمر خازن الريح أن يرسل عليهم ريحا تهلك عادا قال يا رب أرسل عليهم الريح قدر منخر الثور فقال له الجبار تبارك وتعالى إذا تكفي الأرض ومن عليها ولكن أرسل عليهم بقدر خاتم وهي التي قال الله عز وجل في كتابه العزيز ما تذر من شيء أتت عليه إلا جعلته كالرميم والثالثة فيها حجارة جهنم والرابعة فيها كبريت جهنم قالوا يا رسول الله أللنار كبريت قال نعم والذي نفسي بيده إن فيها لأودية من كبريت لو أرسل فيها الجبال الرواسي لماعت والخامسة فيها حيات جهنم إن أفواها كالأودية تلسع الكافر اللسعة فلا يبقى منه لحم على عظم والسادسة فيها عقارب جهنم إن أدنى عقربة منها كالبعال المؤكفة عملا الكافر حصول تنسيه ضربتها حر جهنم والسابعة سقر وفيها إبليس مصفد بالحديد يد أمامه ويد خلفه فإذا أراد الله أن يطلقه لما يشاء من عباده أطلقه

Abdullah b. Amr ‘dan, Resûlullâh (s.a.s) buyurdu ki:” Arzlar arasında, her arz arası mesafe beş yüz seneliktir. En üstteki arz bir balığın sırtındadır. O arzın iki ucu gökyüzünde birleşmiştir. O balık, bir kayanın üzerindedir. Kaya ise bir meleğin elindedir. O arzlardan ikincisi ise rüzgârın idare edildiği yerdir. Allah, Âd Kavmi’ni helâk etmeyi murad edince görevli meleğe, Âd Kavmi’ni helâk edecek bir rüzgâr göndermesini emretti. Melek: “Ey Rabbim onlara bir öküzün burun deliği miktarınca

²⁶¹ Tayâlisî, *Müsned*, C.I, s. 155, no: 1137

rüzgâr göndereyim mi?” Cebbar Tebâreke ve Teâlâ buyurdu ki:” Bu miktar yeryüzü ve üstündeki her şey için yeterlidir. Sen onlara bir yüzüğün alanı kadar gönder.” ki bu Allah’ın Yüce Kitabında, “ Üzerine geldiği hiçbir şeyi bırakmadı ve onları ancak bir kül yığınınna çevirdi” denilen rüzgârdır.

Üçüncü arzda cehennem taşları vardır.

Dördüncüsünde cehennem kibriti vardır. Dediler ki:” Ey Allah’ın Resulü! cehennem içinde kibrit var mıdır?” Resûlullâh: “Evet, dedi. Nefsimi elinde bulundurana yemin olsun ki, cehennemde öyle kibrit vadileri vardır ki oraya köklü dağlar gönderilse erirlerdi.”

Beşinci arzda cehennem yılanları vardır. Ağızları vadiler gibidir. Kâfirleri bir ısırınca kemikleri üzerinde et kalmaz.

Altıncı arzda cehennem akrepleri vardır. En küçüğü iri katırlara benzer. Kâfirlere bir darbesi cehennem ateşini unutturacak seviyeyedir.

Yedinci arz Sakar cehennemidir. İblis orada bir eli arkada ve bir eli önünde olduğu halde demirlerle bağlanmıştır. Allah dilediği insanlara onu musallat eder.”²⁶²

2.1.1.14. Âd Kavmi ve Hz. Hûd

أخبرنا الحسن بن محمد الإسفرائيني حدثنا محمد بن أحمد بن البراء حدثنا عبد المنعم بن إدريس عن أبيه قال سئل وهب بن منبه عن هود أكان أبو اليمن الذي ولد لهم فقال وهب لا ولكنه أخو اليمن وفي التوراة ينسب إلى نوح فلما كانت العصبية بين العرب وفخرت مضر بأبيها إسماعيل ادعت اليمن هودا أبا لتكون ولدا من الأنبياء وولاده فيهم وليس بأبيهم ولكنه أخوهم وإنما بعث إلى عاد وكان وهب لا يسمي عادا قد حالهم ولا ينسب قبائلهم ولا يأمر أشعارهم ولم يكن في الأرض أمة كانوا أكثر منهم عددا ولا أعظم منهم أجساما ولا أشد منهم بطشا فلما رأوا الريح قد أقبلت عليهم قالوا لهود تخوفنا بالريح فجمعوا ذراريهم وأموالهم ودوابهم في شعب ثم قاموا على باب ذلك الشعب يردون الريح عن أموالهم وأهليهم فدخلت الريح من تحت أرجلهم بينهم وبين الأرض حتى قلعتهم قال وهب ولما بعث الله إليهم هود بن عبد الله بن رباح بن الحارث بن عاد بن عوص بن أرم بن سام بن نوح كان كل رمل وضعه الله بشيء من البلاد كان مساكن عاد في رمالها وكانت بلاد عاد أخصب بلاد العرب وأكثر ريفا وأنهارا وجنانا فلما غضب الله عليهم وعتوا عن الله وكانوا أصحاب أوثان يعبدونها من دون الله أرسل الله عليهم الريح العقيم

²⁶² Hâkim, **Müstedrek**, Ehvâl, no: 8756, C. IV, s. 636. Zehebî Telhîs’inde bu hadisin münker bir hadîs olduğunu belirtmiştir. İsnâddaki Ebi’l- Heysem ve Derrâc zayıftır. İbni Hibbân, **Kitâbu’l- Mecrûhîn**, C.3, s. 46, no:1101; İbni Hacer, **Tehzîb**, C. 10, s. 430, no: 873

Abdalmün'im b. İdris babasından şöyle rivâyet etmiştir: Vehb b Münebbih'e, "Hûd Yemenlilerin atası mı?" diye sorulunca Vehb: "Hayır, Fakat Hûd onların kardeşidir.. Tevrat'ta Hûd (a.s), Nûh'a nisbet edilir. Ne zaman ki Araplar Arasında ırkçılık başladı, Mudarlılar Hz. İsmail'in babaları olduğu ile övündüler. Yemenliler de peygamber çocuğu olduklarını isbatlamak için soylarını Hûd (a.s) 'a dayandırdılar. Hûd (a.s) onların babası değil; kardeşleridir. O yalnızca Âd Kavmi'ne gönderilen bir peygamberdir." dedi Vehb, Yemenlileri Âd Kavmi olarak isimlendirmiyor, kabilelerini Âd Kavmi'ne nisbet etmiyor ve Vehb bu nisbeti doğrulamıyordu. Yeryüzünde Âd Kavmi kadar sayı açısından fazla, fiziksel olarak daha güçlü, daha zalim bir kavim yoktu. Rüzgârı görünce ona doğru yöneldiler ve "Bu Hûd'un bizi uyardığı rüzgârdır." dediler. Hayvanlarını, mallarını ve çocuklarını bir kanyona yerleştirdiler. Sonra bu kanyonun ağzında toplanarak rüzgârı karşılayıp mallarından ve çocuklarından uzak tutmak istediler. Rüzgâr onların ayaklarının altından girdi; ayaklarını yerden kesti, onları yerlerinden söktü. Vehb dedi ki:" Allah, Âd Kavmi'ne, Hûd b. Abdillah b.Rebah b.Haris b.Âd b. Avs b. İrem b.Sam b. Nûh'u gönderince, Âd Kavmi'nin yurtlarındaki toprağı bütün şehirlere dağıttı. Âd Kavmi'nin arazisi Arap coğrafyasının en verimli olup, köyleri, nehirleri bahçeleri en çok olan bir kavimdi. Ne zaman ki onlar azgımlaşır, Allah'a isyan edip; putlara ibadete başladılar, o zaman Allah, onlara gazap etti ve üzerlerine kavurucu bir rüzgâr gönderdi.²⁶³

2.1.1.15. Hz. Peygamber'in Hz. Hûd'a Duası

حدثنا الحسن بن علي الخلال . حدثنا زيد بن الحباب . حدثنا سفيان عن أبي إسحاق عن سعيد بن جبیر عن ابن عباس قال

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (يرحمنا الله وأخا عاد)

İbni Abbas (r.a) Hz. Peygamber'den rivâyet etmiştir:" Allah bize ve Âd Kavmi'nin kardeşine merhamet buyursun."²⁶⁴

2.1.2. Semûd (Hicr) Kavmi

²⁶³ Hâkim, **Müstedrek**, Kitâbu't- Tevârihi'l- Mütakaddimîn mine'l-Enbiyâ ve'l-Mürselîn, Hûd a.s, no: 4063; Zehebî Telhîs'inde bu hadis hakkında bir şey belirtmemiştir.

²⁶⁴ İbn-i Mâce, **Sünen**, Duâ, 6, no:3852; İbn-i Ebî Şeybe, **Musannaf**, Duâ, no: 29228

Diğer kavimlere gönderildiği gibi Semûd Kavmi'ne de nebi gönderilmiş olup bu peygamberin adı Sâlih (a.s.) dir. Semûd Kavmi ve Peygamberleri Hz. Sâlih'le ilgili tesbit ettiğimiz hadislerin tesbiti ve tahriri önem arz etmektedir.

2.1.2.1. Hz. Sâlih (a.s.)'ın Arap Olduğu

أخبرنا الحسن بن سفيان الشيباني و الحسين بن عبد الله القطان بالرقعة و ابن قتيبة واللفظ ل حسن قالوا : حدثنا إبراهيم بن هشام بن يحيى بن يحيى الغساني قال : حدثنا أبي عن جدي عن أبي إدريس الخولاني عن أبي ذر قال : (دخلت المسجد فإذا رسول الله صلى الله عليه وسلم جالس وحده قال : (يا أبا ذر إن للمسجد تحية وإن تحيته ركعتان فقم فاركعهما) قال : فقامت فركعتهما ثم عدت فجلست إليه فقلت..... قلت : يا رسول الله كم الأنبياء ؟ قال : (مئة ألف وعشرون ألفا) قلت : يا رسول الله كم الرسل من ذلك ؟ قال : (ثلاث مئة وثلاثة عشر جما غفيرا) قال : قلت : يا رسول الله من كان أولهم ؟ قال : (آدم) قلت : يا رسول الله أنبي مرسل ؟ قال : (نعم خلقه الله بيده ونفخ فيه من روحه وكلمه قبلا) ثم قال : (يا أبا ذر أربعة سريانيون : آدم وشيث وأخنوخ وهو إدريس وهو أول من خط بالقلم ونوح وأربعة من العرب : هود وشعيب وصالح ونيك محمد صلى الله عليه وسلم.....)

Ebu Zer Ğiffârî (r.a.) rivâyet etmiştir ki: Mescide girdim ve Resûlullâh'ın yalnız başına oturduğunu gördüm. Bana: “Ey Ebâ Zer, mescit için bir selam hakkı vardır. Onun selam hakkı iki rekât namazdır. Kalk ve eda et.” dedi. Kalktım namazı eda ettim. Sonra dönüp yanına oturdum. Sordum: “Ey Allah'ın Resulü, kaç Peygamber vardır.” Resûlullâh: “Yüz yirmi bin peygamber vardır.” dedi. Sordum “Ey Allah'ın Resulü bunların kaç resuldür.” Dedi ki:” Topu topu üç yüz on üç tanedir.” Sordum “Ey Allah'ın Resulü bunların ilki kimdir.” Dedi ki: “ Âdem (a.s.) “ Sordum:” Ey Allah'ın Resulü Âdem (a.s.) resul müdür?” Hz. Peygamber: “Evet, Allah (c.c.) onu kendi eliyle yarattı, ona kendi ruhundan üfledi ve ilk onunla konuştu.” Sonra :“ Ey Ebâ Zer, onlardan dördü Süryani'dir; Adem, Şis, Uhnuh ki o İdris (a.s.)' dır, kalemlle ilk yazan odur. Dördüncüsü ise Nûh (a.s.)'dır. Dört tanesi ise Arap'tır; Hûd, Şuayb, Sâlih ve senin peygamberin Muhammed (a.s.)'dır.” dedi ²⁶⁵

2.1.2.2. Hz. Sâlih'in Şemâili

²⁶⁵ İbn Hibbân, Muhamed ibn Hibban İbn Ahmed Ebû Hâtim et-Temîmî, **Sahîh**, Bi Tertib-i İbn Belbân, (I-XVIII), Tahk. Şuayb el-Arnâvût, Müessesetu'r-Risâle, Beyrut-1997, Birr ve'l- İhsân, Tâ'ât, no:361: Şuayb Arnâvût, bu hadisin isnadının oldukça zayıf olduğunu belirtmiştir.

Hız Sâlih'in şemâili ile ilgili tesbit ettiğimiz iki rivâyet şunlardır:

1)

أخبرني أحمد بن محمد الأحمسي حدثنا الحسين بن حميد بن الربيع حدثنا مروان بن جعفر حدثنا حميد بن معاذ حدثني مدرك حدثنا الحسن بن ذكوان عن الحسن البصري عن سمرة عن كعب قال كان صالح نبي الله صلى الله عليه وسلم يشبه بعيسى بن مريم وكان أحمر إلى البياض ما هو سبط الرأس

Semure, Ka'b (r.a.) 'dan rivâyet etmiştir ki: "Sâlih (a.s.), İsa (a.s.)'a benzerdi. Beyaza çalar kırmızı benizli idi. Saçları kıvrıkcık değil; düz idi."²⁶⁶

2)

أخبرنا الحسن بن محمد الإسفرائيني حدثنا أبو الحسن بن البراء حدثنا عبد المنعم بن إدريس عن أبيه عن وهب بن منبه قال حديث صالح بن عبيد بن جابر بن ثمود بن جابر بن سام بن نوح قال وهب إلى قومه حين راهق الحلم وكان رجلا أحمر إلى البياض سبط الشعر وكان يمشي حافيا كما كان عيسى بن مريم عليهما السلام لا يتخذ حذاء ولا يدهن ولا يتخذ بيتا ولا مسكنا ولا يزال مع ناقة ربه حيثما توجهت توجه معها وحيثما نزلت نزل معها وكان قد صام أربعين يوما قبل أن تعقر الناقة وكانت على يده اليمنى شامة علامة فلبث فيهم أربعين عاما يدعوهم إلى الله من لدن كان غلاما إلى أن شمط وهم لا يزدادون إلا طغيانا

Vehb b. Münebbih'den rivâyet edilmiştir ki: Bu Sâlih b. Ubeyd b. Câbir b. Semûd b. Câbir b. Sâm b. Nûh (a.s.)'un hikayesidir. Hûd (a.s.), rüşd yaşına girince kavmine peygamber olarak gönderildi. Beyaza çalar kırmızı benizli idi. Saçları kıvrıkcık değil; düz idi. Hz. İsa (a.s.) gibi yalın ayak olarak gezer ayakkabı giyinmezdi. Ayrıca yağ sürünmez, kalacak bir ev, bir mesken de edinmezdi. Rabbi'nin gönderdiği dişi deveden ayrılmaz, o ne tarafa yönelse Sâlih (a.s.) o tarafa yönelir, o nereye gitse Sâlih (a.s.) de o tarafa giderdi. Sâlih (a.s.), devenin kesilmesinden önce kırk gün oruç tuttu. Sağ elinde peygamberlik alameti olan bir ben vardı. Kavmi'nin arasında kırk yıl kaldı. Gençliğinden yaşlanıncaya kadar onları, Allah'a ibadete çağırdı. Fakat onların yaptığı sadece isyanlarını artırmak oldu.²⁶⁷

2.1.2.3. Hz. Sâlih (a.s.) 'in Peygamberler Arasındaki Sırası

²⁶⁶ Hâkim, **Müstedrek**, Kitâbu't- Tevârihi'l- Mütেকaddimîn mine'l-Enbiyâ ve'l-Mürselîn, Sâlih a.s babı, no: 4066

²⁶⁷ Hâkim, **Müstedrek**, Kitâbu't- Tevârihi'l- Mütেকaddimîn mine'l-Enbiyâ ve'l-Mürselîn, Sâlih a.s babı, no: 4067:Zehebî Telhîs'inde bu hadisin isnadının oldukça zayıf olduğunu belirtmiştir. İsnaddaki Vehb b. Münebbih ve Abdu'lmün'im zayıftır. İbni Hibbân, **Kitâbu'l- Mecrûhîn**, C. II, s. 157, no:776

حدثنا أبو العباس محمد بن يعقوب العباس بن محمد الدوري ثنا يحيى بن معين ثنا وكيع عن إسماعيل بن أبي خالد عن نوف الشامي : أن صالح النبي صلى الله عليه و سلم من العرب لما أهلك الله عادا و انقضى أمرها عمرت ثمود بعدها فاستخلفوا في الأرض فانتشروا ثم عتوا على الله فلما ظهر فسادهم و عبدوا غير الله بعث الله إليهم صالحا و كانوا قوما عربا و هو من أوسطهم نسبا و أفضلهم موضعا و كانت منازلهم الحجر إلى قرع و هو القرى ثمانية عشر ميلا فيما بين الحجر إلى الحجاز فبعثه الله إليهم غلاما شابا فدعاهم إلى الله حتى شمط و كبر و لا يتبعه منهم إلا قليل مستضعفون فهلكت عاد و ثمود و من كان منهم من تلك الأمم و كانوا من ولد لاوذ بن سام بن نوح ولم يكن بين نوح و إبراهيم نبي قبله يعني قبل إبراهيم إلا هود و صالح

Nevfe'ş- Şâmî (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: Sâlih (a.s.) Arap idi. Ne zaman ki Allah (c.c.) Âd Kavmi'ni helâk edip Âd Kavmi'nin işini bitirdi, o zaman Semûd Kavmi hükümran oldu ve hayat sürmeye başladı. Yeryüzünde çoğaldılar ve Allah (c.c.)'a isyan ettiler. Allah (c.c.)'dan başka şeylere ibadete yönelince ve yeryüzünde bozgunculuğa başlayınca, Allah (c.c.) onlara Sâlih (a.s.)'i gönderdi. Semûd Kavmi, Arap idi. Sâlih (a.s) neseb olarak orta, konum olarak en faziletlielerindendi. Yerleri Kar' ile Hicr bölgesi arasıydı. Bu bölge, Hicr'den Hicâz'a kadar on sekiz mildir. Allah onlara genç bir çocuğu gönderdi. Yaşlanıp saçları ağarınca kadar onları Allah'a çağırdı. Toplumun alt tabakasından az bir kesim hariç kimse ona tabi olmadı. Âd, Semûd ve bunlardan olan topluluklar helâk edildiler. Semûd Kavmi Lâviz b. Sam b. Nûh'un çocuklarıdır. Nûh (a.s.) ile İbrahim (a.s.) arasında Hûd ve Sâlih (a.s) hariç başka peygamber yoktur.²⁶⁸

2.1.2.4. Hz. Hûd ve Sâlih'in Uğradığı Vadi

حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا وكيع ثنا زمعة بن صالح عن سلمة بن وهرام عن عكرمة عن ابن عباس قال لما مر رسول الله صلى الله عليه وسلم بوادي عسفان حين حج قال يا أبا بكر أي واد هذا قال وادي عسفان قال لقد مر به هود و صالح على بكرات حمر خطمها الليف أزهم العباء وأرديتهم النمار يلبون يحجون البيت العتيق

İbni Abbas'tan rivâyet edilmiştir ki: Peygamberimiz, Veda haccında Usfan vadisine vardığı zaman, Hz. Ebu Bekr'e: "Ey Ebû Bekr! Bu hangi vadidir?" diye sormuş, Hz. Ebû Bekr, " Usfan vadisidir!" deyince, Peygamberimiz: "Hûd ve Sâlih (a.s) da beline aba tutunmuş, belinden yukarısını alacalı bir kumaşla bürümüş, genç ve kızıl,

²⁶⁸ Hâkim, Muhammed b. Abdullah Ebû Abdillâh en-Neysâbûrî, **Müstedrek**, Kitâbu't- Tevârihi'l-Mütakaddimîn mine'l-Enbiyâ ve'l-Mürselîn, Sâlih a.s, no: 4065: Zehebî Telhîs'te bu hadis hakkında bir şey söylememiştir.

yuları hurma lifinden örülmüş dişi bir deve üzerinde olduğu halde, Hac için buradan telbiye ederek geçmişlerdir.”dedi.²⁶⁹

2.1.2.5. Semûd Toprağı

Semûd Kavmi'nin yaşadığı topraklarla ilgili olarak tesbit ettiğimiz iki rivâyet şunlardır:

1-)

قال أبو عبد الله وقال الليث حدثني عبد الرحمن بن خالد عن بن شهاب عن سالم بن عبد الله عن عبد الله بن عمر رضي الله عنهما قال بعث من أمير المؤمنين عثمان مالا بالوادي بمال له بخيبر فلما تبايعنا رجعت على عقبي حتى خرجت من بيته خشية أن يرادني البيع وكانت السنة أن المتبايعين بالخيار حتى يتفرقا قال عبد الله فلما وجب بيعي وبيعه رأيت أني قد غبنته بأني سقته إلى أرض ثمود بثلاث ليال وساقني إلى المدينة بثلاث ليال

Abdullah b Ömer şöyle demiştir: Mü'minlerin Emiri Hz. Osman'dan, vadideki bir mal karşılığında onun Hayber'deki bir malını satın aldım. Alışverişi yaptığımız zaman ben hemen geri döndüm ve nihayet onun evinden çıktım. Böyle çabuk çıkışım, pazarlıktan caymasından korktuğum içindi. O vakit satışta sünnet olan, satıcı ile müşteri birbirlerinden ayrılınca kadar meclis muhayyerliğinde olmaları idi. Abdullah dedi ki:” Evinden çıkmamla benim ve onun satış muamelesi vacib olunca (kesinleşince) onu aldattığımı gördüm. Çünkü ben onu üç gecelik yol ile Semûd arazisine yolladım, o da beni üç gecelik yola; Medine'ye uğurladı.”²⁷⁰

2-)

حدثنا حفص بن عمر حدثنا شعبة عن عمرو عن أبي وائل عن عبد الله رضي الله عنه قال لا أحد أخير من الله ولذلك حرم الفواحش ما ظهر منها وما بطن ولا شيء أحب إليه المدح من الله ولذلك مدح نفسه قلت سمعته من عبد الله قال نعم قلت ورفعته قال نعم وكيل حفيظ ومحيط به قبلا جمع قبيل والمعنى أنه ضروب للعذاب كل ضرب منها قبيل زخرف القول كل شيء حسنته ووشيته وهو باطل فهو زخرف وحرث حجر حرام وكل ممنوع فهو حجر محجور والحجر كل بناء بنيته ويقال للأنثى من الخيل حجر ويقال للعقل حجر وحجى وأما الحجر فموضع ثمود وما حجرت عليه من الأرض فهو حجر ومنه سمي حطيم البيت حجرا كأنه مشتق من محطوم مثل قتيل من مقتول وأما حجر اليمامة فهو منزل

²⁶⁹ Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, (Kütüb-i Tis'a İçerisinde), (I-VI), Çağrı Yay. , İstanbul-1982, C. I, s. 232, no: 2067: Şuayb Arnavût bu hadisin isnadının zayıf olduğunu söylemiştir. İsnâddaki Zem'a b.Sâlih zayıftır. Ahmed b.Hanbel, **Kitâbu'l- İlel ve Ma'rifeti'r-Ricâl**, Mektebu'l-İslâmî, Beyrut, 1988, (III), C. II, s. 530, no:3505; Ebu Hâtim Muhammed b. Hibbân el-Bustî, **Kitâbu'l- Mecrûhîn**, Dâru'l- Va'y, Haleb, trs, (III), C. I, s. 312, no: 375; İbni Hacer, **Tehzîb**, C. III, s. 292, no: 629

²⁷⁰ Buhârî, **Sahîh**, Buyû', 47, no: 2010

Ebu Vâil, Abdullah İbni Mesud'dan şöyle rivâyet etmiştir ki: Mü'minleri Allah (c.c)'dan ziyade kötülüklerden koruyan kimse yoktur. Mü'minlerin en büyük koruyucusu olduğu için Allah açık, gizli bütün kötülükleri ve çirkin işleri haram kılmıştır. Allah tarafından sevimlik kadar değerli hiçbir şey yoktur.

Râvi Amr b. Mürre dedi ki: Ben Ebu Vail'e:

“Sen bu hadisi Abdullah İbni Mes'ud'dan işittin mi?” diye sordum.

Ebu Vail: “Evet, ben bunu Abdullah'tan işittim.” dedi.

Ben yine ona:

“Abdullah b.Mes'ud bu hadisi, merfu olarak zikretti mi?” diye sordum.

O:” Evet .” dedi.

”Vekil”, “Hafız, muhafaza edici ve etrafını çepeçevre kuşatıcı”dır.

“Kubulen”, “Kabil'in cem'idir, manası birçok azap nevileridir ki, o azaplardan her bir nev'i bir “Kabil”, bir sınıftır.

“Zuhrufe'l- Kavl”, “Batıl olduğu halde güzelleştirdiğin ve süslediğin her şeydir. İşte bu süslenmiş batıl bir Zuhruf”tur.

“Hars”, “Hacr, yani Haram demektir. Men' edilmiş her şey bir hacr ve mahcurdur.”el-Hicru”, İnşa ettiğin her binadır. Beygirlerden dışıye de Hicr denilir; akl'a da Hicr veya Hicen denilir.el-Hicr ismine gelince o, Semûd Kavmi'nin yeridir.Yerden etrafını duvarla çevirdiğin şey de bir Hicr'dir İşte bu manadan dolayı Ka'be'nin Hatim'ine Hicr ismi verilir.Sanki bu, “Maktul”den “Katil”in gelmesi gibi, “Mahtum”dan türemiştir.Yemame'nin Hacr'i ise o bir menzildir. ²⁷¹

2.1.2.6. Semûd Kavmi'ne Kardeşleri Sâlih'in Gönderildiği

وإلى ثمود أخاهم صالحا كذب أصحاب الحجر والحجر موضع ثمود

Semûd'a da kardeşleri Sâlih'i gönderdik. Hicr Halkı peygamberlerini yalanladılar. Hicr Semûd Kavmi'nin oturduğu yerdir. ²⁷²

2.1.2.7. Allah'ın Açık Bir İbret Olarak Deveyi Semûd Kavmi'ne Verdiği

²⁷¹ Buhârî, **Sahîh**, Tefsîr, 123, no: 4538

²⁷² Buhârî, **Sahîh**, Enbiyâ, 19; Zikrettiğimiz bu haber bab başlığıdır. Önemine binaen buraya aldık.

أنا زكريا بن يحيى نا إسحاق نا جرير عن الأعمش عن جعفر بن إياس عن سعيد بن جبير عن ابن عباس قال : سأل أهل مكة رسول الله صلى الله عليه وسلم أن يجعل لهم الصفا ذهاباً وأن ينحي عنهم الجبال فيزدرعوا قال الله عز وجل إن شئت آتيناكم ما سألوا فإن كفروا أهلکوا كما أهلک من قبلهم وإن شئت نستأني بهم لعنا ننتج منهم فقال لا بل أستأني بهم فأنزل الله هذه الآية) وما منعنا أن نرسل بالآيات إلا أن كذب بها الأولون وآتينا ثمود الناقة مبصرة...)

İbn Abbas (r.a.) rivâyet etmiştir ki: Mekke müşrikleri, Rasûlullah (s.a.s.)'e gelerek, peygamber olduğunu ispat için, Safa tepesini altına çevirmesini, Mekke dağlarını ortadan kaldırıp, yerlerini düz ve ekilebilir bir arazi haline getirmesini istemişlerdi. Bunun üzerine Allah (c.c.), Rasûlullah'a istediği takdirde bunların yapılacağını; ancak buna rağmen îmân etmeyecek olurlarsa, Mekke müşriklerinin önceki kavimler gibi helâk edileceklerini bildirdi. Rasûlullah ise, onların helakini dilemedi ve bu hâdiseden dolayı “Bizim apaçık mucizeler getirmemizi engelleyen şey, öncekilerin bu mucizeleri yalanlamalarıdır. Semûd Kavmi’ne apaçık bir (mucize) deveyi vermiştik de onunla zulme uğratılmışlardı.”²⁷³, âyeti nazil oldu.

2.1.2.8. Semûd Kavmi’nin Kendilerine Mucize Olarak Gönderilen Deveyi Kestikleri

- حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا عبد الرزاق ثنا معمر عن عبد الله بن عثمان بن خثيم عن أبي الزبير عن جابر قال : لما مر رسول الله صلى الله عليه وسلم بالحجر قال لا تسألوا الآيات وقد سألتها قوم صالح فكانت ترد من هذا الفج وتصدر من هذا الفج ففتوا عن أمر ربهم ففعلوها فكانت تشرب ماءهم يوماً ويشربون لبنها يوماً ففعلوها فأخذتهم صيحة أهدم الله عز وجل من تحت أديم السماء منهم إلا رجلاً واحداً كان في حرم الله عز وجل قيل من هو يا رسول الله قال هو أبو رغال فلما خرج من الحرم أصابه ما أصاب قومه

Cabir (r.a.)'den rivâyet edilmiştir ki: Rasûlullah (s.a.s.) Semûd milletinin yaşamış olduğu Hicr mıntikasına uğradığında şöyle dedi: "Mucizeler istemeyin. Bir millet (Semûd Halkı) istemişti de, kendilerine mucize olarak gönderilen dişi deve, şu yoldan gelir ve bu yoldan da giderdi. O millet, deveyi kesmek suretiyle Rableri'nin buyruğuna karşı geldiler. Bir gün o, onların suyunu içer, bir gün de onlar onun sütünü içerlerdi. Onu kesip devirdiler. Bu yüzden bir çığlık kendilerini yakaladı. Bu çığlık

²⁷³ Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, C. I, s. 258, no: 2333. Nesâî, **Sünenü'l- Kebir**, Tefsîr, İsrâ, no: 11290: Şuayb Arnavut, bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

sebebiyle gök kubbenin altında onlardan bir kişi hariç, hepsi ölüp yok oldular. O bir kişi de Allah'ın haremindediydi. "O kimdi ya Rasûlallah?" diye sordular. Buyurdu ki: "O, Ebu Riğal'di. Harem'den çıkınca, milletin başına gelen musibet, kendisini de yakaladı."²⁷⁴

2.1.2.9. Deveyi Kesen Kişinin Vasıfları

حدثنا الحميدي حدثنا سفيان حدثنا هشام بن عروة عن أبيه عن عبد الله بن زمعة قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم وذكر الذي عقر الناقة قال ثم انتدب لها رجل ذو عز ومنعة في قومه كأبي زمعة

Abdullah b. Zem'a'dan rivâyet edilmiştir ki: Hz. Peygamber'den işittim, kendisi Sâlih (a.s)'in dişi devesini öldüreni zikretti de : “ Sâlih'in dişi devesini, kuvvette Ebu Zem'a gibi kavmi arasında izzet ve şevket sahibi birisi, öldürme davetine icabet etti” buyurdu.²⁷⁵

2.1.2.10. İnsanlardan En Şakî İki Kişi

حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا علي بن بحر ثنا عيسى بن يونس ثنا محمد بن إسحاق حدثني يزيد بن محمد بن خثيم المحاربي عن محمد بن كعب القرظي عن محمد بن خثيم أبي يزيد عن عمار بن ياسر قال : كنت أنا وعلي رفيقين في غزوة ذات العشيرة فلما نزلها رسول الله صلى الله عليه وسلم وأقام بها رأينا ناسا من بنى مدلج يعملون في عين لهم في نخل فقال لي علي يا أبا اليقظان هل لك ان تأتي هؤلاء فننظر كيف يعملون فجنناهم فنظرنا إلى عملهم ساعة ثم غشنا النوم فانطلقت أنا وعلي فاضطجعنا في صور من النخل في دقعاء من التراب فمنا فوالله ما أهبنا الا رسول الله صلى الله عليه وسلم يحركنا برجله وقد تتربنا من تلك الدقعاء فيومئذ قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لعلي يا أبا تراب لما يرى عليه من التراب قال الا أحدثكما بأشقى الناس رجلين قلنا بلى يا رسول الله قال أحيمر ثمود الذي عقر الناقة والذي يضربك يا علي هذه يعنى قرنه حتى تبل منه هذه يعنى لحيته

Ammar b. Yasir'den rivâyet edilmiştir ki: Ben ve Ali(r.a) Zati'l-Aşir Gazvesinde birlikteydik. Hz. Peygamber'le Zati'l- Aşir'e ulaşp, oraya yerleşince Müdlic oğullarından pınarların ve hurma ağaçlarının arasında çalışan insanlar gördük. Ali (r.a.) bana “Ey Ebe'l- Yakzan, gel şunlara bakalım nasıl çalışıyorlar.” O insanların yanına gittik ve bir saat kadar onları seyrettik. Sonra bizi uyku bastırdı. Ali ve ben bir hurma ağacının atına gittik ve yumuşak bir toprağa uzandık. Hemen uyuya kaldık. Allah'a yemin olsun ki bizi ayağıyla dürtüp uyandıran Resûlullâh'tan başkası değildi Bizimse

²⁷⁴ Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, C. III, s. 296, no: 14193; Şuayb Arnavût, bu hadisin güçlü bir rivâyet olduğunu söylemiştir. İsnadı Şeyhayn'ın şartlarına uygundur

²⁷⁵ Buhârî, **Sahîh**, Enbiyâ, 19, no: 3197; el-Humeydî, Abdullah b.ez-Zübeyr Ebu Bekr, **Müsned**, (I-II), Dâr-u'l- Kitâbi'l- İlmiyye, Beyrut, trs. C. I, s. 258, no: 569

üstümüz başımız toprak içinde kalmıştı. O gün Hz. Ali’yi böyle topraklar içinde gören Resûlullâh : “Ey Ebu Turab! sizlere en şerli iki adamın kimler olduğunu söyleyeyim mi?” Biz: “Evet, Ey Allah’ın Resulü” dedik. Resûlullâh : “Bunlardan biri, dişi deveyi kesen Semûd’un kırmızı adamı, ötekisi de sana vurandır. Yani başına vuran ve sakalının kanla ıslanmasına neden olandır.” dedi.²⁷⁶

2.1.2.11. Allah’ın Âd ve Semûd’u Helâk Etmesi

حدثنا غندر عن شعبة عن منصور عن هلال بن يساف عن ربيع بن عميلة عن حذيفة قال اختلف رجل من أهل الكوفة ورجل من أهل الشام فتفاخرا فقال الكوفي نحن أصحاب يوم القادسية ويوم كذا وكذا ويوم كذا وقال الشامي نحن أصحاب اليرموك ويوم كذا ويوم كذا فقال حذيفة كلاهما لم يشهده الله هلك عاد وثمود لم يؤمره الله فيهما لما أهلكهما وما من قرية أخرى أن ترفع عنها عزيمة يعني الكوفة

Huzeyfe (r.a.)’den rivâyet edilmiştir ki.: Kûfe’li birisi, Şam’lı birisiyle tartışıyorlar ve birbirlerinden üstün olduklarını söylüyorlardı. Kûfe’li diyordu ki: “Biz Kadisiye Savaşı ve falan günlerin insanlarıyız”. Şamlı ise: “Biz Yermuk Savaşı ve falan günlerin insanlarıyız.” diyordu. Huzeyfe (r.a) demiştir ki: “Allah, onların her ikisini de Âd ve Semûd Kavmi’nin helâkine şahit kılmamıştır. Onları helâk ettiği zaman ikisine danışmamıştır da. Ancak Allah, bela ve felaketi kendisinden def etmediği hiçbir şehir yoktur.”²⁷⁷

2.1.2.12. Sâika-i Âd ve Semûd

حدثنا أبو بكر قال حدثنا علي بن مسهر عن الأجلح عن الذيال بن حرملة عن جابر بن عبد الله قال اجتمعت قريش يوما فقالوا انظروا أعلمكم بالسحر والكهانة والشعر فليات هذا الرجل الذي فرق جماعتنا وشتت أمرنا وعاب ديننا فليكلمه ولينظر ماذا يرد عليه فقالوا ما نعلم أحدا غير عتبة بن ربيعة فقالوا أنت يا أبا الوليد فاتاه عتبة فقال يا محمد أنت خير أم عبد الله فسكت رسول الله صلى الله عليه وسلم ثم قال أنت خير أم عبد المطلب فسكت رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال إن كنت تزعم أن هؤلاء خير منك فقد عبدوا الآلهة التي عبتها وإن كنت تزعم أنك خير منهم فتكلم حتى نسمع قولك إنا والله ما رأينا سخلة قط أشأم على قومه منك فرقت جماعتنا وشتت أمرنا وعبت ديننا وفضحتنا في العرب حتى لقد طار فيهم أن في قريش ساحرا وأن في قريش كاهنا والله ما ننظر إلا مثل صيحة الحبلى أن يقول بعضنا لبعض بالسيوف حتى تتفانى أيها الرجل إن كان إنما بك الباءة فاختر أي نساء

²⁷⁶ Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, C. IV, s. 263, no: 18347: Şuayb Arnavût bu hadis için “Ey Toprağın Babası” lafzı dışında hasendir.” demiştir. Nesâî, **Sünenü’l- Kebir**, Hasâis, 53, no: 8538; Şeybânî, Ahmed b. Amr b. Dehhâk Ebu Bekr, **el-Âhâd ve’l- Mesânî**, (I-VI), Dâru’r-Raye, Riyâd, 1991, C. I, s. 147, no: 175; Ebu Ya’lâ, **Müsned**, C. I, s. 430, no: 569

²⁷⁷ İbni Ebi Şeybe, **Musannaf**, C. VI, s. 407, no: 32444; C.VI, s. 555, no: 33766

Câbîr b. Abdullah şöyle demiştir: Kureyş eşrafından bir grup, bir gün toplandı ve şöyle dediler: “ Muhammed'in işi, bizi şüpheye düşürdü. O, toplumumuzu böldü. Dinimizi ayıpladı. Sihir, kehanet, fala bakıcılık ve şiiri bilen bir adam bulsanız, onunla konuşsa da, bize onun durumunu bir anlatsa”. Ve dediler ki: “biz Utbe b. Rebia'dan başkasını bilmiyoruz. Haydi ya Ebe'l- Velid” dediler. Bunun üzerine Utbe Rasûlullah (s.a.s.)'e giderek: “Ya Muhammed! Sen mi daha hayırlısın, Hâşim mi; sen mi hayırlısın Abdülmuttalib mi?” diye sordu. Rasûlullah, ise ona cevap vermedi. Sözlerini devam ettiren Utbe: “Sen bizim ilâhlarımızı kötülüyor, atalarımızı sapık olarak gösteriyorsun. Eğer maksadın başkan olmaksın, bayraklarımızı senin için dikelim; başımıza seni geçirelim. Yok eğer mal istiyorsan, sana mallarımızdan senin ve arkandakilerin ihtiyaçlarını giderecek miktarda mal toplayalım; eğer kadına ihtiyacın varsa, Kureyş kızlarından beğeneceğin on tanesini seninle evlendirelim.” dedi. Utbe'nin sözlerini tamamlamasına kadar susan Rasûlullah (s.a.s.) : “Bitti mi?” Utbe: “Evet” deyince Resûlullâh, besmele çekip; Fussilet Sûresi'ni okumaya başladı: “Eğer onlar (Mekke müşrikleri) yine yüz çevirirlerse de ki: Ben sizi Âd ve Semûd'un başına gelen sâika'ya (yıldırıma) benzer bir yıldırıma karşı uyardım.” anlamındaki âyete gelince, Utbe: “Yeter, yeter Senin yanında bundan başkası yoktur.” Ardından Kureyşlilere döndü. Kureyşliler:” Dilinin altında olan nedir?” diye sorunca Utbe: “Dikili olan putlara yemin olsun ki, Ben sizi Âd ve Semûd'un başına gelen sâika'ya/yıldırıma benzer bir yıldırıma karşı uyardım.” sözünden başka bir şey anlamadım. Kureyşliler:” Yazıklar olsun sana! Bir adam Arapça konuşuyor ve sen, “Allah'a yemin olsun ki yıldırım sözünden başka bir şey anlamadım diyorsun.” dediler²⁷⁸

2.1.2.13. Semûd Kavmi'nin Hikâyesi

²⁷⁸ İbni Ebi Şeybe, **Musannaf**, C. VII, s. 330, no: 36560. Bkz. Aynı mana için, Abd b. Humeyd, **Müsned**, C. I, s. 337, no: 1123; Ebu Ya'lâ, **Müsned**, C. III, s. 349, no: 1818; Hâkim, **Müstedrek**, Tefsîr, Kiraâtî'n-Nebi, no: 3002; Zehebi telhis'te bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

حدثنا إسماعيل بن محمد بن الفضل حدثنا جدي حدثنا مسدد حدثنا حجاج بن محمد عن أبي بكر بن عبد الله عن شهر بن حوشب عن عمرو بن خارجه قال قلنا له حدثنا حديث ثمود فقال أحدثكم عن رسول الله صلى الله عليه وسلم عن ثمود وكانت قوم صالح أعمارهم الله في الدنيا فطال أعمارهم حتى جعل أحدهم يبني المسكن من المدر فينهدم والرجل منهم حي فلما رأوا ذلك اتخذوا من الجبال بيوتا فرهين ففتحوها وجابوها وجوفوها وكانوا في سعة من معائشهم فقالوا يا صالح أدع لنا ربك ليخرج لنا آية نعلم أنك رسول الله فدعا صالح ربه فأخرج لهم الناقة وكان شربها يوما وشربهم يوما معلوما فإذا كان يوم شربها خلوا عنها وعن الماء وحلبوا عنها الماء فملنوا كل إناء ووعاء وسقاء فأوحى الله إلى صالح أن قومك سيعقرون ناقتك فقال لهم فقالوا ما كنا لنفعل قال إن لم تعقروها أنتم يوشك أن مولود يعقروها قال ما علامة ذلك المولود فوالله لا نجده إلا قتلناه قال فإنه غلام أشقر أزرق أصهب قال وكان في المدينة شيخان عزيزان منيعان لأحدهما بن يرغب عن المناكح وللآخر ابنة لا يجد لها كفوا فجمع بينهما مجلس فقال أحدهما لصاحبه ما منعك أن تزوج ابنتك قال لا أجد له كفوا قال فإن ابنتي كفوا له وأنا أزوج ابنتك فزوجه فولد بينهما ذلك المولود وكان في المدينة ثمانية رهط يفسدون في الأرض ولا يصلحون قال لهم صالح إنما يعقروها فاختاروا ثمانية نسوة قوابل من القرية وجعلوا معهم شرطا فكانوا يطوفون في القرية فإذا وجدوا امرأة تمخض نظروا ما ولدها فإن كان غلاما فلبثوا ينظرون ما هو وإن كانت جارية أعرضوا عنها فلما وجدوا ذلك المولود صرخن النسوة قلن هذا الذي يريد رسول الله صالح فأراد الشرط أن يأخذه فحال جداه بينهم وبينه وقالوا إن كان صالحا أراد هذا قتلناه وكان شر مولود وكان يشب في اليوم شباب غيره في الجمعة ويشب في الجمعة شباب غيره في الشهر ويشب في الشهر شباب غيره في السنة فاجتمع الثمانية الذين يفسدون في الأرض ولا يصلحون والشيخان فقالوا نستعمل علينا هذا الغلام لمنزلته وشرف جديه فكانوا تسعة وكان صالح لا ينام معهم في القرية بل كان في البرية في مسجد يقال له مسجد صالح فيه بيت بالليل فإذا أصبح أتاهم فوعظهم وذكرهم وإذا أمسى خرج فيه بيت بالليل فبات فيه قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ولما أرادوا أن يمكروا بصالح مشوا حتى أتوا على شرب على طريق صالح فاختموا فيه ثمانية وقالوا إذا خرج علينا قتلناه وأتينا أهله فبيتناهم فأمر الله الأرض فاستوت عليهم فاجتمعوا ومشوا إلى الناقة وهي على حوضها قائمة فقال الشقي لأحدهم إيتها فاعقروها فاتاها فتعاطمه ذلك فأضرب عن ذلك فبعث آخر فأعظم ذلك فجعل لا يبعث رجلا إلا يعاطمه ذلك من أمرها حتى مشى إليها وتناول فضرب عرقوبها فوقعت تركض فأتى رجل منهم صالحا فقال أدرك الناقة فقد عقرت فأقبل وخرجوا يتلقونه يا نبي الله إنما عقرها فلان لا نذب لنا قال انظروا هل تدركون فصيلها فإن أدركتموه فعسى الله أن يرفع عنكم العذاب فخرجوا يطلبونه ولما رأى الفصيل أمه تضطرب أتى جبلا يقال له الغارة قصيرا فصعد وذهبوا يأخذه فأوحى الله إلى الجبل فطار في السماء حتى ما يناله الطير قال ودخل صالح القرية فلما رآه الفصيل بكى حتى سألت دموعه ثم استقبل صالحا فرغا رغوثة ثم رغا أخرى ثم رغا أخرى فقال صالح لكل رغوثة أجل يوم تمتعوا في داركم ثلاثة أيام ذلك مكذوب إلا أن آية العذاب إن اليوم الأول تصيح وجوههم مصفرة واليوم الثاني محمرة واليوم الثالث مسودة فلما أصبحوا إذا وجوههم كأنما طليت بالخلق صغيرهم وكبيرهم ذكرهم وإناتهم فلما أمسوا صاحوا بأجمعهم ألا قد مضى يوم من الأجل وحضركم العذاب فلما أصبحوا يوم الثاني إذا وجوههم محمرة كأنما خضبت بالدماء فصاحوا وضجوا وبكوا وعرفوا أنه العذاب فلما أمسوا صاحوا بأجمعهم ألا قد مضى يومان من الأجل وحضركم العذاب فلما أصبحوا اليوم الثالث إذا وجوههم مسودة

هذا حديث جامع لذكر هلاك آل ثمود تفرد به شهر بن حوشب وليس له إسناد غيرها ولم يستغن عن إخراجِه وله شاهد على سبيل الاختصار بإسناد صحيح دل على صحة الحديث الطويل على شرط مسلم

Şehr b. Havşeb, Amr b. Harice'den rivâyet etmiştir: Amr b. Harice'ye dedik ki : "Bize Semûd'un hikayesini anlat." Amr: "Size Resûlullâh'tan Semûd'un hikâyesini anlatacağım. Semûd Kavmi, Sâlih (a.s.) 'in kavmi idi. Allah onların dünyadaki ömürlerini uzun kılmıştı. Onlar kadar uzun yaşıyorlardı ki bunlardan birisi kerpiçten kendisine ev yapıyor yaptığı ev yıkılıyor ama o kişi hâlâ hayatta kalıyordu. Bundan dolayı, dağlardan yontup deldikleri, müreffeh evler yapmaya başladılar. Ayrıca bunlar bolluk içinde yaşıyorlardı. Sâlih (a.s.)'e dediler ki:"Ey Sâlih! Rabbine dua et de, bize senin peygamber olduğuna dair bir delil yaratsın. Sâlih (a.s.) de, dua etti ve Allah (c.c.) onlara dişi bir deve halketti. Deve, belirli birer gün olmak üzere kavmlerle suyu paylaşıyorlardı. Devenin su içtiği gün kavim de devenin sütünü içiyordu, kaplarını ve kaselerini de dolduruyorlardı. Allah, kavmin deveyi keseceğini Sâlih(a.s.)'e vahyetti. Sâlih (a.s) bunu onlara söyleyince "Biz bunu yapmayacağız." dediler. Sâlih (a.s.) : "Siz kesmeseniz bile onu, yakında doğacak olan bir çocuk kesecek." dedi. Onlar da: "Bu çocuğun alâmeti nedir? Allah'a yemin olsun ki biz onu bulunca öldüreceğiz." deyince, Sâlih (a.s.) dedi ki: "O kırmızı tenli, mavi gözlü ve uzun boylu bir çocuktur." Amr b. Harice dedi ki: "Şehirde yaşlı, şeref ve mal sahibi iki adamdan birinin bir oğlu vardı ve evlenmek istemiyordu. Diğerinin ise bir kızı vardı; kendine denk birini bulamıyordu. İkisi bir mecliste bir araya geldiler. Birisi diğerine dedi ki: "Neden oğlunu evlendirmiyorsun?" o da ona: "Denk birini bulamıyorum." deyince, diğeri: "Benim kızım ona denktir ve ben senin oğlunla evlendireceğim." dedi. Sonra çocuklarını evlendirdiler. Ve bu deveyi kesecek çocuk doğdu. Şehirde sekiz kişilik bir grup vardı. Bunlar bozgunculuk yapıyor ama halk, ıslah için bir şey yapmıyordu. Sâlih (a.s.) deveyi kesecek çocuğun doğduğunu bildirince, şehirdeki kabilelerden sekiz kadın seçtiler ve yanlarına koruyucular koydular. Bu kadınlar köyde dolaşmaya başladılar. Doğurmuş bir kadın gördüklerinde baktılar acaba ne doğurmuş. Erkekse deveyi kesecek çocuk olup

olmadığına baktılar. Doğan çocuk kızsız yüz çevirip gittiler. Aradıkları çocuğu bulunca bağırmaya başladılar. Dediler ki:” Bu Allah’ın elçisi Sâlih’in bahsettiği kişidir.” Koruyucular dediler ki: “Sâlih’in kastettiği buysa, biz onu öldüreceğiz.” Koruyucular çocuğu almak isteyince her iki dedesi de engel oldular. Bu kötü çocuk diğer çocukların bir haftada büyüdüğünü, o bir günde büyüyordu. Diğerlerinin bir ayda büyüdüğünü o bir haftada büyüyordu. Diğer çocukların bir senede büyüdüğünü o bir ayda büyüyordu. İslah etmeyip bozgunculuk yapan sekiz kişilik o grup, bu çocuğun dedesine gelip onu konumu ve dedelerinin şöhretleri sebebiyle kendilerine başkan yapmak istediklerini söylediler. Böylece dokuz kişi oldular. Sâlih (a.s.), gece kavmiyle beraber şehirde kalmıyordu. Şehir dışında Sâlih Mescidi denilen bir yerde kalıyor, orada geceliyor, sabah olunca kavmine gelip, onlara vaaz edip uyarıyor, akşam olunca tekrar şehirden ayrılıyordu. yine mescide geliyor ve orada geceliyordu. Resûlullâh (s.a.s.) dedi ki: “Sâlih (a.s.)’e tuzak kurmaya niyet ettiklerinde, Sâlih (a.s.)’in yolu üzerindeki bir su başına geldiler ve orada gizlendiler. Dediler ki:” Sâlih gelince onu öldürelim, sonra ailesine gidip bir gece baskını ile onları da öldürelim.” Allah (c.c.) toprağa emretti ve toprak onların önlerine bir engel oldu. Bu kişiler daha sonra ayakta havuz başında olan devenin yanına geldiler. Başkanları içlerinden birine dedi ki: “Git ve onu kes.” Bu kişi devenin yanına geldi fakat korktu ve vazgeçti. Bir başkasını yolladı, ona da zor geldi bu işi yapmak. Nihayet kendisi gitti ve ayaklarına bir darbe vurdu. Deve sallandı ve düştü. İçlerinden biri Sâlih’e gelip: “Deveye yetiş o öldürüldü.” Dedi. Deveye ulaşmayı umarak çıktılar ve gittiler. Dediler ki:” Ey Allah’ın elçisi Bizim hiç bir suçumuz yoktur onu filan kişi kesmiştir.” Sâlih (a.s.) dedi ki:” Yavrusuna ulaşabilir misiniz Ona ulaşabilirseniz belki Allah (c.c.) azabı sizden kaldırır.”Yavru deveyi aramaya çıktılar. Yavrusu annesinin bu halini görünce el-Ğare denilen ve pek yüksek olmayan bir dağa geldi. Kavim onu yakalamayı umarak peşinden gitti. Allah (c.c.) dağa emretti ve dağ ulaşılmayacak kadar semaya yükseldi. Sâlih şehre geldi. Yavru deve onu görünce gözyaşları sel oluncaya kadar ağladı. Sâlih (a.s) ‘e yöneldi. Acı bir şekilde böğürdü. Sonra bir daha ve bir daha böğürdü. Sâlih (a.s.) dedi ki: “Her böğürme için bir mühlet vardır. Evlerinize gidin ve üç gün yaşayın. Çünkü bu inkâr edilemeyecek bir azaptır.” Sâlih (a.s.): "Azab alâmeti: birinci günde, yüzleriniz, sararmış olarak sabaha çıkacaksınız! İkinci günde, yüzleriniz, kızarmış olarak sabaha çıkacaksınız! Üçüncü günde, yüzleriniz, kararmış olarak sabaha çıkacaksınız!" dedi.

Gerçekten de, ilk günde sabaha çıktıkları zaman, küçük büyük, erkek, kadın, hepsinin yüzleri, sanki haluk sürünmüş gibi sapsarı kesilmişti. Akşam olunca birlikte bağırdılar: “Dikkat edin mühletten bir gün geçti ve azap yaklaştı.” İkinci gün, yüzleri, kızarmış olarak sabaha çıktılar. Sanki kanla sıvanmış bir şekilde idi. Bağırmaya, inlemeye ve ağlaşmaya başladılar. Artık azabı hissetmeye başladılar. Akşam olunca birlikte bağırdılar: “Dikkat edin mühletten iki gün geçti ve azap yaklaştı.” Üçüncü gün, yüzleri, kara boya sürünmüş gibi kararmış olarak sabaha çıktılar. Hep beraber bağıştılar: “Azap artık çok yakındır kefenlerinizi giyin ve hanut sürünün.” Hanutları, sarı-sabr ve mürrü safi idi. Kefenleri deridendi. Kendilerini suya attılar. Sonra gözlerini bir semaya bir yere çevirmeye başladılar. Azabın başlarının üstünden gökten mi yoksa ayaklarının altından yerden mi geleceği hakkında bir bilgileri yoktu. Korkmuş ve perişan bir şekilde dördüncü gün sabahladılar. Gökten yeryüzünde olan her şeyin ve tüm şimşeklerin sesi gibi bir ses geldi. Göğüslerinin içindeki kalplerini parçaladı. Yurtlarında dizüstü çökmüş bir şekilde sabahladılar.²⁷⁹

2.1.2.14. Helâk Sırasında Semûd Eşrafından Ebu Riğâl İsimli Kişinin Mekke’de Olması Ve Dönüşünde Onun da Ölmesi

Ebu Riğâl ile ilgili olarak tesbit ettiğimiz iki rivâyet şunlardır:

1-)

حدثنا يحيى بن معين ثنا وهب بن جرير ثنا أبي قال سمعت محمد بن إسحاق يحدث عن إسماعيل بن أمية عن بجير بن أبي بجير قال سمعت عبد الله بن عمرو يقول

: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول حين خرجنا معه إلى الطائف فمررنا بقبر فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم " هذا قبر أبي رغال وكان بهذا الحرم يدفع عنه فلما خرج أصابته النقرة التي أصابت قومه بهذا المكان فدفن فيه وآية ذلك أنه دفن معه غصن من ذهب إن أنتم نبشتم عنه أصبتموه معه " فابتدره الناس فاستخرجوا الغصن

آخر كتاب الخراج والفيء والإمارة

Abdullah b. Amr’dan rivâyet edilmiştir ki: Hz. Peygamber’le beraber Taif’e giderken bir kabre rastladık ve Hz. Peygamber’in şöyle söylediğini işittim: “Bu, Ebu Riğâl’in kabridir. Bu Harem’de bulunuyordu. Harem, onu azaptan koruyordu. Oradan çıkınca, milletinin başına gelen musibet onu burada yakalamıştı. (Ölmüş) ve buraya

²⁷⁹ Hâkim, **Müstedrek**, Kitâbu’t- Tevârihi’l- Mütakaddimîn mine’l-Enbiyâ ve’l-Mürselîn, Sâlih a.s babı, no: 4069: Zehebî Telhîs’te Ebi Bekr b. Abdillâh’ın zayıf bir râvi olduğunu belirtmiştir. İsnaddaki Ebi Bekr b. Abdillâh zayıf bir râvidir. İbni Hacer, **Tehzîb**, C. IX, s. 259, no:487

defnedilmişti. Bunun işareti de, kendisiyle birlikte buraya altın bir dalın gömülü olmasıdır. Mezarını açarsanız, onunla birlikte altın dalı da bulursunuz." Rasûlullah'ın böyle demesi üzerine, beraberindekiler, hemen mezarı açmışlar ve oradaki altın dalı çıkarmışlardı.²⁸⁰

2-)

حدثنا هناد حدثنا عبدة عن سعيد بن أبي عروبة عن معمر عن الزهري عن سالم بن عبد الله عن ابن عمر : أن غيلان بن سلمة الثقفي أسلم وله عشر نسوة في الجاهلية فأسلمن معه فأمره النبي صلى الله عليه وسلم أن يتخير أربع منهن

قال أبو عيسى هكذا رواه معمر عن الزهري عن سالم عن أبيه قال وسمعت محمد بن إسماعيل يقول هذا حديث غير محفوظ والصحيح ما روى شعيب بن أبي حمزة وغيره عن الزهري و حمزة قال حدثت عن محمد بن سويد الثقفي أن غيلان بن سلمة أسلم وعنده عشر نسوة قال محمد وإنما حديث الزهري عن سالم عن أبيه أن رجلا من ثقيف طلق نساءه فقال له عمر لتراجعن نساءك أو لأرجمن قبرك كما رجم قبر أبي رغال قال أبو عيسى والعمل على حديث غيلان بن سلمة عند أصحابنا منهم الشافعي و أحمد و إسحق

Salim, babasından rivâyet etmiştir ki: Sakif kabilesinden Ğaylan b. Seleme, câhiliyyeden kalma on hanımı ile birlikte müslüman oldular. Hz. Peygamber, onlardan dört tanesini seçmesini istedi.

Ebu İsa dedi ki: “Ma’mer, Zühri’den o, Salim’den o da babasından böyle rivâyet etti.” Ebu İsa: “Muhammed b.İsmail (Buhârî)’den ğayr-ı mahfuz bir hadis olduğunu duydum. Sahih olanı Şuayb b. Ebi Hamza’nın, Zühri’den rivâyet ettiğiidir.” Hamza: “ Muhammed b.Süveyd es-Sekafî bana bahsetti ki, Ğaylan b. Seleme Müslüman olduğu zaman on tane hanımı vardı.” Muhammed dedi ki: “Zühri’nin rivâyeti Salim’den, Salim’in rivâyeti ise babasındandır: Sakif’ten bir adam eşlerini boşadı. Hz. Ömer ona eşlerine dönmesini söyledi.²⁸¹ “Aksi halde nasıl ki Ebi Riğâl’in kabri, taşlandıysa bende senin kabrini öyle taşılayacağım.”dedi.²⁸²

²⁸⁰ Ebu Dâvûd, **Sünen**, Harac, 41, no: 3088: Elbânî bu hadisin zayıf bir hadîs olduğunu söylemiştir. Abdurrezzâk b. Hemmâm, **Musannaf**, Câmî’’ li Ma’mer b. Râşid, Ebu Riğâl’in kabri ve hayvanlar arasında tahriş babı, no: 20989; Ma’mer b.Râşid el- Ezdî, **Camî**, el-Mektebu’l- İslâmî, Beyrut, 1982, (XI), C.XI, s. 454

²⁸¹ Ğaylân b. Seleme, boşama eylemini iki defa gerçekleştiriyor. Birincisi, Resûlullâh’ın emriyle on eşini dörde indiriyor. İkincisini ise, kalan dört eşinin mallarından faydalanmaması için gerçekleştiriyor Bkz. Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, C. II, s. 14, no: 4631

²⁸² Tirmizî, **Sünen**, Nikâh, 32, no: 1128:Elbânî bu hadisin sahîh olduğunu söylemiştir. Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, C. II, s. 14, no: 4631: Ebu Ya’lâ, **Müsned**, C. IX, s. 325, no: 5437: Abdurrezzâk b. Hemmâm, **Musannaf**, Talâk, Beni Hasta Olduğu Halde Boşadı Diyen Kadının Babı, no: 12216, Bezzâr, **Müsned**, C. I, s. 226, no: 113 (Bu hadîste Ebu Riğâl’in kabrinin Resûlullâh tarafından taşlandığı ifade ediliyor.)

2.1.2.15. Hz. Peygamberin Semûd Bölgesi'ne Girmeyi Yasaklaması Ve Sahabeye Suyu Yalnızca Devenin Kuyusundan İçmeyi Emretmesi

Bu konuyla ilgili tesbit ettiğimiz iki hadis şunlardır:

1-)

حدثنا إبراهيم بن المنذر حدثنا أنس بن عياض عن عبيد الله عن نافع أن عبد الله بن عمر رضي الله عنهما أخبره أن الناس نزلوا مع رسول الله صلى الله عليه وسلم أرض ثمود الحجر فاستقوا من بئرها واعتجنوا به فأمرهم رسول الله صلى الله عليه وسلم أن يهريقوا ما استقوا من بئرها وأن يعلفوا الإبل العجين وأمرهم أن يستقوا من البئر التي كانت تردها الناقة تابعه أسامة عن نافع

Abdullah b. Ömer'den rivâyet edilmiştir ki: "Halk, Rasûlullah ile birlikte Hıcr'e; Semûd Kavmi'nin yurduna varınca, kuyularından su aldılar ve onunla hamur yoğurdular. Resûlullâh, onlara oranın kuyusundan aldıkları suyu dökmelerini ve o su ile yoğrulan hamuru develere yedirmelerini emretti. Ayrıca onlara, Sâlih (a.s.)'in dışı devesinin su içmeye geldiği kuyudan su almalarını emretti.²⁸³

2-)

حدثنا إسماعيل بن عبد الله قال حدثني مالك عن عبد الله بن دينار عن عبد الله بن عمر رضي الله عنهما أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال (لا تدخلوا على هؤلاء المعذبين إلا أن تكونوا باكين فإن لم تكونوا باكين فلا تدخلوا عليهم لا يصيبكم ما أصابهم)
(هؤلاء المعذبين) أي لا تدخلوا ديارهم وهم ثمود قوم صالح عليه السلام وهم أصحاب الحجر وهو واد بين المدينة والشام

Abdullah b. Ömer'den rivâyet edilmiştir ki: Resûlullah (s.a.s.): "Nefislerine zulmedenlerin meskenlerine girerken onların maruz kaldığı musibetin size de gelmesi korkusuyla ancak ağlayarak girin!" dedi.²⁸⁴

Ashâbu'l-Hıcr ismiyle kastedilen Semûd Kavmidir. Aşağıdaki hadiste bunu görmek mümkündür:

²⁸³ Buhârî, **Sahîh**, Enbiyâ, 19, no: 3199; Müslim, **Sahîh**, Zühd ve'r- Rekâik, no: 40, 41

²⁸⁴ Buhârî, **Sahîh**, Ebvâbu'l- Mesâcid, 21, no: 423; Enbiyâ, 19, no: 3198(Bu hadîse olayın Tebuk Seferi sırasında olduğu da belirtiliyor.), 3200, 3201; Meğâzi, 76, no: 4157; Müslim, **Sahîh**, Zühd ve'r- Rekâik, no: 38, 39; Nesâî, **Sünenü'l- Kebir**, Tefsîr, İbrâhîm, no:11270; Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, C. II, s. 9, no: 4561: s. 72, no: 5404: s. 91, no: 5645. s. 113, no: 5931: s. 137, no: 6211; Ebu Ya'lâ, **Müsned**, C. IX, s. 425, no: 5575; Mâlik b. Enes, **Muvattâ**, (I-III), Dâru'l- Kalem, Şam, 199, Ebvâbu's-Siyer, 56, no: 966 Abdurrezzâk b. Hemmâm, **Musannaf**, Salât, Helâk toprağında namaz babı, no: 1624, 1625; Abd b. Humeyd, **Müsned**, C. I, s. 255, no: 798. Şuayb Arnavût bu hadîsin sahih olduğunu ifade etmiştir.

2.1.2.16. Hicr Bölgesine Girmenin Yasaklanması

حدثنا إبراهيم بن المنذر حدثنا ينعقد قال حدثني مالك عن عبد الله بن دينار عن عبد الله بن عمر رضي الله عنهما أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال لأصحاب الحجر لا تدخلوا على هؤلاء القوم إلا أن تكونوا باكين فإن لم تكونوا باكين فلا تدخلوا عليهم أن يصيبكم مثل ما أصابهم

Abdullah b. Ömer'den rivâyet edilmiştir ki: Rasûlullah (s.a.s.) Hicr mıntıkasında : “Şu, azaba uğramışların yurduna ancak ağlayarak girin. Eğer ağlamayacaksınız girmeyin. Yoksa onlara gelen musibet size de gelir.” dedi.²⁸⁵

2.2. Rivayetlerin Değerlendirilmesi

Rivayetlerin değerlendirilmesi ilk râviye göre, kaynaklara göre ve hadisler hakkında verilen hükümlere göre üç ayrı başlık altında ele alınacaktır. Bunlar, konu incelenirken hangi kaynaklardan daha fazla istifade edildiğini göstereceği gibi hangi râvinin kaç hadis naklettiğini de ortaya çıkarması bakımından ehemmiyet arz etmektedir. Sıhhat değerlendirilmesi ise mevcut rivâyetlerin güvenilirliğinin tespiti açısından önemlidir.

2.2.1. Rivayetlerin İlk Râviye Göre Değerlendirilmesi

Bütün sahâbiler aynı sayıda hadis rivâyet etmedikleri için, konuyla alakalı hadislerin ilk râvisinin önemli olduğuna inanıyoruz. Zaten sahâbiler de rivâyet ettikleri hadis sayısına göre Muksirun ve Mukillun diye sınıflandırılmışlardır. Bundan dolayı çalışmamızda incelediğimiz hadislerin ilk râvilerini ve rivâyet sayılarını şöyle sıralamayı uygun görüyoruz. Ayrıca bu Tablo 4.1’de tabiin ve tebe-u tabiinden hadis râvileri de bulunmaktadır.

İlk râvîlere baktığımızda, ilk sırada otuz bir rivâyetle İbn-i Abbas’ı görüyoruz. İbn-i Abbas’ın muksirundan olduğu hatırlanırsa bu durumun gayet tabii olduğu anlaşılır. Özellikle Kur’ân ve tefsir alanındaki rivâyetleri ile meşhurdur. İbn-i Abbas kendisini ilme adanmış, Hz. Peygamberin sünnetinin bize kadar ulaşmasında büyük emeği geçmiş bir sahabe ve hadis ilmi açısından sika bir râvîdir.

²⁸⁵ Buhârî, **Sahîh**, Meğâzi, 76, no: 4158, Tefsîr, 191, no: 4425; Müslim, **Sahîh**, Zühd ve’r- Rekâik, no: 38; Mâlik, **Muvattâ**, Sabr, 56, no: 966; Nesâî, **Sünenü’l- Kebir**, Tefsîr, Hicr, no: 11274. Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, C. II, s. 58, no: 5225. Şuayb Arnavût bu hadisin sahih olduğunu ifade etmiştir.

Râvi	Hadis Sayısı
Abdullah İbni Abbas	31
Abdullah İbni Ömer	28
Hiz. Aişe	18
Cabir b. Abdullah	7
Ammâr b. Yasir	4
Huzeyfe	4
Nevfe's- Şamî	2
Ka'b b. Kays	2
Haris b. Yezid	2
Ebu Zer	2
Abdullah İbni Amr	2
Abdullah İbni Zem'a	2
Amr b. Meymun (Siğar-ı Tabiinden. Vef. 147)	1
Abdurrahman b. Sabit	1
Amr b. Vâile	1
Süfyan b. Uyeyne (Vef. 198)	1
Tavus b. Keysan (Tabiindendir Vef. 106.)	1
Ebu Umâme	1
Abdulmun'im b. İdris (Etbeu't- Tabiindendir)	1
Vehb b. Münebbih (Tabiindendir. Vef. 100)	1
Abdullah b. Mesud	1
Amr b. Hârice	1
İsmail b. Umeyye (Tabiindendir. Vef. 124)	1
İsmail	1
Toplam	116

Tablo 2.1 Sahabe, Tabiin Ve Tebe-u Tabiinden Hadis Râvilerine Göre Hadislerin Dağılımı

İbn-i Abbas'tan sonra Abdullah İbn-i Ömer yirmi sekiz rivâyetiyle ikinci sırada karşımıza çıkmaktadır. Aynı şekilde İbn-i Ömer de muksirundandır. Üçüncü sırada ise on sekiz rivâyetiyle Hz. Âişe (r.a.) görülmektedir. Aynı şekilde Hz. Âişe (r.a.) da

muksirundandır. Dördüncü olarak ise yedi rivâyetiyle Cabir b. Abdullah'ı görmekteyiz. Cabir b. Abdullah da muksirundandır. Bu râvîlerin ardından dört rivâyet ile Ammar b. Yasir gelmektedir.

Toplam yirmi dört râvî tarafından mükerrerleriyle birlikte rivâyet edilen hadis sayısı yüz on altıdır. İbn-i Abbas, Abdullah İbn-i Ömer, Hz. Âişe ve Cabir b. Abdullah'ın rivâyet ettikleri hadis sayısı seksen ikidir. Geriye kalan yirmi râvînin rivâyet ettikleri hadis sayısı ise otuz dördür.

Konumuzla ilgili rivâyetlerin çoğunluğunu Hadis ilminde muksirun olarak bilinen râvîlerin naklettikleri görülmektedir.

Yaptığımız bu taksimat sahabenin bir kısmının diğerlerine üstün olduğunu söylemek değil sadece Hz. Peygamberin hadislerinin sonraki nesillere aktarılmasındaki gayretlerinden dolayıdır. Bu açıdan baktığımızda diyebiliriz ki konumuzla ilgili rivâyetler bu alanda şöhret bulmuş sahabeler tarafından nakledilmiştir.

2.2.2.Hadis Kaynaklarına Göre Rivâyetlerin Dağılımı

Çalışmamızda esas aldığımız kaynaklar İslam âleminde kabul görmüş ve muteber olarak telakki edilmiş olan eserlerdir. Mesela Sahih-i Buhâri Kur'ân'dan sonra en güvenilir kaynak olma durumundadır. Ama bu kaynaklarda aynı konuda farklı sayıda rivâyetlere rastlanmaktadır. Bizde konumuzla alakalı rivâyetlerin hangi kaynaktan ne kadar yer aldığını görmek için rivâyetlerin kaynaklara göre dağılımının şu şekilde verilmesini faydalı görüyoruz.

Konumuzla ilgili, Hadis kaynaklarında tespit edebildiğimiz toplam yüz on altı rivâyet mevcuttur. Bu rakamlara mükerrerler dâhil edilmiştir. Mükerrerler çıkarıldığında bu sayı otuz beş olmaktadır. Ancak tespit edilen bu rakamlar değişmez değildir. Taranılan kaynaklarda bazı rivâyetlerin gözden kaçabileceği ve bu kaynakların hadis musannafatının tamamı olmadığı gerçeği bu sayının artacağı kanaatimizi oluşturmuştur. İlgili rivâyetler genellikle Hadis kaynaklarının Ehadisü'l-Enbiya, Tefsiru'l-Kur'ân, İkametü's-Salat, Kitabu'z-Zühd, Kitabu'l-Evail, Tevârihu'l-Mütekaddimin, Kitabu'l İstiskâ, Meğazive Kitabu's- Siyer bölümlerinde yer almaktadır.

Eser	Rivayet Sayısı
Sahih-i Buhârî	20
Sahih-i Müslim	7
Sünen-i Ebu Davûd	3
Sünen-i Tirmizî	3
Sünen-i Nesâî	10
Sünen-i İbni Mâce	2
Müsned-i Ahmed b.Hanbel	19
Musannef-i Abdurrezzâk b. Hemmâm	5
Müstedrek (Hakim en-Nisâbü'rî)	12
Musannaf (İbn Ebi Şeybe)	10
Müsned-i Abd b. Hümejd	4
Müsned-i Humeydi	1
Mucemü'l-Kebir (Taberani)	2
Müsned (Ebu Ya'la el-Mevsili)	7
Sahih-i İbn-i Hibbân	2
Müsnedü't- Tayalisi	2
Müsned-ü İshâk b. Râhuye	1
El-Âhâd ve'l- Mesâni	1
Câmi' li-Ma'mer b.Râşid	1
Mecmeu'z-Zevâid (Heysemi)	2
Muvattâ	2
Toplam	116

Tablo 2.2. Hadis Kaynaklarına Göre Rivayetlerin Dağılımı

Konumuzla ilgili en fazla rivâyeti 20 rivâyetiyle İmam Buhari ve 19 rivâyetiyle Ahmed b.Hanbel vermektedir. Hakim en-Nisaburi 12, Nesai 10, İbni Ebi Şeybe 10, Müslim ve Ebu Ya'la 7'şer rivâyeti eserlerine alarak, araştırmamız için önemli derecede kaynaklık teşkil etmişlerdir. Ayrıca Kütübü sitte denilen altı hadis kaynağının tamamında konumuzla ilgili rivâyet mevcuttur. Bununla beraber ilk el kaynak olmadığı halde derleme döneminde yazılmış eserlerde de konumuzla ilgili rivâyetleri bulmak mümkündür. Mecmeu'z-Zevâid (Heysemi) bunlardandır.

2.2.3. Sıhhat Derecelerine Göre Hadislerin Dağılımı

Hadislerin kabul edilmesi veya reddedilmesinde sıhhat değerlendirmesi önemlidir. Bundan dolayı rivâyetlerin kaynaklarda belirtilen sıhhat dereceleri ve değerlendirmelerinin verilmesinin faydalı olacağı kanaatindeyiz. Ne var ki, hadislerin sıhhati konusunda, münekkid muhaddislerin şartlarının farklı oluşu, ittifakla sahih veya zayıf addedilen hadislerin sayısında değişikliğe sebep olmaktadır. Yani bir muhaddise göre sahih olan bir hadis, bir başkasına göre zayıf kabul edilmektedir. Aynı şekilde birilerine göre zayıf görülen isnad bir başka muhaddise göre sahih veya hasen sayılabilmektedir. Muhaddislerin çoğunluğunun, ibadet, ukubat ve muamelat konusundaki hadisin isnadında aradığı sıhhat şartlarını, ahbar, kıssa ve fezail konularında aramadığı bilinmektedir. Bu durumu da göz önüne alarak vereceğimiz sayısal Tablo 4.3.'te genel kanaat oluşturmak içindir.

Sahih	8
Hasen	2
Zayıf	6
Sıhhati Belirtilmeyenler	19
Toplam	35

Tablo 2.3. Sıhhat Derecelerine Göre Hadislerin Dağılımı

Bu bölümdeki hadis sayısından tekrarlar çıkarılmıştır. Konumuzla alakalı rivâyetlerin büyük çoğunluğunun sıhhat derecelerinin belirtilmediği görülmektedir. Sekiz hadisin sahih ve iki hasen, altı hadisin ise zayıf olduğu ifade edilmiştir. Sıhhati hakkında hüküm bildirilmeyen rivâyetlere gelince, bunların muteber hadis kitaplarında yer aldığı dikkate alınınca, rivâyetlerin zayıf olmadıkları söylenebilir. En azından musannıfların şartlarına göre sahih hadislerdir denilebilir. Bu durumda inceleme konusu yaptığımız rivâyetlerin çoğunun güvenilir olduğu ve Âd ve Semûd Kavimleri hakkında bilgi verdikleri ifade edilebilir.

SONUÇ

Âd ve Semûd Kavimleri İslami Kaynaklara göre yeryüzünün ilk sakinlerindendir. Kur'an'da Yüce Allah bu iki kavmi genelde peşpeşe zikretmiş ve Âd'ı Nuh Kavmi'nin, Semûd'u Âd'ın yerine yeryüzünde halef kıldığını peygamberlerinin söylemleri ile ifade etmektedir.

Bu iki kavim Kur'an'ın dışındaki kutsal kitaplarda yer almamaktadır. Bu kavimler, aslen Arap olan kavimler veya İbni Abbas'ın ifadesine göre ilk Arap kavimleridirler. Bu sebeble diğer kutsal kitaplarda yer almamış olabilirler. Bu kavimler, İslâm'ın çıkışından asırlarca önce ortadan kalkmakla birlikte Araplar arasında bazı hatıraları dilden dile dolaşmaktaydı. Âd Kavmi Kur'an'ın bize anlattığına göre Arapların yakından tanıdıkları bildikleri, şiirlerine konu ettikleri bir toplumdur. Câhiliyye devri şairleri Âd Kavmi'ni mahvolmuş eski bir kavim olarak tanımlıyorlardı. Huzayli divanında Âd hükümdarlarından, Nabiğa ise bu kavmin basiretinden bahsetmektedir. "Âd'ın Elçileri" olayı hadis bölümünde de zikrettiğimiz gibi o zamanki Araplarca bile bilinen bir hadisedir.

Âd Kavmi, genel kanaat itibariyle denize doğru uzanan Şahr, Umman ve Hadramevt arasındaki Ahkâf'a kadar olan dağlık bölgede yaşamıştır

Bu kavim Kur'an'ın ifadesine göre tufanı yaşayan ve tufanın gerçekleşme sebebini bilen bir neslin çocuklarıdır. Onların dedeleri, Nuh'a iman etmişlerdi. İmanları onları gemiye taşımış ve tufandan kurtulup yeryüzünün yeni sahipleri kılmıştı. Yüce Allah onları fiziki olarak Nuh kavminden daha güçlü kılmış ve onlara çeşitli imkânlar bahşetmişti. Hatta o kadar zenginleşmişler ki İrem denilen ve bir benzerinin yapılmadığı bir şehir yapmışlardır. Bu İrem Şehrinin Yemen'de Ahkaf bölgesinde kumlar altında olduğu, Şam Şehri olduğu veya İskenderiye Şehri olduğu ile ilgili farklı bilgiler mevcuttur. Âd Kavmi tufan bilgisine sahip olmalarına ve tufanın gerçekleşme sebebini bilmelerine rağmen tufandan sonra putlara tapan ilk kavim olmuştur. Yüce Allah, sünneti üzere onlara bir uyarıcı olarak Hûd'u göndermiştir. Fakat içinde buldukları imkânlar ve güçleri onları inkâra götürmüştür. Zenginlikleri imtihan sebepleri olmuş ve az bir kısmı hariç inkârları sebebiyle helâk olmuşlardır. Sekiz gün ve yedi gece süren şiddetli bir rüzgâr Kur'ani ifadeyle onları içleri boş hurma kütükleri haline çevirmiştir.

Semûd Kavmi ise Kur'an'ın anlatımıyla Âd Kavmi'nin devamı olup Hz.Hûd'a inanıp Âd Kavmi'ni helak eden rüzgardan kurtulan insanların torunlarıdır. Yüce Allah'ın kendilerine ihsanda bulunduğu ve yeryüzünün yeni sahipleri kıldığı insanlardı.

Hicâz ile Şam bölgesi arasında yer alan Hicr bölgesinden Kûrâ Vadisi'ne kadar olan topraklarda yaşıyorlardı. Semûd Kavmi, putlara tapıyorlardı ve putlara geçmişte yaşamış atalarından bazı kimselerin isimlerini vermişler, onları birçok olumlu ve olumsuz olayın gerçekleştiricisi olarak görmeye başlamışlardır. Tefsir Kitaplarında da bahsedildiği gibi putlara isimlerini verdikleri kişiler ölmüş atalarından bazı önemli kişilerdi. Semûd Kavmi inkârcılığa yeltenip Allah'a şirk koşunca Hz. Sâlih kendilerine peygamber olarak gönderildi.

Yüce Allah, Âd Kavmine olduğu gibi Semûd Kavmi'ne de çeşitli ihsanlarda bulunmuştu. Örneğin; Semûd Kavmini'nin insanların ömrünü çok uzun kılmıştı. Öyle ki onlardan birisinin yapmış olduğu kerpiçten ev, ömrü için yeterli olmayarak yıkılıyordu. Bundan dolayı dağlardaki kayaları oyarak geniş evler yapıyorlardı. Âd Kavmi'nin helak bilgisine sahip olan bu kavme Peygamberleri bu olayı hatırlatmasına ve Allah'ın onlara verdiği imkanları söylemesine rağmen bunları yeterli görmemişler ve ondan sıra dışı, olağanüstü bir şey yapmasını bir mucize göstermesini istemişlerdir.

Sâlih onlara istedikleri mucizeyi göstermeden önce inanacaklarına dair onlardan söz almış ve istedikleri dışı bir deveyi bir kayadan çıkarmıştır. Buna rağmen kavminin çoğu ona inanmamıştır. Birçok toplumun peygamberlerine yaptığı gibi onu sihirbazlıkla, yalancılıkla ve atalarının dininden uzaklaştırmaya çalışmakla suçlamışlardır.

Yüce Allah bir imtihan olarak kavmin suyunu deveyle kavim arasında birer gün halinde nöbet yapmış bir süre sonra bu durum onlara ağır gelmiştir. Sâlih deveye dokunmaları halinde azaba uğrayacaklarını belirtmesine rağmen Sâlih'e düşman bir grup Semûdli deveyi kesti ve Sâlih'e eğer doğru söyleyenlerden ise bize bahsettiğin azabı getir, diye meydan okudular. Hz.Sâlih, onlara. üç gün sonra azaba uğrayacaklarını bildirmiştir. Üç gün sonra bir sabah vakti gökten korkunç bir gürültü ve yerden şiddetli bir deprem ile helak edilmişlerdir. Sâlih'e iman edenler hariç diğerleri helak edilmişlerdir.

Konuyla ilgili olarak hadis kaynaklarında tespit edebildiğimiz rivâyetler toplam yüz on altı rivâyet vardır. Bu rakama mükerrerler de dâhildir. Mükerrerler çıkarıldığında toplam otuz beş hadis kalmaktadır. Ancak tespit edilen bu rakamlar değişmez değildir.

Taranılan kaynaklarda bazı rivâyetlerin gözden kaçabileceği ve bu kaynakların hadis musannafatının tamamı olmadığı gerçeği bu sayıyı az da olsa artıracığı kanaatini uyandırmaktadır.

Muhaddislerin çoğunluğunun ibadet, cezalar ve sosyal konularla ilgili olarak hadis isnadında gösterdiği hassasiyeti ahbar, fezail ve kıssalarda ortaya koymadığı bilinmektedir. Dolayısıyla konumuzla alakalı hadislerin birçoğunun sıhhat dereceleri belirtilmemiştir. Sekiz hadisin sahih ve iki hadisin hasen, altı hadisin ise zayıf olduğu ifade edilmiştir. Sıhhatleri hakkında söz edilmeyen hadislere gelince bunların muteber hadis kaynaklarında yer aldığı dikkate alınınca rivâyetlerin zayıf olmadığı söylenebilir. En azından musannıfların şartlarına göre sahih hadistir denilebilir. Bu durumda inceleme konusu yaptığımız Âd ve Semûd Kavimleri'yle ilgili rivâyetlerin çoğunun güvenilir olduğu söylenebilir.

BİBLİYOGRAFYA

KUR'AN-I KERİM

- ABDURREZZÂK** b. Hemmâm, Musannaf, (I-XI), Tahk. Habiburrahman A'zami, el-Mektebû'l-İslamî, Beyrut-1972
- ADOLF GROHMAN**, Vadi'l- Kurâ Maddesi, İslâm Ansk., Milli Eğitim Basm, İstanbul 1988, C.XI
- AHMED B. HANBEL**, Müsned, (Kütüb-i Tis'a İçerisinde), (I-VI), Çağrı Yay. İstanbul -1982
-,el-İlel ve Ma'rifeti'r-Ricâl, (III), Mektebu'l-İslamî, Beyrut,1988
- ALÛSÎ**, Ebu'l-Fadl Şihâbuddîn es-Seyyid Mahmud, Rûhu'l-Me'ânî Fi Tefsîri'l-Kur'âni'l-Azîm ve's- Sebi'l-Mesâni, (I-XXX), Dâru İhyâu't-Turâs, Beyrut, 1985
- ATEŞ**, Süleyman, Kur'ân'da Peygamberler Târihi, Ufuklar Neşriyat, İstanbul, 2004
- BEĞAVÎ**, Ebu Muhammed Huseyn b. Mes'ûd el-Ferrâ', Meâlîmu't-Tenzîl, (I), yy. , trs.
- BEYDÂVÎ**, Nâruddîn Ebi Sa'id Abdillâh b. Ömer b. Muhammed, Envâru't-Tenzîl ve Esrâru't-Te'vil, (I-V), Beyrut, 1996
- BUHÂRÎ**, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl, el-Câmi'u's-Sahîh, (I-VI), Tahk. Mustafa Dîb El-Boğa, Dâru İbn Kesîr, Beyrut-1987
- EL- ASKALÂNÎ**, Ahmed b. Ali b. Hacer Ebu'l- Fadl, Tehzîbu't-Tehzîb, Dâru'l-Fikr, (I-XIV), Beyrut, 1984
- EBU DAVÛD**, Süleymân b. el-Eş'as es-Sicistânî, Sünen, (I-IV), Dâru'l- Hadis, Kahire, 1988
- EBU'L-FİDÂ**, İmâduddîn İsmâîl b. Ali, el-Muhtasar fi Âhbâri'l-Beşer (Târih-u Ebi'l-Fidâ), Dâru'l-Kütubi'l-İlmiyye, H.1197, Beyrut
- EBU SUÛD**, İmâdî, Muhammed b. Muhammed, İrşâd-u Akli's-Selîm ila Mezâyâ'l-Kur'âni'l-Kerîm, (I-IX), Dâru İhyâi't-Türasi'l-Arabî, Beyrut, trs.
- EBU YA'LÂ**, Ahmed b. Ali el-Mevsilî, Müsned, (I-XIII),Tahk.Hüseyn Selim Esed,Dâru'l-Me'mun, Şam,1984
- CELÂLUDDÎN**, Muhammed b.Ahmed el-Muhlî, Celâluddîn Abdurrahman b.Ebi Bekr es-Suyûtî, Tefsîru'l- Celâleyn, (I), Dâru'l- Hadîs, Kâhire, trs.
- CEVZÎ**, Abdurrahman b. Ali b. Muhammed, Zâdu'l- Mesîr fi İlmi't- Tefsîr, Mektebu'l-İslâmî, Beyrut, H.1409
- CEVDET**, Ahmed, Kısas-ı Enbiyâ, Kültür ve Turizm Bak. Yay. yy, 1985

- HÂKİM**, Muhammed b. Abdullah Ebû Abdillâh en-Neysâbûrî, el-Müstedrek ale's-Sahîhayn, (I-IV), Tahk. Mustafa Abdulkadir Ata, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut-1990
- HAMEVÎ**, Şihabuddin Ebu Abdillâh Yakût b. Abdillâh, Mu'cemu'l-Buldân, (I-V), Beyrut, trs.
- HINZ**, Walther, İslâm'da Ölçü Sistemleri, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1990, Çev. Acar Sevim
- HUMEYDÎ**, Abdullah b. ez-Zübeyr Ebu Bekr, Müsned, (I-II), Dâru'l- Kitâbi'l-İlmiyye, Beyrut, trs.
- HEYSEMÎ**, Nûruddîn Ebû'l-Hasan Ali b. Ebibekr, Mecmeu'z- Zevâid, (I-X), Dâru'l-Kitâb, Beyrut-1967
- H. H. BRAU**, Semûd Maddesi, İslâm Ansiklopedisi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1988, C.X
- İBN ABD**, Hamîd b.Nasr Ebu Muhammed, Müsned,(I), Mektebetü's- Sünne, Kâhire, 1988
- İBN İSHÂK**, Muhammed, Siyer, (Yayına hazırlayan Prof. Dr. Muhammed Hamidullah, Çev. Doç. Dr. İhsan Süreyya Sırma), Akabe Yay., İstanbul, 1991
- İBN KESİR**, İmâdüddîn Ebu'l-Fidâ İsmâîl b. Ömer, el- Bidâye ve'n-Nihâye, (I-XIV), Mektebu'l- Meârif, Beyrut, trs
 Kısasû'l- Enbiyâ, Dâru İbni Kesîr, Beyrut, 2004,
 Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm, Çağrı Yayınları, İstanbul, trs.
- İBNÜ'L-ESİR**, İzzeddîn Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed, el-Kâmil fi't-Târih, (I-XII), Dâru Sadr, Beyrut, trs.
- İBN EBİ ŞEYBE**, Ebûbekir Abdullah b. Muhammed el-Kûfî, el-Kitâbu'l-Musannaf, (I-VII), Tahk. Kemal Yusuf el-Hût, Mektebetü'r-Rüşd, Riyâd-1409
- İBN HİBBÂN**, İbn Ahmed Ebû Hâtim et-Temîmî el-Bustî, Sahîh Bi Tertibi İbn Belbân, (I-XVIII), Tahk. Şuayb el-Arnâvût, Müessesetu'r-Risâle, Beyrut-1997,
 Kitâbu'l- Mecrûhîn, (I-III), Dâru'l- Va'y, Haleb, trs.
- İBNİ MÂCE**, Ebu Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvinî, Sünen,(I-II), Beyrut, 1987
- İBN RÂHÛYE**, İshâk b.İbrahim b. Muhallid, Müsned, (I-V), Tahk. Dr Abdulğaffâr b. Abdulhak, Mektebetü'l-Îmân, Medine,1991

- İBN SA'D**, Ebû Abdillâh Muhammed b. Sa'd b. Munî' ez-Zührî, Tabakâtu'l-Kebîr, Dâru Sadr, Beyrut trs.
- J. SCHLEIFER**, Hicr Maddesi, İslâm Ansiklopedisi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1988, C.V/I
- KARAMAN**, Hayrettin; Çağrıçı, Mustafa; Dönmez, İbrâhîm Kâfi; Gümüş, Sadrettin, Kur'ân Yolu, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, trs.
- KURTUBÎ**, Muhammed b. Ebi Bekr b. Ferâh, el-Câmi' li Âhkâmi'l-Kur'ân, (XX), Dâru İhyai't- Turâsi'l- Arabiyye, Beyrut, 1995
- KIRCA**, Celal, "Âd Maddesi", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. I, Diyanet Yayınları, İstanbul, 1988
- MA'MER**, b. Râşid el- Ezdî, el-Câmi', (I-XI), Mektebu'l- İslamî, Beyrut, 1982
- MÂLİK B. ENES**, Muvattâ, (I-III), Dâru'l- Kalem, Şam, 1991
- MES'ÛDÎ**, Ebu'l-Hasan Ali b. El-Hüseyn, Murûcu'z-Zeheb, Mektebetü'l-İslâmiyye Beyrut, 1997
- MÜSLİM**, Ebu Huseyn Müslim el-Haccâc, el-Câmiu's-Sahîh, (I-IV), Dâru İhyau't- Turâs, Beyrut, trs.
- NECCÂR**, Abdulvehhâb, Kısasü'l-Enbiyâ, Müessesetu'l- Halebî, Kâhire trs.
- NESÂÎ**, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb, Sünen, (I-VI), Tahk. Dr.Abulğaffâr Süleymân el-Bendârî, Dâru Kitabi'l- İlmiyye, Beyrut, 1991
- RÂZÎ**, Fahrüddîn Ebi Abdillâh Muhammed b. Ömer, Mefâtihu'l-Gayb, I-XVII, Dâru İhyai't-Türasi'l- Arabi, Beyrut, 1995
- SA'LEBÎ**, Ebu İshâk Ahmed b. Muhammed b. İbrahim en-Neysâbü'rî, Arâisü'l-Mecâlis, Dâru'l- Fikr, Beyrut, 2000
-, Cevâhiru'l- Hisân fî Tefsîri'l-Kur'ân, (IV), Muessesetu'l- A'lemî, Beyrut, trs
- SUYÛTÎ**, Abdurrahman b. Kemâl Celaleddîn, ed-Durru'l-Mensûr, (I-VIII), Dâru'l-Fikr, Beyrut, 1993
- ŞEVKÂNÎ**, Muhammed b. Ali, Fethu'l-Kadîr el-Câmi' beyne Fenneyi'r-Rivâye ve'd-Dirâye min İlmi't-Tefsîr, (I-V), Dâru'l- Müğni, Riyâd, 1997
- ŞEVKÎ**, Ebu Halil, Atlasu'l- Hadisi'n-Nebevi, Daru'l-Fikr, Şam, 2003
- ŞEYBÂNÎ**, Ahmed b. Amr b. Dehhâk Ebu Bekr el-Âhâd ve'l- Mesânî, (I-VI), Dâru'r- Râye, Riyâd, 1991
- ÜNSAL**, Ali, Kur'ân-ı Kerim'de Peygamberlere Yönelik Husûsî Hitaplar, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1999.

- TABERÎ**, Muhammed b. Cerîr, Târihu'l-Umem ve'l-Mülûk, Tah.(Muhammed Ebu'l-Fadl İbrâhîm), Revâiu't-Turâsi'l-Arabî, Beyrut, trs.
 , Câmi'u'l-Beyân an Tevîli Âyi'l-Kur'ân, (I-XXX), Beyrut, 1995
- TABERÂNÎ**, Ebû'l- Kasım Süleymân b. Ahmed, Mu'cemu'l-Kebîr, (I-XX), Tahk. Hamdi Abdulmecit es-Silefî, Mektebetu'l- İlim ve'l- Hikem, Musul,1983
- TAYÂLÎSÎ**, Süleymân b. Davûd Ebu Davûd, Müsned, (-I-), Dâru'l- Ma'rife, Beyrut, trs.
- TİRMİZÎ**, Ebu İsâ Muhammed b. İsâ, Sünen, (I-V), Beyrut, 1988
- VÂHİDÎ**, Ebu'l- Hesân Ali b. Ahmed, el- Vecîz fi Tefsîri'l- Kitâbi'l- Azîz, (I), yy. , trs.
- YAHYÂ B. MAÎN**, Ebu Zekariyyâ, (Rivayetu't-Dûrî), Târîh-u İbni Maîn, (I-IV) İhyau't-Turâs, Mekke, 1979
- ZEMAŞERÎ**, Mahmud b. Ömer, el-Keşşâf an Hakâik-i Ğavâmizi't-Tenzîl, (I-V), Dâru'l- Kütübu'l- İlmiyye, Beyrut, trs.

ÖZGEÇMİŞ

Sinan Erdim, 1980 yılında Elazığ'da doğdu. Orta öğrenimini 1997'te Elazığ İmam Hatip Lisesi'nde tamamladı. Aynı yıl Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne

girdi. 2002 yılında fakólüteden mezun oldu. 2004 yılında Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Hadis Bilim Dalında yüksek lisansa başladı. “Âd ve Semûd Kavimleriyle İlgili Rivâyetlerin Tesbiti Ve Tahrîci ” adlı tezini sunarak mezun oldu.